

గ్రామఫోనుపాటలు

1000 కంప్లీటు సాంగ్సు

ఇందు

నూతన కామిక్కు పాటలు చేర్చబడినవి.

చలనచిత్రరాములు,

బుక్సెల్లర్ అండ్ పబ్లిషర్,

రాజమండ్రి.

64
112

1932

గ్రామఫోనుపాటలు

1000 కంప్లీటు సాంగ్సు.

రైతుపాట, కుండపాట, కూలీలపాట, జంపర్ బాకెట్టుపాట, చెల్లమ్మపాట,
చెన్నపరెడ్డిపాట, ఇన్నగుసెడ్డిపాట, కాళ్ళకిడబ్బలులేవుపాట,
నెరానెరాబండిపాట, తాపీమేస్త్రీపాట, జట్కబండిపాట, బ్రహ్మ
చారిపాట, వుయ్యాలపాట, తెళ్ళరాళ్ళకమ్మలజోడుపాట,
గాజులపాట, తెలుగులజిడ్లుపాట, భారతమాతపాట, పూలోపూలో
పాట, రవికపాట, కప్పతాళాలుపాట, తీర్థంజుగాలుపాట,
తుండెగాళ్ళపాట, బాగర తెడతెంకిపాట, సోకుగాడేపాట, చెరుకు
తోటపాట, యర్రయ్యబావపాట, పోలీసెంకటస్వామిపాట,
నాయుడోరింటికాడపాట, సారాపాట, చాకలిపాట, ఈత
పళ్ళుపాట, కంసాలెంకయ్యపాట, వివాహభోజనంబు
పాట, కోలాటంపాట, వప్పగింతలపాట, నా
కందుకీకాపురంబు పాట, కొయ్యోడి
పాట, సన్నకుంచెలపాట,
యింకను అనేకమైన నూతన కామిక్కుపాటలు
యిందు చేర్చబడినవి.

వలవలశ్రీరాములు,

బుక్సెల్లర్ అండ్ పబ్లిషర్,

రాజమండ్రి.

రాజమహేంద్రవరమున
బాక్సుముద్రాక్షరశాలయందు
ముద్రింపఁబడియె.

పాటకుల పేర్లు.

- 1 కీ॥ శే॥ కపిలనాయి రామనాథశాస్త్రి
- 2 మిస్. రామలిలకం
- 3 కె. రఘురామయ్య
- 4 నితుముక్కల సుబ్బారావు
- 5 చొప్పల్లి సూర్యనారాయణభాగవతార్
- 6 చిత్తూరు నాగయ్య
- 7 స్థానం వరసింహారావు
- 8 కుంపట్లమబ్బారావు
- 9 కొచ్చర్లకోట సత్యనారాయణ
- 10 ఎం. అబ్రహం
- 11 అద్దంకి శ్రీరామమూర్తిగారు
- 12 కొచ్చర్లకోట రంగారావు
- 13 కీ॥ శే॥ జొన్నవిత్తుల శేషగిరిరావు
- 14 టి. పి. కలాలం
- 15 సి. యెస్. ఆర్. ఆంజనేయులు
- 16 వల్లూరి జగన్నాథరావు
- 17 వేమూరి గంగయ్య
- 18 దైతా గోపాలం
- 19 నిట్టలవెంకటేశ్వర్లు అండ్ బి. వెంకటాచార్య
- 20 బ్రహ్మజోష్యుల సుబ్బారావు
- 21 డాక్టర్ సి, హెచ్. డి. వెంకటాచలం
- 22 రెంటచింతల సత్యన్నారాయణ
- 23 బలిజేపల్లి లక్ష్మీకాంతకవి
- 24 బందా కనకలింగేశ్వరరావు

- 25 పులిపాటి వెంకటేశ్వర్లు
- 26 పారుపల్లి సత్యనారాయణ
- 27 ఆరణి సత్యనారాయణ
- 28 మాప్తర్ రాజేశ్వరరావు
- 29 పారుపల్లి సుబ్బారావు
- 30 తుంగల చలపతిరావు
- 31 మద్దూరి బుచ్చన్నశాస్త్రి
- 32 వి. విశ్వనాథం
- 33 ఆర్. వెంకటామయ్య
- 34 ఈమని వెంకటామయ్య
- 35 మిస్. సురభి కమలాభాయి
- 36 వి. వి. సుబ్బారావు
- 37 జెల్లంకొండ సుబ్బారావు
- 38 జె. శ్రీరామమూర్తిభాగవతులు
- 39 కీ॥ శే॥ దొమ్మెటి సూర్యనారాయణ
- 40 మిస్. కాంచనమాల
- 41 మిస్. పుష్పవల్లి
- 42 మిస్. భానుమతి
- 43 మిస్. శ్రీరంజని
- 44 మిస్. కోటిరత్నం
- 45 మిస్. శాంతకుమారి
- 46 మిస్. కె. రాజ్యం
- 47 మిస్. కన్నాంబ

యింకను అనేకమైన నూతనకామిష్కపాటలున్ను, సినీమాస్టోరపాటలున్ను, ప్రస్తుతము వాడుకలోనున్న పాటలున్ను చేర్చబడినవి.

శుభము.

గ్రామభోనుపాటలు.

పాటలు — పద్యములు.

రంగమార్తాండ కపిలవాయి రామనాథశాస్త్రి అండ్

మిస్. రామ తిలకం, బెజవాడ.

పరస్పాప పరమేశ్వర పురుషోత్తమ సదానంద || ప || పరంజ్యోతి
పరాత్పర పతితమైన స్వప్రకాశ వరదాయక పకలలోక వందిత సుఖదాత్ర
మేయ పాహిపాహి మాంపాహి || ప ||

కె. రఘురామయ్యగారు, బెజవాడ.

భాగేశ్వరి.

గోకులపావనజనా క్రిష్ణా ఆఆఆ || గో || భువనపాలన శరమనిధానా,
గోపికాంతా, గోకులక్రిష్ణా || గో ||

భాగేశ్వరి.

దేవదేవ సకలదను సుహృణా ఆఆఆ || దే || దీనజనపరిత విదారణా
ఆఆఆఆ || దే || సుసూర సుశరీర జితమన్మథాకార, కామకోటి జితమార
కరుణరాదాయయో || దే ||

తాపీమేస్త్రీచాట.

అలాటిలా టాడదాన్ని కానుమేస్త్రీ అద్దరూపాయి దుబ్బులకు
రానుమేస్త్రీ పనికి రానుమేస్త్రీ కూలికి రానుమేస్త్రీ నేను రానుమేస్త్రీ

॥అలా॥ గొప్పగొప్పకంతా నాతో చేయి మకుంటారు ఇద్ద వద్దనేదాక
పనిచేసేదాన్ని నేను ॥అలాటిలా॥

వ॥ అయితే పిల్లా,

పొద్దుపోయిందాక బద్దకము పడకుండ యిద్దరము కలసి మెలసి పని
చేసుకుందామె మనము పనిచేసుకుందామె॥

అలాటిలాటాడదాన్ని కానుమేస్త్రీ అద్దుకూపాయి దుబ్బలకు రా
ను మేస్త్రీ పనికి రానుమేస్త్రీ కూలికి రానుమేస్త్రీ నాను రానుమేస్త్రీ॥

కా మి క్.

సాంబశివా సత్యవచనము సాగనివ్వరు లోకులు సత్యవంతుని మాట
నమ్మరు లోకులు పలుకాకులు, ఒకరితో మాట్లాడకుంటే వీడెంతగర్వితుడం
దురు మరిఒకనితో మాట్లాడితే వీడనురుపాటోడందురు అధికవస్త్రము నల్ల
నైతే వీడెంత మోటుకుడందురు మరి అధికవస్త్రము తెల్లనైతే వీడొన్ని
కాడనుకొందురు దానధర్మము చేయకుంటే వీడెంతలోభి అందురు అధిక
ధగ్గము చేసితే సన్యాసివాడనుకొందురు॥ చారెడు పిడికెడు తింటే పిట్ట
మేలోడందురు అడ్డెడు మాణేడుతింటే తిండిపోతోడందురు స్త్రీలకోరిక
అధికమైతే బాధకాంతు డనుకొందురు మానముధరియించితే మొగతనం
లేదందురు॥ డబ్బుగల్గి యింటిలోనుంటే వీడెధీమంతుడందురు - డబ్బు
లేకను మొగంవాల్చితే వీడెంత బీదకుడందురు ॥సాం॥ వళ్ళుఅలసియు కష్ట
పడితే వీడెంతసాహసుడందురు - వొళ్ళుసుఖము చూచితిరిగితే వీడెంత
సోమరుడందురు ॥సాం॥ వాసిగా ఏలూరుపురమున కొత్తపేట నివాసులూ
చేసెరాట్కవి వంజరపు జోగులు ॥సాం॥

నిడుముక్కల నుబ్బారావుగారు, బెజవాడ.

కల్యాణి—అది.

ఎవ్వారికి తరంబాను జగధీశు మాయలను, వర్ణించుటకు నిలా ॥ఎవ్వ॥
చివ్వులు గలిగించు స్నేహంబు పొసగించు, నవ్విండుదుఃఖాల్లి నానాగతుల

నిల ||ఎ|| ఆతనిసంకల్ప మాత్రమున నీజగము లన్నియు బుట్టొందుటకు మరి
యునానీతిని వికల్పనంబున, నాశనమగు, చైతన్యస్వరూపుడైనా మాగోపా
లుని వర్ణించుటకు నిల ||ఎ||

పద్యం—మోహన.

సీ. తనయునిబాసె యుత్తానపాదుడు | జనకునిక్షుద్బాధ వినుటచేత
పుత్రోక్తోక్తార్తుడై మడిసె పంక్తిరధుండు | జనకునిక్షుద్బాధ వినుటచేత దశ
కంధరుడు సంతతులతో నశించె | జనికుని క్షుద్బాధ వినుటచేత | కొడుకునే
రుక్మాంగదుడు చంపపాల్చె | జనకుని క్షుద్బాధ వినుటచేత

గీ. స్త్రీల దుర్బోధనలు చెవిజేర్చుకతన ! ఈజగతి నెంతవారు నశిం
తుగాన | సులభగతి ప్రళయంతకంబు సలుపజాలు | వెలదిబోధనలకు చెవి
యొగ్గవలదు వలదు.

చొప్పలి మూర్యనారాయణభాగవతార్ గారు, విజయనగరం.

కమాచ్.

రామబోగి మందుకొని ప్రేమతో భుజియింపూచున్న | కామక్రోధ
లోభమోహ ఘనమైన రోగాలకిమందు రామబోగి మందుకొనరే ఓజనులారా
||రా|| కాటుకకొండాలవంటి కగ్గము లెడబాప్రేమందు | సాటిలేని జగము
లందు సామిరామబోగిమందు ||రా|| వాదూకుజెప్పినగాని వారిపాపములగొను
ముదముతోనె ! మోక్షమిచ్చె ముద్దురామబోగిమందూ ||రా||

కామవర్ధని.

రామయతండీ ఓరామయతండీ | నానోములెల్లపండినాయి రామ
యతండీ | మునులుబాబులడవిగలరు రామయతండీ | ఆకి మొక్కి దీవె
నలగొనుము రామయతండీ | రాకాసిమూకలు రామయతండీ నీకు చీకాకు
చేస్తారు రామయతండీ | వదలకుండ చెంతనుండు లక్ష్మణబాబు నీవదినె
నన్నగాయాల లక్ష్మణబాబు | మెల్లమెల్లగెల్లువమ్మ సీతమ్మతల్లి నీవు ముల్లు
ముట్రిజూచుకొంచు సీతమ్మతల్లి | ఎల్లినాడవెల్తువుగాని రామయతండీ
బేగి చల్లగిల్లుచేరాలి రామయతండీ.

బ్యాగ్ — ఆది.

రూపుమాచి భ్రమస్థితి దానిచూపులకు నేమాసపోతి । పాస్కము
నేజేసికొంటి పాపముల కొడిగట్టితి బాపురే యీవేశ్యతోనె నోపజాలనయ్య
యో ॥ బా॥ భార్యాబిడ్డాల బాసితి దానిబట్టి నేమాసపోతి శౌర్యంబు నే
జంపుకొంటి చౌర్యమునకు జొరపడుచుంటి । వెలయాలిపొందు నెంచగ
మోక్షమునకుబుందు పాపాత్ములకు నిందుగూడిన సావములకు బొందు ॥ బా॥
మూతివిప్పినకంపురా మరిదానిఘనమిత్యంబురా జాతి తెలియబోదురా దాని
జన్మమన నీచంబురా ॥ రా॥ సరనుడాయని రమ్మనిబిలచును నిరసమంత
లోనే గన్పరచును పరువుదీయు సారాయిద్రాగి పడికుళ్ళించుచు నీవేశ్య
లింట ॥ బా॥

బ్యాగ్ — ఆది.

సరనులార మీ కేల యీసాహసంబికన్ । వరుసమీద బై సికిల్లు
వడిగ దొక్కుచున్ । తిరుగ నేల డి. జి. ల స్ట్రీట్లు తిట్లుతినుటకున్ ॥ స॥
హేట్ బూట్ సూటువేసి నీటుమీరగన్ । నోటిలో లక్ష్మీకిళ్ళిలు మాటికి
నమలుచున్ ॥ స॥ పుణ్యవేళవరకు పొక్కు పైగుతిరుగుచున్ గొందులన్ని
తిరిగి దాని కొంపజేరుచున్ ॥ స॥ చెన్నపట్నం ఆటచేయి చేడకొంపకున్
వన్నెమీర బోవువాడె వన్నెకాడిలన్ ॥ స॥ లోకమామ దానితండ్రి లోప
మేమికన్ పోకులన్ని దీరుననుచు బోకుడచటకున్ ॥ స॥ చొక్కిదవడలందు
కిల్లి నొక్కినమలుచున్ । చక్కదనముచూప పాలగుండపోముచున్ ॥ స॥

పద్యం — కన్నడ.

శా. అన్నా లక్ష్మణ బుద్ధికాలివిగదా యయ్యో యరణ్యంబులో
నన్నిట్లాంటిగనుంచి పోవదగునా నీశల్లిగా జూచెదన్
ఎన్నండైన నకల్మషాత్ముడవు తండ్రి రమ్మ నన్నేగ నీ
యన్నంజేర్చుము చల్క వేమయితివయ్యా వీరరామానుజా.

జట్కాబండి పాట.

ఉండనీయరమ్మ ముండజట్కావోలమ్మ నిల్వనీయరమ్మ రౌడిజట్కా-
వోలమ్మ ఓలమ్మ ||ఉం|| ఎక్కడెక్కటికంటేను నక్కిడామన్నాను నక్కి-
వామంటేను పకాపకానవ్వుతారు బండివద్దరి కత్తేను దండట్టుపలాగుతారు
నిల్వనీయరమ్మ రౌడిజట్కావోలమ్మ ||ఉం||

మిట్టసుధ్యాహ్నినికి మెట్టవరికెత్తేను మెల్లిమెల్లి గెల్తుందాని ఎల్లని
య్యునన్నాను ఆలాగెలన్నాడు ఆ రెండట్టుకొన్నాడు రెండుచేతులతోను
రైసీనులట్టుకొని కర్ర ఎత్తెత్తి కొడుతుంటే నక్కిడ మొచ్చిందాక బట్టయిన
కానకుండ గాలికి బట్టయిన కానకుండ కర్ర ఎత్తెత్తి కొడుతుంటే బండిబొమ్మ
ల్లాయె గుండెకుమోసుకుపోయె కాడి గుండెకుమోసుకుపోయె చేతిగాజులు
పోయె నిల్వనీయరమ్మ ముండజట్కావోలమ్మ ||ఉం||

గాంధీపాట.

కొల్లాయిగట్టితే నేమీ మాగాంధీ మాలదైకిగిలేనేమీ ||కొ|| వెన్న
పూసామనను కన్నతల్లీ ప్రేమ పండంటిమోముపై బ్రహ్మతేజస్సు ||కొ||
నాల్గుపరకలపిలక నాట్యమాడేపిలక నాలుగువేదాల నాట్యమెరిగినపిలక ||కొ||
నోసినోరిప్పితే ముత్యాలతొలకరే చిరునవ్వునవ్వితే వరహాలవర్షమే ||కొ||
దకచకనడిస్తేను జగతికంపించేను పలుకువలకితేను బ్రహ్మవాక్కేను ||కొ||

జంపర్ జాకీట్టులు.

కుట్టించు కుట్టించుబావ జంపరజాకీటు కుట్టించుబావ ||కు|| ఎటేటి
కాకీటు ఎల్లాంటిజాకీటు సిల్కుసిల్కుజాకీటు చిత్త్రమైనజాకీటు జాకీటులో
సంచిబాడీలుకుట్టించుబావ ||కు|| కుచ్చుకుచ్చులజాకీటు కూర్చికూర్చి కుట్టించు
రంగురంగులజాకీట్లు రవునుమెడ పెట్టించు వంగపండుజాకీటు వంకరమెడ
సిట్టించు పచ్చరంగుజాకీటు ముచ్చటగాకుట్టించు ||కు|| చుక్కచుక్కల
జాకీటు చక్కగాకుట్టించు జాకీటులోమంచి పేటంచు పెట్టించు పేటంచులో
మంచి జల్తారు పెట్టించు జల్తారులోమంచి పూలతలుబెట్టించు ||కు|| చీరెకట్టు

పయికి బారుగానె కుట్టించు పాలకీ మొగ్గలను పక్కానె బెట్టించు మేడచుట్ట
కుచ్చులను సక్కిరు కుట్టించు ||కు||

ఇన్నరుచెడ్డీ పాట.

స్త్రీ—కాళ్ళ మొయ్యాలపైకిలు కన్నోరందకాడ కచ్చలోపల ఇన్నరు
చెడ్డీ

నీ ఇన్నరు చూడాలానీ । ఎన్నో సార్లు తిరిగినావు, పున్నము నాడు
పొందుకు రారావోడా పున్నము రాలిరి పొందుకు రారా॥

పురు—జబ్బల మొయ్యాల బాకెట్టు । నూరమ్మి బాకెట్టులో జంపర్ల
బాడీ, నీ జంపరు, నా ఇన్నరు పుడు । జగతికి పేషనులయ్యే బాగేల అబ్బా,
బాగేల! పిల్లా బాగేల? బాము । రాలిగయ్యే॥

స్త్రీ—మేడమీదా పరచిన పరుపోకుర్రవాడ నాడు... బుగ్గమీద
కరచిన కరపూ నీకరుపు, పరుపు తనుపుకొచ్చి కంటి నీర్లు రాదూ,

కంటి కేల కానవురా, అందకాడ తంటాలెందుకు ఎంటనిరారా?

పురు—(లఘువులు) అబ్బో అబ్బో లబ్జిలాడి అందం సందం చెందిరొ
లక్కా తోక చుక్కా ముక్కు పుడకారంబు బాడీ చుక్కల చీరె హంసనడ
కలా॥ అందాలు బిణా ముగిసి పిల్లలా గామనము కలసి పొడుగుందామే, రాయే
పిల్లా చూపిస్తాను । రాలిరి నీనీమా చూపిస్తానూ॥

స్త్రీ—అబ్బనీయెత్తు క్రాఫింగోకుర్రవాడా చేసుకోరా ఫ్రెండ్
కటింగూ యీ రాలిరంత రయము చేసి టాకీల కెల్లబోక కడగదికన్నంచువ
రాబుల్లోడా॥

పుల్లల పాట.

ఆడ—పొయిలో పుల్లలు లేవు మామయ్య గారూ ఇంట్లోకి భత్తెంలే?
యేమంటారూ.

మగ—చీటిమాటికి చిల్లరడబ్బులేవంటారూ కాఫీకి బత్తెలుం
ఇమ్మంటారు.

ఆడ—మూలనున్న దోయిమామ బట్టలు పెట్టి పెట్టితీసి చూడవోయి
బుచ్చుంటాయి!

మగ—తగులుకుంటురాదేమీ తాళంకప్ప దీని మీటెక్కడున్నాదో
నా పేషిల్లా॥

ఆడ—ఆందమైనదీకన్న బాగుంది మనుసాప్పను మద్దినన్న నొత్త
నోను సరిపెట్టవోయిమామ.

నా నాగాలొస్తుంది మానయ్యగారు యీదూడనెకడ కట్టేది
ఏమంటారు.

మగ—రెండిళ్ళనుద్దినీ సుయ్యన్నాది అనూతిప్రక్క నాటేసిన
కొయ్యన్నాది ఆకొయ్యికిని పెయ్యికిని కట్టేసిరయేషిల్లా॥

ఆడ—ఆకి చేతనున్నా దోయిమావ బేటరేలైటు ఆడుపాట్టపగలు,
తిరుగుతాడు పదునరుతోను పరుగెత్తికొచ్చినాడు బైనుకోకికి, నామీద
నొచ్చిపడినాడు ఆనకోకికి॥

మగ—నువ్వాడిన మాట్లాసాగనూ అవిఆలోచిస్తే తెలుసూ తాలింపు
ఇగురూ నీమీదనాను బిగురూ రమ్మతడకా రమ్మతడకా, రమ్మతడకా నేకొడ
తా నేపెడతా, నేకొడతా॥

గుంటూరు గుడివాడదాక దిగబెడతానె చెన్నపట్నం సందులోను,
విడిసి పెడతానే.

ఆడ—ఓలమ్మ యీడెంత లయిలుగాడె, ఆడెంత గోటుగాడె,
ఓలమ్మ నొక్కెత్తాడంట పిసికెత్తాడంట (పీకి) కొరికెత్తాడంట - కొట్టెత్తా
డంట గుంటూరుగుడివాడదాక దిగబెడతాడంట చెన్నపట్నం సందులోను
విడిసి పెడతాడంట.

పిల్లవాడు పాట.

ఆడ—మెల్లంగలేపుమా పిల్లోడిని, మావ సల్లంగలేపుమా బుల్లోడిని
బద్దలేతికికాడ లెగిసేదులంటేను పప్పుపెట్టిందాక వల్లకోడింకాను.

మగ— పచ్చపెట్టియిప్పి రెండుపొడబ్బాలు తీసి పట్టలేపోనావ
పిల్లోడికి ముందు పట్టలేపోనావ బుల్లోడికి.

ఆడ— పచనము-అబ్బ అయ్యేం డబ్బలోగాని మావ మాసెడ్డోటి
గున్నాయి నాపల్లకాకపోయింది అయ్యివుడానికి.

మగ— నీనేతకాపోతె నాచేతికియ్యారే అనుకున్నాకుండ పిసికి
పట్టేస్తాను || మెల్లి ||

ఆడ— అద్దమద్దాలప్పు డెవలదూడో మద్దినేలోను పడ్డాదిసూపినావా
అదిదున్నీసిపోయింది సూసినావా వుత్తిదుక్కు నేనేసింది సూసినావామావ
నేనెల్లసెదిరింది సూసినావ.

మగ— (పచనం) యీరిగోడింటికాడ నేడుగదా ఆడ్చి పంపనేపో
నావ నాకాడకి.

ఆడ— బావ చేతికరిచ్చేను నేలోకినంజేను— ఆకతాయకుర్రోడు
ఆడేంటిచేస్తాడు || మెల్లి ||

కరువు పాట.

కరువువచ్చిందిరాబాబు కరువొచ్చింది దేశం కరువొచ్చిందిరా బాబు ||
|| క || ఈపాడుకరువొచ్చి కూడోకూడోయని బీదలు మాడిపోయే || క || వును
పుల్లోవానరాదు కనుపుల్లోవానరాను. తగినకాలములో నుగదువాన కోతలు
కోసినవెనుక కుప్పలుకట్టేటప్పుడు కొట్టకముంచేస్తాది || క || నోటుయివ్వక
నసికితేని కోటలోనిపెద్దలొచ్చి, యిల్లు మూడుచుట్టుతిరిగి, కల్లమాటలెన్ని
చెప్పి కాఫియిడ్డునులుయిప్పించి, కార్లుఎన్నోఎక్కించి కడకు కాలైనపీసికి
పిసికి నోటొక్కటి ఆసినూపి ఓటుయిమ్మని అడుగుతారు ఓటులు గేలిచిన
బిరుదుతోకలు తగిలించుకొని పదవులు పొందినపిదప, పనులకు జేయడు
మేలు || క ||

తల్లిదండ్రుపిల్లలంతా తెల్లారేసాలమెల్లి, ఎండనకవాననకా, పం
డించినచేతెల్ల గాలివానతోడై గోదావరిపాలైతె, రైతుపైనియనురాగము
లేని రాజభటులొచ్చి రస్తాచంకనచెట్టి చిన్నులు తెమ్మంటారు, ప్రిన్సుగము

దస్తులేదు, పంటలుపోయినాయంటే పెళ్ళముపుస్తులునైన అమ్మివేసి శిస్తులు
యిమ్మంటారు ||క||

పనిపాటులేకున్న పండించలేకున్న పన్నులెక్కువయ్యేయి, యన్న
గానుకింతకన్నధర్మమా బాబు యిల్లకుపన్ను, సాకిరేవుబల్లకిపన్ను, వహ్వీ,
మంటికిపన్ను, ముంగుపెంటకిపన్ను, ఆయ్యో అప్పుకుపన్ను, పుప్పును
పన్ను, నీటికిపన్ను, ఆహా బాటికిపన్ను, కడకు చచ్చినకాటికిపన్ను, చెప్ప
లేనిపన్నులెన్నో చెల్లిస్తున్నామనకు ||క|| యిల్లువాకిలిలేక, తిళ్ళకుఅసలేలేక,
తల్లి, పెల్లాముపిల్లలు మలమలమనిమాడుతున్న, కల్లుసారావాడు ఖర్చుతప్ప
డు బాబయ్యో ||క||

మల్లుచాక అయిపోయిన, మాన్యాలుచాకైన, దాన్యాలుచాకైన,
యిల్లుచాక అయిపోయిన, ఒల్లుగుల్లుఅయిపోయిన, నల్లమందుధరతగ్గను నారా
యణమూర్తో ||క|| రాటుబండిరేటుతగ్గిన మోటారుబండిరేటు తగ్గిన, అల్లా
రై లోడికి, బస్లోడికి రేటుతగ్గనురామయ్యో ||క||

వ్యవసాయం పాట.

రాయంటినామొగుడు రంగమెళ్ళి తిరిగిరాలేదు నాచేను దున్నాలి
నాకు రైతుమంచివాడుకావాలి ||రా|| మాయచంగలితుంగ మత్తుగాబెరిగింది
తీయలేకను వదులుకున్నాను నాకు దిక్కులేకను మొక్కుచున్నాను ||రా||
కావిమేఘములట్టి కమ్మతూ నెలనెలకు మానకుండగవాన కురుసూనూ లోమ
న్యాయులో తొలకరించేను ||క|| బీటుచేనునాది వాటముగదున్నాలి రాటు
కూపోటుకూ అగాలి అరైతు మోతుబారైయుండాలి ||రా|| యేటికోలకు
నాగలెలుపు పన్నేయించి మోటైనగట్టలాగట్టాలి ముప్పొద్దు యినుమారు
తోలాలి ||రా||

గడవలున్నాకాడ కరుకోలతగిలించి కాళ్ళెత్తి నొక్కిలే గడ్డంత
యేళ్ళతో భళ్ళుభళ్ళున పెరిగిపోవాలి అబలిసియున్నాగడ్డి చావాలి ||రా||
గుండ్రదిబ్బలపైని రెండుచేతులతోటి గండ్రనాగలి మేడిదలకుండ నిలుపు

కోండోసి నొక్కితేనాగాలి రేగాడిరోపతములగాలి || రా || మెరకపల్ల
జేసి మెత్తగాడున్నాలి తరగకుండానీరు చెరువులాగుండాలి యిరుగుతరుగు
లేకపండాలి మాయెగసాయెమేబాగుచెయ్యాలి || రా || యెవరై నచేయగలిగి
నూనుకోండి యీవలావలగట్టు లోపలోపలగాడి యిరుసుపుంతకుదారి వి
రించిచూసి తే యెవరమోడున్నాదె మాచేను యివ్వమెతే కవులుకిస్తాను || రా ||

మారుమనువు పాట.

మారుమను వెళ్ళిపోతానోయి కంసాలెంకయ్య మామ || మా || నేరా
పెండ్లాడానోయి కంసాలెంకయ్యమామ, మెళ్ళోకి గుళ్ళాపేరు, కాళ్ళ
కడియాయ్యా, చేతులకు గాజులయ్యా, వంకర టింకర లేక బింకము
చెయ్యాలి నాకు బింకముగ చెయ్యాలి || మా || ఆళ్ళకి యీళ్ళకి ఎనక చేత
వుగాని ముందునాకు చెయ్యాలయ్యో శంకాలా పేరుమమ్మా || మా || ప
పాటు చెయ్యలేమా, కూలినాల్కెల్లామంటే కర్మాచూచిస్తాడు
కర్మాచూస్తేనాకు ఎర్రెత్తిపోతాది మామ ఎర్రెక్కిపోతాది || మా || ఎర్రేశే
రోకాలుండని, నల్లధువరోకాలుండని, ఎంచుకోనీనన్ను దంచుకోమన్నాడు
పంచకింద దంచుకోమన్నాడు || మా ||

కుండ్ పాట.

కుండకరీదియ్యర నామగడా | ఓహో కుండకరీదియ్యర నామగడ
కుండకరీదియ్యకుండ గుమ్మమింకదాటనియ్య | కుండంటే కుండగాదు ర
యివంటి కొత్తకుండ | ముద్దులూలుకూకుండ | చేతికిరువయినకుండ |
ల్లానిరంగుకుండ | చక్కనైన చుక్కకుండ | సాటిలేనిగట్టి కుండ || కుండ
నామగ || కావెరంగుచీరగట్టి కాలామట్టేలుబెట్టి | నుదుటాచుక్కానుబెట్టి
పుక్కిటాతమ్మబెట్టి | కుండాబుజానబెట్టి కొంటాచెయ్యనుబెట్టి రోయ
బట్టురవికదొడగి | కొంగూజీవాడగట్టి | పిళ్ళవైపునీరుతెచ్చె నిలువైననామగ
డ | కుండ || నాబాపడా కుండంటే కుండగాదురా | పడునైన బంకమట్ట
మంచిమంచి పాలువేసి | నానం శెట్టివరయ్య | పట్టిపట్టి నొక్కినొక్కి

పట్టముగా వీసినట్టి | నొంత శెట్టి శేవ మెంతో మొట్టి మొట్టి చేతపట్టిచూచి
'ట్టిదీగుండ ||గుండ! నామగదా||

సాకిరేవుబల్లకాడపాట.

మంగమ్మ సాకిరేవుబల్లకాడసంగతీ, నీచక్కదనముకాలిపోను ను
స్కలాంటిమంగమ్మో ||సా||

నున్నటిబల్లమీద సాగదీసికొడుతుంటే|| నీకవ్వముచూచి నామనసు
యిష్టాపడదుమంగమ్మో ||సా||

సాకలిశేటమేటిమేస్త్రీ చెలులుచలాకియైనది అట దాని సపరించిన
సత్యము నాయుడు కలిసి యున్నాడటా వరేవ యీవిందరికి యీదుకోడు
యిమిడియున్నాడటాతజకా తాటికల్లు మజాకా మాపిటికి చిక్కాలోరు
సందులోను చిక్కిపోతావుమంగమ్మో ||సా||

సంకానో ముగిమీద సక్కాగా నేలొంగుంటే మక్కువగా నీ
వొచ్చి మాటలాడబోతావు యిద్దరముయిక్కడవుంటే యీలుదక్కదు యిం
కమనేనియాబాటకాడ మాటలాడుకుందామొ ||సా|| కుచ్చీలు కుదగట్టి శెబ్బ
లపైనిజాకెట్టు కోక చెంగులెగ్గట్టి రై కముళ్లువిడగట్టి అప్పుడునీమనస్సు నా
మనస్సు నీరైపోతాదే ||సా||

ఆయోటపారంతడకా సందులుగొందు మక్కుబుడకలునకు జోడు
నత్తుకాడ కొనకమ్మలు నీసంకనమాట నోటులోనుట్ట ఎదురొస్తే నామన
స్సుకుదు రాయిపోతాదే ||సా||

పాట.

నిలునిలునిలుపుబలి నిలుపురపూజారి పలికించిమరిమాట చదేపదే
మేద్దాము ||ని|| మేకపోతులుకొన్ని మేలుగా తెచ్చాము నీమ హిమచూపి
స్తే నీకేయిస్తామమ్మ ||ని||

అమ్మముందరిపప్పు అమ్మోకెట్టుమంది ఎంగిలిచేసేవంటే ఏత్తాను
చెంపకాయ ||ని|| అన్న తీకామున్న అరటిపండేదిరా, అందుకోరావండు
అమ్మోకెడదారి ||ని||

చూచినావు పిన్నమ్మ పోతురాజేవీటకర్రి ఎనుబోతునెయ్యడా
కెంతలావున్నాదో || ౧ ||

పట్టుకోరా రెండు అమ్మారిపాదాలు కొట్టరా గద్దిమీద కొబ్బరికాయల
మూడు || ౨ ||

గొల్లవాడుపాట.

రానుపోర గొల్లోడా రారిరివల్లోడా రానుపోర గొల్లోడ నన్ను
ముట్టరాకు నామాలుగలవాడా నేబాస్ గొల్లోడ చెయిసయ్యగలు చేసెవురా
కొంటితనము మారెంటిపైనున్నాను || రా || నిన్న నేవచ్చేను నన్నునీవెరుగావా
కనుగింతలలోనే కనుగానకున్నావా || రా ||

పంచభూతములలో ప్రభూతమైన నేను అండబ్రహ్మాండనూత్రిలో
వున్నాను || రా || ఏడుఅంతస్తులలో యీడపింగలమధ్యములు కాంతరంగుల
తో యేకాంతమైనాను || రా || తొమ్మిదిశేరుల తూగుటకలలో యేజోలి
లేకున్న నాజోలినీకేల || రా ||

నిండుపార్శ్వమినాడు పండువెన్నెలలో షణ్మూర్తితోట్టిలో పండినిం
డున్నాను || రా || పరమపతివ్రతనేను పదిమందిపతులునాకు పిన్నా పెద్దలు
చాలా ప్రేమతోను మొక్కిక్కదరు || రా ||

మూర్ఖురాలనుకాను ముక్తికాంతనునేను కన్నకొడుకుతోను కాపుర
ముచేసేను || రా || త్రిపురసుందరినేను త్రిలోకముననుంచి మేరుఅవ్వల
నాయుడు మేడమీదవున్నాను.

పాట.

ఏరాలతెస్తానె యింటిలోపెడతా ఏరాలమాటలినాల సుందరిపిల్ల

యేరాలిమాటలినాలనాయుడోలమ్మా || ౧ || యేకులూడుకుతానూ యే
కొండిపెడతాను యేరాలిపోరుపడలేను సుందరిమగడ యేరాలిపోరు పడ
లేను సోకుదారిమగడ || యే || (౩) వండిపెట్టలేవా వడ్డించలేవా కోనేటినీళ్ళు
తేలేవా నాయుడోలమ్మా కోనేటినీళ్ళుతేలేవా సుందరిపిల్ల || యే || (4) కూ
కుంటేలెగలేను కూడొండిపెట్టలేను కోనేటినీళ్ళుతేలేను సోకుదారిమగడ ||

॥యే॥ (5) బంగారములాటిదిరా బెంగళూరుగంటా దానినడుము నాగబంధ
ములే సోకుదారిపిల్ల దానినడకవాంసనడకలే నాయుడోలమ్మి ॥యే॥ (6)దాని
పోలోను పడబోకునాయుడుబావా దానిపోకులోనుదిగబోకు సుందరిమగడ
॥యే॥ వడ్డాణమిదిగోయె మొద్దుముండాకానా నీనడుముకైన పెట్టుకోయె
సుందరిపిల్ల నీనడుముకైన పెట్టుకోయెనాయుడోలమ్మి ॥యే॥ (7) ఎప్పు
డెట్టుకోవాలో అప్పుడెట్టుకోవాలి పండుగపున్నానికి సోకుదారిమొగుడ
అది అప్పుడెట్టుకోవాలి సుందరిమగడ ॥యే॥

ఆనందభైరవిరాగం — ఆదితాళం.

చందమామ॥ చందమామ॥ చందమామ॥ యీసంధితెల్లిపే జ్ఞానులేవరే
చందమామ॥ చం॥ కాయమనే పుట్టలోను చందమామ - పాము - మాయగనె
మెలగుచుండు చందమామ॥ చం॥ పవనకుంభకంబుతోను చందమామ - పాము
ప్రహరితిరిగి యెరునయ్య చందమామ॥ చంద॥ బంట నాగస్వరములూది
చందమామ - పామును - అంటియూది లేపవలె చందమామ॥ చం॥ తోక
గొక్కిలేనేపాము చందమామ - కోపముతో లేచునయ్య చందమామ॥
చం॥ రాకపోకలేకమైతె చందమామ - పాము లోకాలోకము లేచునయ్య
చందమా॥ చం॥ తొమ్మిదివాకిళ్ళుమాసి చందమామ - పామును - నెమ్మది
గా పట్టవలెను చందమామ॥ చం॥ భక్తియనేకట్టుకట్టి చందమామ - పామును
యుక్తిచేసి పట్టవలెనుచందమామ॥ చం॥ దేహిదేహములపండు రందమామ -
పాము - తెలియకుండా చుట్టుకున్నది చందమామ॥ చం॥ ఆజపమంత్రధ్యా
నముచేత చందమామ - పాము - అఖండకళతో నెలుగుండు చందమామ॥
చం॥ పామునుబట్టేజోగి ఎవరె చందమామ - ఓహో అతనిపేరే సిద్ధగురుడే
చందమామ॥ చం॥

పూలదండ పాట.

1. ఓహోమామయ్యా, చిన్నమామయా యోమంచిమామయా
మామయ్యా, మామంచి, చేసిపెట్టు మామయ్యా

కాగితాల కనకాంబరపూవులు॥ గుచ్చిపెట్టు మామయ్యా
కాగితాలకనకాంబరపూలు॥ చేసిపెట్టుమామయ్యా ।కాగి।

2. రకరకాలపూలు, రంగూరంగూలపూలపూలు, సోనూ
సోగనైనపూలు, చిత్రాచిత్రాలపూలు, చేసిపెట్టు,
మామందిపూలు, మామంచిపూలు, చేసిపెట్టు,
మామయ్యా, గుచ్చిపెట్టుమామయ్యా,

॥కాగి॥

3. నేనెంతో ఆశతోను, ఎన్నో రోజులునుండి, గుచ్చుతా
వనుకొంటి వక్కరోజైనను గుచ్చలేదు
మామయ్యా, నీవు చేయలేదు మామయ్యా,

॥కాగి॥

4. నామనను కుదిరింది, చేసేననుకుంటాను, బాగా చేసే
వనుకుంటాను, అందగా గుచ్చావనుకుంటాను,
దండా గుచ్చావనుకుంటాను, దగ్గరగా గుచ్చావను
కుంటాను.....మళ్ళిజన్మానికైన మరచిపోను మామయ్యా,

5. ఆపువ్వులు జరగాను, వాడంబరపూవులు, నీలాంబర
పూవులు, రెండుపట్టుకోని, రెండు గట్టిగాపట్టుకో
నెమ్మదిగా పట్టుకో గట్టిగానలిగిపోకుండాను
నొక్కులవకుండాను, పూలు జారిపోకుండాను,
చేతులు పీకులనకుండాను, గుచ్చిపెట్టు మామయ్యా,
చేసిపెట్టుమామయ్యా

॥కాగి॥

6. పూవులు, పైడప్పగుచ్చుకొంది, ఎల్లప్పగుచ్చుకుంది,
నానవతి అల్ల సరప్పే గుచ్చుకుంది, వారందరికంటా
బాగాగుచ్చిపెట్టు మామయ్యా చేసిపెట్టుమామయ్యా

॥కాగి॥

7. పూవులన్నికింద జారిపోకుండాను, రేఖలన్ని తెగి
రానిపోకుండాను, రేఖలన్ని బాగా యిప్పేసి, గుచ్చి
పెట్టు మామయ్యా, చేసిపెట్టు మామయ్యా

॥కాగి॥

కూలోడ పాట.

ఎండలో వానలో, ఏనాటి కానాడు, బండచాకిరిచేసి
బ్రతుకుతావేగాని, దినము నీకూలితో కూలోడా!
తిండైన దొరుకునా కూలోడా!

1

కర్మమంటా వొకరి ధర్మమంటావు, నీకడుపు మాడ్చుక దొరల
కడుపునింపూతావు, కష్టమంతా నీది కూలోడా!
కలిగినోళ్ళది సుఖము కూలోడా!

2

పగలు రాతురులెల్ల పాటుపడి నీదొరకు పండించి కొట్లన్ని
నిండించుతావు మరి పట్టెడన్నములేక కూలోడా!
పక్షిలా తిరుగుదువు కూలోడా!

3

పండినా యెండినా భయమేమి లేకుండ దండిగా నీదొరకు
ధనధాన్యములచేర్చి పనిలేనిచో నీవు కూలోడా!
పస్తే పడుండాని కూలోడా!

4

పాడి పంటలుగల్గి ప్రిభువు లుంటానికని మేడ మిద్దెలుగట్టి
మిగుల శ్రమపడు నీకు ఉండ నిల్లాలేదు కూలోడా!
పండ మంచములేదు కూలోడా!

5

దొరలు నీచాకిరిని దోచుకుని తింటూంటే తిరుగబడి నీవెపుడు
తిప్పలెడతావో యని కర్మమని చెపుతారు కూలోడా!
కంగారు పెడతారు కూలోడా!

6

పంచదారనుమించు పండ్లునూ చిరుతిండ్లు ఎంచరానివి ఎల్ల
ఎపుడు తండిస్తావు కంచమన్నములేక కూలోడా!
కుమిలిపాతున్నావు కూలోడా!

7

చీనిచీనాంబరాల చిత్రముగ నేస్తావు వాటి నన్నిటి దొరల
వశముచేవే నీవు జానెడైనారేక కూలోడా!
చలిలోనెచస్తావు కూలోడా!

8

గొప్పోళ్ళు నలుగురూ కూడి నన్నలయించి రెప్పుడూ సుదపడుట
యేమి టంటావనే తప్పుడూశాస్త్రాని కూలోడా!

దాపరం చేశారు కూలోడా!

9

రాయిలాగున్నపుడు హాయిగా చేయించి నీగడ్డరక్తాన్ని
నిలువునా పీల్చేసి డీలుపడిపోగానె కూలోడా!

దగ్గరకె రానీరు కూలోడా!

10

నీకష్టమే లేందె నిల్వలేనీదొరలు ఏనాడు కష్టపడ కెదురు
తిరుగుదువో యని దై వశాసనమంచు కూలోడా!

తలపైకి నెట్టేరు కూలోడా!

రా ధా రి బో టు పా ట.

పడవ తో సెయ్యకో సరంగుబావా

నేపస్తూ ఉన్నానోయి సరంగుబావా

సేపలన్ని అమ్మినా సరంగుబావా

తాపమెత్తిపోతుంది సరంగుబావా

సరసమాడుదామో సరంగుబావా

మురువుకాపి హరువుచూపి సరంగుబావా

మూద్దుబెట్టి పరువునిలుపు సరంగుబావా

కడగదిలో చోటుంచు సరంగుబావా

పడియంటానందులో సరంగుబావా

కా మి క్.

సిన్నదాన నీవెంతటి కులుకులాడివో ||సి||

సలవా నీరెకట్టి సెంగపువుల రవిక తొడిగి ||సిన్న||

తళుకు బెళుకు మెరుపునడల్క వదుచుపిల్ల రాయే

పోతు గాడ నీవెంతటి నీటుగాడవో ||సి||

నూగుమీసమద్ది మొగముపైన బొట్టునిద్ది

రాయేరాయే పిల్లమంటే వత్తనంటరా నేను ||సిన్న||

కామిక్ — పేకాట.

ఈయాటలన్నిటికి మించి చెలంగెడు అందమైన పేకాట । పొరపాటు చేతనే లేటుజేసితిని చేయిదొరకదీపూట । అకటా ఎచ్చట నేమాటలాడగ జాల నామనసునిల్వదీవేళ । వేగకొ వ్రేవేళింతుకొ యికన్ గెల్తున్ తమాషా జాతుకొ వహ్వ నిజమయినయాటరస్మృతు రక్షించి డబ్బురాగోయ ఇదిజా మవారు మరిపోరు తప్పన్నవారు మరిలేరు । బ్లయిండంచునొక్కడొకమారు పదిరూకలువేసేతీరు । త్రిప్పంచుపల్కుచున్నారు కూడాసులుంటజూచేరు బేబార్ మదికొ పలుసార్ చెడును యాశకొ డాటా యీపేకాట । పది వందలుపోయినవెనుక మితిపుట్టెను నాకదిగమక । బాదర్లకు వృత్తిది గనుక మురుగుల్ దుద్దుర్ తీసి ఆడిటడేయాట ॥౩॥

ఈరోజున కట్టయినాడు మరునాడు తిరిగివెళ్లేడు । తనయింటిసొమ్మ లొడ్డేడు తాకట్టబెట్టి యాడేడు, మతిపోయి వదలిపోలేడు దేశంబులపాటై నాడు, సూండానుండివి దెన్నీడు, పదలకొ వేగకొ, అనుభవమయ్యెకొ నాకున్ ఇపుడుకొ ॥యీ॥

సారాయి పాట.

వారెవహ్వారేసారానిషా కాయగగనీ, నిషాకాయగ బల్ హుషారయ్యే డిని ॥వా॥ డ్రాయునువేసి ఛీ చాలదరిహోసి । అరద్రామునుతెమ్మని యాచన చేసే ॥బీ॥ పట్టురు హల్లు జరీపాగలను బెట్టించుకొ, క్కోట్లు వాచీగొలునుల్ కొదువబెట్టి త్రొంగుచుకొ, చీకుపుల్లలకు నాలిచీకలైన యమ్మించుకొ చాటు గాదురి త్రొగిపల్లీసన తానచ్చుకొ, కూనరాగంబులతో కొససు కొంపకును చేరుకొ, ఆలినిమాచి పడగొట్టి ముతిట్టి పడుచుడోగును నీ ॥వా॥ ఆడుచుకొ కొంతనేపు అదియే మొయని పేలున, పాడుచును కొంతనేపు పరభామలను వలచు నీతల్లిదండ్రులుబెట్టిన తరిమి వారిపడగొట్టుకొ, గాన సారాయినింక మాని బ్రతుకవలెనీ ఓరనీ, వనమూడును నిషా బాజీకిని ॥బీ॥

వద్యం — మాండ్.

సీ. ఎన్నిరూపములు నీయెడల గల్పించిన దనివిలేదయ్య సత్యస్వరూప,
ఎన్నిభావములు నీయెడల గల్పించిన సంతలేదయ్య వేదాంతవేద్య, ఎన్ని వేద
ములు నీయెడల కూర్చిన మేగ గనుపట్టకయ్య అఖండతేజ, ఎన్ని రాగములు
నీయెడల బాడిన దృప్తిగలుగదోయి సామగానలోల

గీ. ఎన్నివిద్యలు నేర్చిన నెరుగరావు పాకమంటని యీభక్తిభార
మయ్యె, పారవంశపుమత్తు మండరవిరామ రామ రఘువంశసోమ శ్రీరామ
రామ.

నటకావతంస స్థానం నరశింహారావుగారు, తెనాలి.

తోగి — ఆది.

ఈయోగజలధి గడచినగదా । యేనుముదముగనుటా ఆకాకా॥ఈ॥
ఓసలినీ నిశుపమేయుగంబుగా యుంటిగదా కనులారగననొకా ॥ఈ॥
ఏవిధముగ గడుపుదునొకాలము । యెన్నడు మాగోపాలుని గాంతున్
అహా చెలీ భరింపగా గలనొకా ॥ఈ॥

శకుంతల విరహము.

వచనం.

అప్పడది ప్రకాంతాప్య మారామము. అందు నవయవ్వన విలాసిని
యగు శకుంతల పూసెజ్జపైబవళించి దుష్యంతు నతిగా తలంచుటచే విరహ
వస్థ నొందుచున్నది. ప్రక్కన యిరువురు చెలికత్తెలు తామరాకు వీపవలతో
వీచుచు నిలువబడిరి. శకుంతల వారిసట్లు వారించుచున్నది.

జిల్లాజంఝాటి — త్రితాల్.

ఏలవీతురమ్మనాకు చాలమైక మానుగా । మూలకారణంబేమవ్వా
తెలువబాల సఖియలార! ఏలవీతురే నాకు చాలమైకమానుగా । అలుక
గాదు కలతకాదు చలిచలిగా పుల్కలొడవు । నిలుపుకొందమన్న మనసు
నిలువదమ్మ సఖియలార! ఏలవీతురేనాకు చాలమైకమానుగా । తాడభార

నూపనోప రూపుచెదరు పెదవులచరు | యేదగిదియు లోచనమ్మ రేపామాసా
నాపనిసరి | ఏల ఏల వీరురేనాకు చాలమైకమానుగా॥

ఆ శ.

అమీర్ కల్యాణి — ఖండగతి.

కన్నీటికరటాల వెన్నెలేలా | నిట్టూర్పుగాడ్పులో నెత్తావియేలా
ప్రళయకాలమనూగ్గ భయద జీమూతోయ | గళఘోరుగంభీర పెళ పెళా
కట్టులలో మెరపేలా ॥క॥

అతనిపాదంబులో ఆంబువేలా హాలాహలంబులో అమృతమేలా |
ప్రబలసీరంద్రాధ్వ జనితగాఢధ్వాధ్వ | నిబిడహేమంత రాత్రీసుంతలము
లలో చుక్కేలా ॥క॥

సిధిసిధిలమ్ములో చిగురేలా | పాసాణపాళిపై ప్రసరమేలా | వికృ
తకృతక్షుధా తుల్యమచ్చితఘోర | వికట పాండురశుష్క పదనదంష్ట్రా
గ్నిలో నవ్వేలా ॥క॥

య శో ద పి లు ఘ.

కల్యాణి — ఆది

నిలునిలు బాలక తుంటరికృష్ణా | నిలునిలు బాలక మోహనకృష్ణా
నిలునిలుబాలక యదుకులకృష్ణా | నిలునిలు బాలక మద్దుకృష్ణా | ఏగతి
నొచ్చునో నీమృదుపదములు | యమునపరుగిడ బోకుమాకృష్ణా క్షీరభాండ
మును పడవోరితినిని | మాతృదండనకు సరగునబారకు | నీకన్న నాకెవ్వా
గురా | యిక కడుపుననిడుకొని | తడయక కాచెద్య | అలసిపోతినయ్యో
నాబాలక | నిమిచినడువరా యిక నైన | కలకుమనగ నీవింతదూరిన కోమల
మగు | నీతనువు కండకయే॥

సారంగ — ఆట.

జైభారతమాత జైభారతమాత | జైమాత ప్రభూతచరిత నమస్తే॥జై॥
వరవీరచరిత సారసతర నుధారస కవితా ॥జై॥ కన్నతల్లి కల్పవల్లి నీనుతు
లను నీకొమరుల మము | మరుపకుమా ॥జై॥

పద్యం — నాదశామక్రియ.

మ. చెడుగా యేవని చేతగానియెడ నాచేనానె ముప్పుటలున్
కడుపుబ్బన్ నినుమేవనంచు తనువున్ గాయాలుగాకొట్టినన్
పడలేకావ్యధ పొగొట్టితి గురు డమ్మా చూడవేసుంచు నా
కడకేలేంచిన పుత్రకృష్ణగతి నాగర్భంబు ఛేదించెడిన్

శ్రీరాగం — త్రిపుట.

జో జో ముద్దులగోకులబాలా జో జో సురుచిరఘనశీలా జో జో
లాల్లెద్దుణా మణిఘనజాలా ఇందిరాముఖ వంకజలాలా ||జో|| నుందరార్చి
తా సన్నిధిపాలా ధీరమనీశ్వర సముదయపాలా ||జో|| పూనివేడిన కరుణను
మీరే | సాగరమంశయు పొంగుమనుండె ||జో|| వ నరసేనలు జలధినిజేరి
నాసువు సేతువు కట్టకమీరే ||జో||

పడవ పాట.

పడవెల్లిపోతుందయా రంగురంగులపడవ రమ్యమైన మాపడవ
లక్షరూపాయలపడవ రహదారిబాబులు

రాపెట్టి గీపెట్టి యేడ్చించుమాపడవ

||ప||

జోరుసెయ్ బారుసెయ్ జోరుసెయ్ బారుసెయ్

మీరలెల్లవేగరండు మించిపోవుచుండె టయిము

||ప||

రైలుచార్జీలియ్యలేక లంకణాలబోటుకొరకు

కాచియుండి బేరమాడ కానితక్కువబేడకొచ్చే

||ప||

మొదటిరేటుకొంచెమా పిదపరేటు రెండురేట్లు

యేటినడుముకెళ్ళాక యిచ్చిందాకపేచీపెట్టె

||ప||

అడిగినంత యిచ్చిందాక పడవనడవ కచటనుంచి

యేటిమధ్యమిడుకుతార యిచ్చి మాకు మొక్కుతార

||ప||

పెక్కునొక్కులు నల్లరక్కులు పీతచిక్కులు చాలగా

నిక్కడున్నయి యేగరండు మించిపోతెదొరకనట్టి

బోరుసెయ్ బారుసెయ్ బోరుసెయ్ బారుసెయ్
హైలేసో హైలే హైలేసా హైలే హైలేసో హైలేసా॥

బా ప న య్య పాట.

అయ్యూ బాపనయ్యలూ మీరెన్నికొంటిరి రొయ్యూ
గాజురొయ్యలు పప్పురొయ్యలు యిరొయ్యలు
దామడరొయ్యలు బుంగడరొయ్యలు సింగడరొయ్యలు   ॥అ॥
యానురొయ్యలు యెర్రొయ్యలు పిట్టరొయ్యలు
కండాపురొయ్యలు చిన్నరొయ్యలు మలగుడరొయ్యలు   ॥అ॥
కంపుకంపంటారు యింపుగతింటారు
మీరెల్ల తింటేనే రేటెల్ల హెచ్చయ్యె   ॥నయ్య॥

మూడవ పెళ్లి పెళ్ళాం పాట.

మందుతింకినన్నది మూడవ పెండ్లాము   ॥మందు॥
అర్ధనేరు ఆవుపాత్రో పావునేరు పంచవారతో
నీళ్ళుకలపనిమజ్జిగతో నిమ్మకాయపచ్చడితో   ॥మందు॥
జాన్నలేహ్యం తీసుకొని వెన్న అప్పలుతింటా
సున్నియుండల మెసవుచును సున్నితముగా గణము నిచ్చెడి ॥మం॥
పావునేరు పెసరపప్పును పానకము గోవాలపండు
పావువీశెళిమ్మారమును పదిలముగా బజాయించి   ॥మందు॥
వేడియిడ్డిను ఉడమా మాడిపోనిదోశ పెసరట్
పూరీబంగాళదుంపకూరతో కాఫీయను పానముంచుక   ॥మందు॥

యింజను పాట.

ఆహా యింజరమ! ఔర యింజరమ! అయ్యో   ॥అ॥
కుంజరమువలెనుండి గుంజినా తిరుగవేమె   ॥అ॥
తెల్లకంపెనీలోన కలకత్తాలోగొంటి
చెల్లయ్యోనామాట చెల్లయ్యోనాతోట   ॥అ॥

సంచులాదిగా ధనమర్పించి వై చితి

పంచపాత్రనీళ్ళు రాక పంచనపాలైతి

॥ఆ॥

మేలైన భనివాండ్ల జాలరప్పించితి

కూలినాలిక్కింద గొంపనే కూల్చితి

॥ఆ॥

తోటలెల్లపాడమ్యే మూటెల్లవ్యయమయ్యే

నీటైనకన్నీటనిట యేడ్వనయ్యే

॥ఆ॥

కా మి క్.

పోరా ఛీపోరాలేదిపో ఛీపోరా

వేకూడలాడక నీమ నోటగుడ్డకుస్కుకోని

॥పోరా॥

వేజలైన రోజుసెంటు రోజురోజులెచ్చిబోయ

మోజుతోనిను జూచినాము మోజుపోయెధనముపోవ

॥పోరా॥

ఇచ్చినంతవరకునిన్ను మెచ్చి మెచ్చిముద్దులెన్ను

యిచ్చికనులకద్దుకొంటి చచ్చువెధవనైతిగాని

॥పోరా॥

గంజికైన నీకులేదు ముంజెవంటి లంజెయేల

గింజికొనక నాదుపేరులు జించుకొనుచులేచిపోము

॥పోరా॥

పైకమునీచెంతనుండ వలపు మాకు నిల్చురా

పైకము నీచెంతలేదు వలపుమాకు మొదలెలేదు

॥పోరా॥

రాగిపైసలేదుగా విరాగినై పోతివా

బోగియైనవానికింత భోగములెట్లాదవురా

॥పోరా॥

కుంపట్ల సుబ్బారావుగారు, మొలవరంకంపెనీ, బెజవాడ.

నాకేసిచూచినా నావాసిజూచినా నాయేసాన్ని జూస్తేను యేయిం
తిపైబడదు । మీస్సాన్నిసవరించి రోస్సాన్నిజూపించి । కూసింత కనుగీడ్డై
గుమ్మయిపోవాల ॥నా॥ అందాలోపల సెందూరుడయ్యేను । యెండి మొల
తాడుపెట్టి వండిపాగాజుట్టి । అందం సంపం గలిగినేను హళానుమీద నిల
చుంటే । డాబుసరిచాలా చేస్తే డంగైపోవాలా ॥నా॥

కామిక్ — ఆది.

మొగంబులనరే వగల్ దిరిగి కడు దిగుల్ పడగ నేల । యిటువలె వగం
గుండ నేల । శాలానన్నిటుల వెలారెచ్చవ యీపాలనకెకిమీద । గైకొను
సలాము చెలిప్రోడ । కటాతోనెదవె తటాలునుని నన్నిటేల దయమంతి
సాగనుల మిటారిమేల్బతి । జోహారునినుబాం దిహళిదేలక ఆహా విడువ
జాల । మరుఘులి కిహావడికితాళ ॥ మొ॥

కాంభోజి.

ఉ. ఎంచగరాని చక్కదన మేచిన వేడుక కాడటంచు మా
నెంచువలంతి చేడియలు చెచ్చెరనా చిరునవ్వునందగా
లంచములిచ్చి పైబడి సలాములొనరెచ్చ గట్టివాని మొగ్గ
క్కించితె గట్టివాయి కలికీ నేమనువాడ జెప్పమా.

కామిక్ — సానిసరనుల సంవాదము.

హా హా నీకేల యీగండుతనము మగడ । మగడ నీకేల యీగండు
తనము టీకు టాకు జూపినా నాకేమి ఘనము ॥ నీ॥ పున్నమ్మ గారీయాచిన్ని
నూరిమగడు । గున్నయ్య యెంతో మంచివాడు । దాని పున్నెముతోదొరికి
నాడు । నగలెన్నెన్నో చేయించినాడు పూరకున్న తానెపండుతాడు ।
దాని కన్నము పెట్టుతాడు । తిన్నాకు తీసుతాడు ॥ నీ॥

తెల్లవారగలేచి యిల్లుగుమ్మమలూప్పి । కల్లాపు తాబట్టుతాడు ।
ముగ్గులెల్లా తానె పెట్టుతాడు పెరుగు చల్లా పాలు దెచ్చుతాడు । కడవ
నీళ్ళుగ దించుతాడు దాని వొల్లెలబట్టుతాడు పిల్లలను సాకుతాడు ॥ నీ॥

కామిక్ — సానిసరనుల సంవాదము.

నీకేలోపముజేసినానే బాలా । నిందించుటదేలా గుణశీలా ॥ నీ॥ నీగ
లపై వెన్ననెత్తి మెల్లగరాసి । బాగా మొటికలు నిలువలేదా । సాగనుగా
కురులుదువ్వలేదా । పందిలాగా దూరపుచ్చలేదా । అనురాగంబున నుండ
లేదా । నీవాగుమన్ననోట నాగుచుంటిగాద కాశీనీళ్లుగాచి । శీశీహల్వా
జేసి । నీపొట్టించుటలేదా । నిన్న తోపుచీర తీయించలేదా । నగలు రేపే

నేచేయించేదా । నాపై కోపించుటిదిమర్యాదా । ఓసీ - నీపుణ్యముంటుంది
నాపర్యదయ్యాక ॥నీ॥

కామిక్.

కొట్టకురా యిడుమలు పెట్టకురా పడతినీ గట్టకురా చండము జెట్టె
దరా ఉద్దండానను ॥కో॥ పొట్టనిండ తిండికుడు పెట్టవలయు పిల్లలకెల్ల
పుట్టినవారినెల్లకొ పోషించకొబలెకవ్వము ॥కో॥ అరవకురా పెడ్డికి వెరవ
కురా అది నాకొద్దబ్బా । యిదికొరడాదెబ్బ అబ్బా వచ్చినది సిగ్గునావళ్ళు
భగ్గుభగ్గుమదితెచ్చి పూచి మరివచ్చినది గుత్తి ॥కో॥

కామిక్.

పద్మపద్మంటె మెడనట్టినావు పెద్దయెద్దంటి పెడ్లాన్ననీవు ॥౪॥ మద్దు
మామూలు పాలెట్టుతాది । మాటమాటకు అల్లిపోతాది మాకుంటే గుంజిల్లు
మాకు లేబడితేనే మొట్టికాయలు నాయనా । మోటాచవాలుడెమాడువంత
చూచి కొట్టితెమ్మన్నాడు ॥౫॥ ఆలుగాదని యర్జితేలు అంతకన్నా చావు
చాలమేలువలాగు । పొమ్మంటె ఏమస్తాది అదేమస్తే దుంఖమస్తాది ॥౬॥

ఎం. అబ్రహాంగారు, బెజవాడ.

కామిక్.

కల్లుముంతామాయమ్మ నిన్ను మరువజాలనే ॥౭॥ ఆమ్మ నీదు కంపుబలే
కమ్మగున్నది, యిమ్మహినీ వెన్నతరిమె బమ్మమెందుకే ॥౮॥ తన్నులాటపనీవు
తాతవోయమ్మా, గుడ్డులాటకునీవు గురువోయమ్మా ॥౯॥ కల్లుకెల్లెటప్పుడు
మేము కలసివెళ్ళుదుము, మళ్ళివచ్చేటప్పుడుమేము మాటలాడము ॥౧౦॥ వుల్లి
పాయవకోడిలు వుడుకుతున్నవీ, యింటికొక్క కల్లుముంత ఎగురుతున్నది ॥౧౧॥

కామిక్.

ఎగిరెజట్కాబండి నడిచెవొంకెద్దుబండి ॥౧౨॥ గుడ్డెరికేసింది గుర్ర
బ్బండి ॥౧౩॥ ఈమాడుజాతులు కలుసుకోని పూడబాడిచినరైలుబండి. కము
రుకంపు వాగునీరు తోడులేదన్న ॥౧౪॥ వుడికయెలగకూర మొలచె ములగ

సూర, గుడ్లెర్రజేసింది గురకకూర, యీమూడుబాతులు కలుసుకొని, పూడ
బొడిచిన గోంగూర కమురుకంపు రొయ్యపీచూ తోడులేదన్న ||ఎ|| చెరిగె
సెనగపప్పు వుడికె వులవపప్పు, కండ్లెర్రజేసింది ,కందీపప్పు, ఈమూడుబా
తులు కలుసుకొని పూడబొడిచిన పెసరపప్పు కమురుకంపు నేతిబొట్టు
తోడులేదన్న ||ఎ||

కామిక్ — ఆడపోతు.

ఇండియా స్త్రీలచరిత్ర మింపుగా నేవింపుడీ యింపుగా నాలింపుడీ సాం
పుమీర పోకులన్ ||ఇ|| లోవర్ సెకండరీగాలో నెక్కుబుట్టెగా, సెకండరీ
గ్రేడువలెస్కేల్ నెక్కుబుట్టెగా ||ఇ|| రాండు నెక్ నెక్ అండ్ నోనెక్
రవికలంతరింపగానె రంగుబాకెట్లబ్బెగా, నారచీరలంతరింప నాణ్యమైన
సిల్కులబ్బె, ఫేస్ పాడరంటువచ్చి మోసగించె వనుపునెంతో కాసుదండ
లన్నితగ్గి మోసమైన చైనులొచ్చె ||ఇ|| శేనులట జోడింట దోసకాయపాం
జేబులట, వాసన తలనూనెలంట టాకు ట్రీకు పోకులట ||ఇ||

కామిక్ — మగపోతు.

మగవారిపోతుదెల్పు మనకేవిచిత్రముగా । మగవారిపోతుకూడ మనకే
అనందమేగా ||మ|| పంచెలంతరింపకుండ పంటలువచ్చెమనకు । నూట్లుబూ
ట్లు హేట్లుకాగ పోతులెక్కువాయెమనకు ||మ|| చక్కని మీసాలుపోయి
సగముమీసాలొచ్చెమనకు । సగముమీసమంతరించె పాపుత్తెర మొచ్చెమనకు
||మ|| ఓపకాకాలర్లురాగ వదులుచొక్కాలొచ్చెమనకు । రకరకాలు కాలర్లు
రాగ లంసుచొక్కాలొచ్చెమనకు ||మ|| చెంగాలు క్రొపులంట రంగూను
క్రొపులంట ఎగదువ్వుడుక్రొపులంట ఎదురుబోడిక్రొపులంట ||మ|| కండ్లు
బాగయుండగానె కండ్లకద్దాలొచ్చెమనకు । యిండ్లలోను యుండకుండ
ముండలపాలగుదురహహా ||మ||

కామిక్ — పద్యము.

నీ. ఎ బి సి డీలు యెక్కువైనందున । వేదకాస్త్రములెల్ల యేటబడి
మే । సంసారులగు స్త్రీలు సానులైనందున । వేశ్యల కన్నంబు చెలితికలిగె

ఎం ఏలు బియ్యేలు యెక్కునైనందున । లోవర్ సెకండ్రీలకు లోటుకలిగె
జర్మనుసిల్వరు జన్మించినందున । వెండిబంగారంబు ముండమోసె

గీ. బొంబాయిజగమందు ముత్యములుగనులు చేరె । కల్లనిజమాయె
సత్యంబు చెల్లదాయె । తల్లివిషమాయె పెండ్లాము బెల్లమాయె । అహహా
యాకలియుగమాయ యింకెంతొగలదొ.

బేహాగ్ — ఆది.

ఇయ్యాలకి తెలసింది బాబయ్య బంట్రోతు సాతానాకు ॥ఇ॥ ఫట్టి
నేను యీబంట్రోతోళ్ళకు బుట్టలమ్మ ఇచ్చానుకానని । నను పట్టుకోని
ననుకట్టుకోని । నను నెట్టుకొచ్చారుబాబయ ॥ఇ॥ తట్టలోనె యాపట్టెడు
మెతుకులు పొట్టనిండ తినకుండా । నను కొట్టుకోని నను పట్టుకోని తిట్టి
తీసుకొచ్చారుబాబయ ॥ఇ॥

సంగీతవిద్వాం, అద్దంకి శ్రీరామమూర్తిగారు, బెజవాడ.

ఆరాణా.

ఏల నీదయరాదు? పరాకుచేసెదవేల? సమయముగాదు? బాల! కనక
మయచేల! సుజనపరిపాల శ్రీరమాలోల! విధృతశరజాల! శుభదకరుణాల
వాల! ఘనపాల! నవ్యననమాలికాభరణ ॥ఏ॥ రారాదేవాదిదేవ రారామహా
నుభావ రారా! రాజీవనేత్రా రఘువరపుత్రా! సారతరసుధాపూరహృదయ
పరివారిజలధి గంభీర । దనుజసంహార! దశరథకుమార! బుధజనవిహార! సకల
శ్రుతిసార! నాదుపై ॥ఏ॥

కల్యాణి.

చెఱగుమాసె నేమిసేతురా దరిచేరనైన వీలుగాదురా । కొఱమాలిన
దేవమక్కట నెలకుసరిగ మాడునాళ్ళు! చెలితనము చూడరాదు ॥చె॥ మరి
పెముగల మొదటిరతిలో మువ్వుపైన దీరలేదు । మర్మయొకతరి గూడుదుమని
మరియుచుండ నింతలోనె । మృదులహృదయ నొపురీశ మదినిచింత యింత
గాదు । మరిచెద రెండ్నాళ్ళకు నీ ముడముతీర కలియుదాన ॥చె॥

యెంకిపాటలు, 1, 2, 3, 4 భాగములు.

జామురేతిరియేల జడు గిడుపుమాని । సెట్టుపుట్టాదాటి నేనులో నే
నుంటె । మెల్లంగవస్తాది నాయెంకి । సల్లంగవస్తాది నాయెంకి । పచ్చన్ని
చేలోకి పండువెన్నెట్లోన । నీలిచీరాగట్టి నీటుగొస్తావుంటె । వాయ్యార
మొలికించు నాయెంకి । వునలచ్చిమనిపించు నాయెంకి । యెంకివస్తాదాని
యెదురూగనేబోయి గట్టుమీదాదాని కంటికాపడగానె కాలుకదపాలేదు
నాయెంకి । కరిగినరొతాది నాయెంకి ॥జా॥

మాటలన్నీ చెప్పి మంచెకిందాకెళ్ళి । గోనెపట్టాయేసి గొంగలీపయ
నేసి । కూలాసగుంటాది నాయెంకి । కులుకునూ పెడతాది నాయెంకి యేత
మెత్తెకాడ యెదురూగకూపండి । మల్లీయెప్పటల్లె తెల్లారబోతుంటె పెండు
రిన్నీతిట్టు నాయెంకి గూరియున్నీతిట్టు నాయెంకి॥

వైదిక స ర సం.

పూబోణినాతో మాట్లాడితే చేడైననిత్తు మాటాడకుండగా ॥పూ॥
బోటినాతోగూర్చి మాటాడ సాగునెడ

వాటముగా దొరకినట్టి నీటి కానులిచ్చివైతు ॥పూ॥

మొద్దరాలు నన్నుగూడి ముద్దునొకటిచ్చుచో
తద్దినపు గారెలన్ని శ్రద్ధతోడ తెచ్చిపెడుదు ॥పూ॥

పొడుముపట్టుపంటి ముద్దునొకటిచ్చుచో
పొడుముమానికూడబెట్టి ముడుపులు నేనిచ్చెద ॥పూ॥

గారిపంటియొడలురుచు లూరజేయుచుండి సతము
తీరగదరి జేరనిచ్చిన చేరి కాళ్ళయినాబడుదు ॥పూ॥

గోంగూర పాట.

నేనెంగుకెళ్ళియుంటి గోంగూరకి తోడునీడలేకుండ గోంగూరకి ..
అయ్యో తోటలోనికడితినే గోంగూరకి
జొర పాపిష్టి నాకొడుక గోంగూరకి

కంచెకాడచూచినాడు కన్నయ్యపై గీటినాడు
 పొంచునుండి నాకేసీ పాడుగుమీసం దువ్వినాడు
 మంచిమాటలెన్నో యాడి మంచెపైకివచ్చుచో
 మంచిముద్దు లిస్తాననె గోంగూరకీ
 నన్ను వంచింబబోయినాడె గోంగూరకీ
 ఓలె పంచజూపి నవ్వినాడె గోంగూరకీ
 కొంటిమాండానాకొడుకెగోంగూరకీ
 యాలసీటికొట్టినాడు యిట్టెనెంతజేరినాడు
 గట్టిగాను పట్టినాడు కంగారుబెట్టినాడు
 కడకేంటానెప్పినాడు గోంగూరకీ కైలాసమన్నాడె గోంగూరకీ
 పట్టిపట్టిలాగినాడె గోంగూరకీ
 బొర భడవముండా నాకొడుకె గోంగూరకీ॥
 పైకిపైకివచ్చినాడు వండ్లుయికిలించినాడు
 నీకునాకు బోడన్నాడు నిన్ను మెచ్చితినన్నాడు
 ఉన్నదెల్లనిచ్చితి నూరకుండుమన్నాడు
 మీదచెయ్యివేసినాడు గోంగూరకీ అమీద
 ముద్దులన్నాడె గోంగూరకీ అయ్యెమాయదారి
 నాకొడుకె గోంగూరకీ॥
 ఎన్నిసెప్పుకొన్న నేనెంతవేడుకొన్న ,
 నుంతయైనవినక దావంతమానిచెంతనేరి
 కాంత కాగిలించి సంతసంబునాకునిచ్చి
 యాదరింపుమనుచు నట్టుయిట్టుత్రిప్పిత్రిప్పి
 యెన్నోగంతులు వేసినాడె గోంగూరకీ
 నన్నేడిపించి విడిచినాడె గోంగూరకీ
 కన్నగాడి నాకొడుకు గోంగూరకీ॥

కుండ పాట.

కుండఖరీదియ్యరా నామగడ కుండఖరీదియ్యరా
కుండఖరీదియ్యకుండ గుమ్మమింకదాటనియ్య
కుండంఁటెకుండకాదు రాయువంటి కొత్తకుండ
ముద్దులూలుకు కొత్తకుండ చేతికిరువైనకుండ
నల్లానిరంగుకుండ చక్కనైన చుక్కకుండ
చంకనొదిగియుండు సాటిలేనట్టికుండ
సరసమైనట్టికుండ సాపైనగట్టెకుండ
కుండంఁటె కుండగాదురో నామగడ
కావిరంగుచీరగట్టి కాల్లామట్టేలుబెట్టి
కొంగుజీరాడగట్టి నుదుట చుక్కానుబెట్టి
పుక్కిట తమ్మి బెట్టి కుండాబుబానబెట్టి
రొంటచెయ్యనుబెట్టి రొంబట్టు రైకతోడిగి
వీధిపై పు నీరుబెచ్చు విలునైన నాకుండ
కుండంఁటె కుండగాదురా బాపడా
కుండంఁటె కుండగాదు గున్నవంటి కొత్తకుండ
పదునైన బంకమట్టి మంచిమంచిపాళ్ళువేసి
హంసశెట్టి వీరయ్య పట్టిపట్టి నొక్కినొక్కి
దిట్టముగాజేసినట్టి దొంతంశెట్టి పుల్లమ్మెంతో
మొట్టిమొట్టి చేతపట్టిచూచిచూచి దిట్టమైనట్టికుండ
నామగడ కుండంఁటె కుండకాదురో నామగడ కుండఖరీదియ్యరా.

॥కుండ॥

॥కుండ॥

॥కుండ॥

రంగమెల్లిపోదామె పాట.

రంగమెల్లిపోదాము నారాయణమ్మ రంగురంగులమేడలోన నా...
పొంగుచునుందారి నారాయణమ్మ చెంగునలేచిరాయే నారా...
కులుకుగుబ్బిలునూసి నారాయణమ్మ పలచిపిల్చితినిన్ను నారా...

మరిమరివేడితిని నారాయణమ్మ సరిలేనె నీతోడ నారా...
 సంతోషమాతుంది నారాయణమ్మ నసరకొచ్చెయ్యింక నారా...
 మోటారుబండెక్కి నారాయణమ్మ వాతిముగ దిరుగుదాము నా...
 నాటకాలకల్దాము నారాయణమ్మ బూటకాలియికావు నారా...
 నీయిష్టమొచ్చినట్లు నారాయణమ్మ నేనెప్పుడుంటాను నారా...
 నీకంతోనుఖమిస్తు నారాయణమ్మ నీకెన్నోవస్తువులు నారా...
 చేయించియిస్తాను నారాయణమ్మ నాయందు దయయించి నా...
 శుక్రవారంనాడు నారాయణమ్మ బయలెల్లు ఓడలోన నారా...
 పోదారితయారుగుండు నారాయణమ్మ నీవెపుడు నూడనట్టి నారా...
 సోకులెన్నో చూపుతాను నారాయణమ్మ అందమైన నీరలెన్నో నారా||
 అందునీకు కొనిపెడును నారాయణమ్మ నీయిష్టమేలాగో నారా...
 యెంటనేకబురంపు నారాయణమ్మ

పా డు ం కా య పా ట.

యదుకులకాంభోజి — ఏక.

- ప|| పోయెనాపాడుముకాయ బంగారుపాడుంకాయ
 అ|| ప|| ముద్దయినపాడుంకాయ మురిపెంపుపాడుంకాయ ||పోయె||
 చ|| రంగైనపాడుంకాయ పొగొణమొసగుపాడుంకాయ
 భంగపెట్టి నన్నునిచట బాసి నీటజారిపడి ||పోయె||
 2. చేతి కిరవైనకాయ చిన్నెవన్నె లురుకాయ
 ఖ్యాతిగూర్చగలకాయ కడకుజారి నీటబడె ||పోయె||
 3. వింతవింతగొలుసుతోడ వింతవింతహాయిలుగలిగి
 సంతతంబు మదికినెంతో సంతసంబుగూర్చుకాయ ||పోయె||
 4. తిండిలేకబ్రతుకవచ్చు సిగ్గులేకబ్రతుకవచ్చు
 పాడుములేక బ్రతుకుట బ్రహ్మదేవునికైన తరముగాదు ||పోయె||

మరట — కపాలీ.

పరమేశ్వరు నేవా మహిమా గనువారి మహిలోవరీ || ప ||
హరునేవా పరులేరికిగాని ఆపదలేవియురావు
దేవదేవ కరుణారసభరితా కావగరావ సుచరితా
శ్రితజనులను బ్రోవభారమా శ్రీకరసేవకపాలనా || శ్రి ||
దేవాగతినీవే యీశ్వరా దయరాదా దయరాదా దీనజనావనా || శ్రి ||

ఫీర్ — తిశ్రిగతి.

చిక్కేవోహో చిక్కేవోహో చక్కనిచుక్క
నామక్కువతీర్చవె నీదు చెక్కిరినొక్క || చిక్కే ||
ఏలుతోగదె బాలికామణి తాళజాలనె రావెరావె
భామ వలపుల రాచిటుకా || ఏలు ||
చిక్కేవోహో చిక్కేవోహో చక్కనిచుక్క
వాడిక్కడికికరాడే । నీమక్కువతోడే || చిక్కే ||

మిశ్రిభూపే — ఎక్కా.

మాయదారి మాటలకే మోసపోతి పోపోర
నీకాడ నిలునుంటే నిలువెల్ల నీరాయె
నీతో రాలిరంత రాలిమీద కూకుంటి || మా ||
నీతోడోలమ్మి । నిన్నిడిసిపోనె అన్నావా
రంగై నచీర తెచ్చి పెడతానే అన్నావా
సరిసరి నీమాయలేలరా || మా ||

ఫీల్ మిశ్రి — త్రితాల్.

నాతరమా దేవా ఆ ఆ ఆ శంకరా వరదాత నేతా || నా ||
నీనేవా మహిమా గనగా పరిపరివిధముల నేగొనియాడగ || నా ||

సారంగ్ — త్రితాల్.

ఓం హరహరహరశంభో || ఓం ||
శేషోమాపో మరణమురాదా
భయపడకే పరుగిడకే మనసా || ఓం ||

నారాజుపాట.

నన్నిడిసిపెట్టెలినాడే నారాజు మొన్నతిరిగొస్తనన్నాడే । నీలుతే
బోతుంటే నీతోడేవోలమ్మి । నాయెంటయెవరోను నడిసిపట్టుంటాడే ॥న॥
అద్దములాసూత్తుంటే అదియేటొ సిగ్గమ్మి నాయెనక యెవరోను నవ్విపట్టుం
టరు ॥న॥ సల్లన్నియెన్నిట్లా సాపేసికూర్చుంటే ఒట్టమ్మిఒల్లంత ఉలికులికి
పడతాడే ॥న॥ నీతైసవోడే నారాతెట్టగుంటాదో కళ్ళళ్ళొనతైముగ గట్టి
నట్టుంటాడే ॥న॥

యెంకిపిల్లపాట.

యెంకివొంటిపిల్ల లేదోయి లేదోయి యెంకి నావొంకింక రాదోయి
రాదోయి మెళ్ళొ పూసలపేరు తల్లో పూవులపేరు కళ్ళెత్తితేసాలు కన
కాబినేకాలు ॥యెంకి॥ సెక్కిటసిన్నీమచ్చ నెడితేసాలుదులచ్చ । వొక్క
నవ్వేయేలు వొజ్జరవొయిదూరాలు ॥యెంకి॥

పడమూపాడిందంటే పాపాలుపాపాల । కతలూసెప్పిందంటే కల
కాలముండాల ॥యెం॥ తోటంతాసీకట్టే దొడ్డిసీకటిమయమే । కూటికళితే
గుంటే గుబగుబమంటాబయమే ॥యెంకి॥ రావోంటికైన రంగుతెచ్చేపిల్ల
నాసొమ్మునాగుంటే నమిలిమింగినపిల్ల ॥యెంకి॥

యెంకివస్తాదాని యెదురుతెన్నులుకాసి । దిగులుట్టి తలదించి తిరిగి
నూసేసరికి । యెంకిరావాలి నాయెదరనిలవాలి । గులుకుతూ నన్నేటా పల
కరించాలి । పిల్లపాదుగూరెల్లి మల్లిరాలేదాని । వొల్లంత వుడుకెత్తి వొక్క
న్ని పడుకుంటే ఘుల్లుమంటాయెంకి కాలుపెట్టాలి । యెల్లివొచ్చానంటు
యెంకినవ్వాలి । యెంకికోపాలొచ్చి యేదేశమోపోయి కల్లూ నాకాపడితే
కళ్ళుతెరిసేసరికి । తళుకుమని యెంకినాదరికి రావాలి । నిదరకాజోసంటు
నిందలాడాలి ॥యెంకి॥

ఫేర్ మిశ్ర — తృతాల్.

హరిసే స్మరియింపుమా శ్రీ ॥హరి మనసాసదా హరిసే ॥స్మ॥
శ్రితజనఘన - పరిపోషణమే - శిగమునదాల్చిన శ్రీమురారి ॥ము॥ ॥స్మ॥

మాండు.

వర నారీమణులెంతో యొయ్యారమున వనీజేరి ||వ|| నడకుల్కుతోడ నునుపల్కుతోడ కనుబెల్కుతోడ తోచిరహహ । ఆశ్రమమునున్న యాయతివజనము లలితమూర్తి శుద్ధాంతదుర్లభము । చూచె జానుగాఎందులేని వుద్యాఃలతల వనలతలుమించవే । గుణగణము ||వ|| నడకుల్కుతోడ నునుపల్కుతోడ కనుబెల్కుతోడ తోచిరహహ ||వ||

అష్టపది — జంపె.

మంజులతర కుంజతర కేళిససే ప్రవిశనాధే మాధవ సమీప నిలయ ఇహబిల సలబిరదస హసితవదనె ||మం|| నవబదళోకదళ శయనసారే ఇహబిల సమచకల సతరణవారే ||మం|| మధుముదిత మధుపకుల కలితరారే ఇహబిల కుసుమశర సరసబాసె । విహితపద్మాతిసుఖమాజె కవితజయదేవ నాకలిత రారె ప్రశ । మాధవసమీపవిహ ||మం||

టి. పి. కై లాసంగారు, బి. ఏ. ఎల్. టి. లండన్.

వింతపాట.

ఆకులమ్మెలచ్చిమి చిగురాకులమ్మె లచ్చిమి । ఆకులమ్మిన రూక లన్నియు యేమిచేస్తిమిలచ్చిమి । యెగలచ్చిమి నిగలచ్చిమి భగలచ్చిమి కోడి నిస్తానంటివి కోడిపిల్లనిస్తానంటివి । కోడికానక కాలరూపై కల్లుకిచ్చెదనంటినె । మిద్దెమీదనిద్దురల్ పైనమీద నిద్దురల్ । మిద్దెమీద లచ్చిమియుం టె యెటులివచ్చును నిద్దుర ||ఆ||

కామిక్.

రారానాహందకాడా రారానాహందులాలాపైపై । రారానాహందకాడా పైపై రారానాపోలుకాడా । రేల్లివాడాకు మాపిడికిపయినమే నేరానుచూడుబొమ్మా । నేను కొత్తచీరగట్టుకొని నాపరువురవిక । దెచ్చుకొని నేగోడాలకంతకిందకాడా వస్తాన । నేరానుచూడుబొమ్మా ||రా|| రారానాజోడుకాడా పైపై రారానాహందకాడా । నీచ్చసిపాయి కొడుకైన సిపాయికడుపునిచ్చిపో । నేరానుచూడుబొమ్మా ||రా||

కొచ్చుర్రకోట రంగారావుగారు.

కామికో.

ఈనోళ్ళు పట్టుకునేవాళ్ళు ఈరంగణ్ణి పట్టుకునేవాళ్ళు । పాండి
రంగణ్ణి పట్టుకునేవాళ్ళు ఈయూరనున్న మొగోళ్ళు బాపురే కపీకపీ లవ్వి
లపీ ॥ఈ॥ ఎలపులరంగడా, మల్లెతూలరంగడా, రంగడం పెరంగడా, తాగు
మోతురంగడా, కొచ్చుర్రకోట రంగడా ॥ఈ॥

కామికో.

ఎల్లినాతో గద్దె ఎక్కుంటని । జాజిమల్లినాతో గద్దెమానుంటని ॥ఎ॥
పేరయ్యరాజంట పేరెల్లినాడంట । తనకు మామావాళ్ళు దండాలెద్దారంట
॥ఎ॥ సందట్ల సమయము నూస్తానరా । పుడు అందుట్ల సరసాములాడ్డా
నురాదేవ ॥ఎ॥

పాట.

రైతుపైని అనురాగము జూపని రాజునుండగానేలా
రైతులేదే రాజ్యములేదను నీతిని యెంచరదేలా ॥రై॥
పంటబోయినా పన్నులదెమ్మని బాధల దెట్టెనేరా
కూడుగుడ్డలకే కుండెశురైతుల కొంపలగూల్చెనరేలా ॥రై॥
ఓటు మ్రనీ కోటమరమ్మని ఒత్తిడికేయగనేలా
మాటిమాటికి సప్తులబాధల మాడ్చిచంపగానేలా ॥రై॥

మాల్కోప.

జగన్మోహనాకార శ్యామసుందరశరీర । నాగారి ముఖమరనుత చర
ణా భవహరణా । శుభగుణ భగవాహన మజనవినుత । కవిజనాభిప్రీషణతి
॥జగన్మోహన॥

యమకో.

గురుకృపాంజన పాహిమారెభాయీ । రామలిచారత నూచిత నాహీ
॥గు॥ జాగ్రతరామా సోపత్ రామా స్వస్మ మే దేఖసీతారామా ॥గు॥ అం
దిరరామ బాహారరామా । జహదేభోనాహారమైరామా ॥గు॥

పొగాకు పాట.

పల్లవి॥ పొగాకుబిల్లండి బాబూ । మాపుట్టిమునిగిపోయె పూనీరక్షించండి॥

చర॥ భరతదేశమునందు భారతీయులంత భాగ్యముగ జూచేపొగాకు । పొట్టచేతబట్టి పొద్దస్తమానాము పోరూపాందూనూడ లేక । భార్యాబిడ్డలవీడి బండచాకిరిచేసి పండించే మాపాలిధనము । పరదేశవాసులు పలువిధంబులుగాను పొసింబుచేసేపొగాకు । మాపాడిపంటాలాను మానాభిమానాల మంటకలిపెడిబిల్లు బాబూ ॥పొ॥

చేగరచేబూని చిన్నపెద్దాల్లా చేతిలోపొగచుట్ట లేక । చెంత పోరమొక్కటియుండబోక । దానిపక్కనాకు లేకయుండ । పదునూ వేసికొంచు పదిలాపరచుకొనక చేలోకిపోరండిబాబూ॥

చూడచుట్టములొస్తే చుట్టాలివ్వకపోతే మర్యాద పోనండి మాకు । అధికారులెవరైన హజమాయిషీకొస్తే పొగచుట్టై ముందుపెట్టాలి । సొగసైన పొగచుట్ట పోకూరూపుమాపు పొగాకుబిల్లండిబాబూ॥

నీటిపల్లడిమాన్చి సాటిలేదనిపించు ఘాటైన పొగాకుచుట్ట । పళ్ళాసలుపూదీర్చి పలుకూబడినాజ్జించు ఘనమైన పొగాకుచుట్ట । చలికాలమున వేడి చల్లాగదయచేసి సమదాయించునండి మమ్ము । దేహబాధనుదీర్చు సాహసంపుమందు బాహుటముగ చుట్టేనండి । మాబాధలనురేపించి మానాలు హరియించు మాపాలిదయ్యా మీబిల్లు॥

తంబాకుశేకున్న తబ్బిబ్బుచెందేటి దాతాలు కొందరున్నారు । అజీర్తిబాధచే ఆకలిపుట్టుటకును ఆదరింతు కొంతమంది । జలుబు శ్లేష్మాలకు అన్నికోగాలకు బాగ్రిత్తపరచే వారుంకీ । దగ్గుడుబ్బసములను తగ్గించు కొఱకుగా గగ్గోలునొందు వారుండి॥

ముక్కుపోదుముపీల్చి మిక్కిలిగనుభియించు ముక్కుకొట్టి ప్రిజకెల్ల బాబూ । దిక్కులేకనువారు దీనానిదీనముగ దేవురుజెందుదురండి బాబూ । మాప్రాణాలరక్షించి మానాలకాపాడి మాన్యముగ నుండేపొగాకు । చట్టమంటూపెట్టి పట్టిపల్లారేచేటి కట్టడిబిల్లండిబాబూ॥

ఆంగ్లదేశములోన ఆబ్కారీపానాలు అరోగ్యధర్మాలు బాబూ ।
మాదేనపొగచుట్ట మహనీయులకు గూడ దేహారోగ్యముకొఱకుబాబూ । మా
పనిబట్టి పసదీసి పట్టిపల్లార్చేటి పొగాకుబిల్లండిబాబూ॥

పంటాకుమించిన పన్నులుబాధింప కొంపాగోళ్ళుపోయినాయి । పన్ను
లబడియుండి శిస్తాలుగట్టంగ పుస్తైపూస నమ్మినాము । పొగాకునకుగూడ
తగనీపన్నువేస్తే భగభగమండీపోతాము । లైసెన్సెంట్ బెట్టి మాలెఫ్ ల దిగ
మింగేటి మాయాపొగాకుబిల్లండి॥

ఋణనివారణచట్ట మనివార్యముగమాకు ఋణమూ పుట్టకుండజేసె ।
తలలెత్త లేకుండా కల్లాడమందుచు పెల్లుగనై పీల్చెట్టాము । లాభాలకాసిం
చి లంచాలతడికైన లైసెన్సు పెట్టాబోకండి । పంట పొడైపోయి పాడి
మండీపోయి ధరలన్నీ దగ్ధమైనాయి । మారక్తంబుతెగపీల్చి భుక్తయు దిగ
లాగేసి ఘక్తుగజంపేటి పొగాకు॥

వంగదేశీయులు హుక్కా లేకపోతే వక్కానిముష ముండలేరు ।
ద్రవిడమలబాకులు తంబాకులేకుండ తాళంగ లేరొక్కఘడియ । మహమ్మ
దీయులు బీడీలేకపోతే బిరబిరదిమ్మేపోతారు । హిందువులందరూ దండడి
చెందూతారు పొగచుట్ట పొడుమానులేక । మనోరూ ముక్కుగట్టి మాప
జేసెడిమాయ మహమ్మారిబిల్లండిబాబూ॥

శ్రీజలాసమ్మతిపైని ప్రతీనిధులై మీరలు పన్నులువేయుటన్యాయం ।
పదవూ లస్థిరమూలు పాపాలెనిలబడును పరోపకామే ధర్మం । చుట్టముక్క
కొరకు పట్టుబట్టకవేగ చట్టమురద్దుపరచండి.

ప్రజలకష్టములెగ్గి పాలానసేయక నన్నులభారంబుపెట్టి । రైతును
కుంగదీసి బైతునుజేసేసి పాతివేయుట పాపమండి । ముందునెనుకలుజూచి
పదిమందినుఖియించు సంధానులొక్కండి బాబూ । నోరూ ముక్కు గట్టి
ఫారానుకాపుంచి కారాలుమిరియాలు నూరి । మాకొంపలుకూలదీసి చెంపలు
వాయగొట్టి దుంపద్రొంపేబిల్లుబాబూ॥

త త్వ ము.

రైతుకేటేటివ్వవలెనన్నా నీకప్తనుఖముల
రైతుప్రతినిధి తీర్చగలడన్నా రైతునని వోట్లగిరితీసుక
రైతుకొంపలు గూల్చుపట్లను నీతిగాదను జ్ఞానమున నిక
గోతిలో బడద్రోయకుండే ||రైతు||

2. దారిదొంకలు లేనియూళ్ళన్నా మన పల్లెకొంపలు
దమ్మిడికి పనికిరావన్నా దారిదొంకలులేక ధాన్యపు
ధరలు తగ్గియు పంటపాడై తేరికొనుట కశక్తుడను
నాదార్లురైతుకు తెన్నుజూపే ||రై||

3. శిస్తుభారము చాల హెచ్చుమ్మా!
పంటెల్ల ఊర్చిన శిస్తుకై నను చాఁదోయమ్మా!
శిస్తుభారము హెచ్చె రైతుల చిక్కులెల్లను మిన్నముట్టే
కస్తి హెచ్చెను ద్రవ్యమునకీ కష్టముల దీర్చేటి యోధుడు ||రై||

4 ఓటువిలువను తెలుసుకోరన్నా!
ఒకపూట తిండికె ఓటునిచ్చుట సిగ్గుచేటన్నా!
ఓటుతోనే ముందుస్వేచ్ఛా కోటపట్టగవలసియున్నది
నేటికై నను నిదురకేల్కొని దాటిస్వార్థము పొరుషునతో ||రై||

5. ముందుకాలము రైతుదేవన్నా!
నిగురించకను నీవందుపాల్గొన సిద్ధపడుమన్నా!
ముందుకాలములోన నీవానందపడగల రేఖలున్నవి
కందువదె తెలతెల్లవారక ముందెస్థానము నాకృమింపగ ||రై||

6. పాలనము నీ చేతిలోదన్నా!
నీవెన్నుకొన్న ప్రతినిధియే పెత్తనదారన్నా!
పాలనంబున కేవలయోగ్యుడొ ప్రధమమున యోచింపకుండిన
పాలనముచెడిపోగ యిచ్చటి పాలనమే మేలందుగావున ||రై||

7. కలమునో మనకేమిబోలమ్మా!

కష్టించిదున్నే కలముసాగతి తెలిసికొనుడమ్మా!

• కులపుకక్షలుబట్టి మనలో కలనాముల రగులింపజేసి

బలము సంపాదించనెంచెడి తులువతనమును వీడి మననున

రామరెడ్డికె ఓటునివ్వమ్మా!

నీకష్టనుఖముల రామరెడ్డే తీర్చగలడన్నా! ||రై||

కీర్తన.

నిద్రమేల్కొనర తమ్ముడా గాఢనిద్ర మేల్కొనర తమ్ముడా,

నిద్రమేల్కొని భద్రపడగ ఓజమిందాకి రైతు తమ్ముడా ||ని||

కారుచీకటులు విచ్చెరా మంచుకణములన్ని యింకిపోయెరా

తూర్పుకనుమలోననదె చూడరా స్వాతంత్ర్యభాను దుదయించెరా

ఇంక తడయనేల లెమ్ములెమ్మురా నిద్రమేల్కొనర తమ్ముడా||

స్వాతంత్ర్యమునకు చూడరా జాతిజాతి కుమ్ములాడుచుండెరా

స్వేచ్ఛకొరకు చూచుచున్నారరా నీవిపుడె కండ్లుదెరవకున్నగా

నీకెన్నటికిని ముక్తిలేదురా నిద్రమేల్కొనర తమ్ముడా||

రాజ్యమునకు రైతు గుండెరా సామ్రాజ్యమునకు రైతురక్షరా

అట్టి రైతె మేడి బట్టకున్నరా యీరాజ్యమంత పూజ్యంబురా

యీరహస్యంబు గనబోదురా నిద్రమేల్కొనర తమ్ముడా||

స్వార్థసరత్వము మీరెరా పాపభీతితన మసలె లేదురా

రైతుపైన బాలిబండినున్నరా యీజమిందారి ఉద్ధతంతెరా

నీను పౌఖ్యమేమి లేకుండెరా నిద్రమేల్కొనర తమ్ముడా||

ఏరువాక వచ్చిందిరా దుక్కిడెద్దు రంకె వేసిందిరా

తొలకరింపు పులకరించిందిరా నిండు పూర్ణిమంబు పుష్పించెరా

నీ భూదేవిని పూజింపురా నిద్రమేల్కొనర తమ్ముడా||

కామిక్.

పై పై చెన్నాపారెడ్డి నీకేరే బంగారాకొడ్డి పైపై .....
 రావుగల్గినా రైతునామమడు పాయపంబుగల వ్రతాపళాలి
 అంతులేని అభిమానవంతుడు ఆడితప్పనీ సత్యసంధుడు
 ఆత్మగౌరవం పోతుందంటే పొణంబుడే మానవంతుడు
 మిన్నువిరిగి పైబడ్డాకాని చలంపనట్టి సర్దారయ్యా చెన్నపరెడ్డి.
 చెన్నపరెడ్డి పేరుచెప్పితే పసిపిల్లలే పాలుద్రాగరు
 పాజుదారులే గడగడవణకు విరోధులంతా విలవిలవన్నుక
 చెట్టుపుట్టలా చేరెదరండి కొండవీడి మా సీమకెల్లను
 గుండెకాయగా ఉన్నాడండి చెన్నప్పరెడ్డి - పై పై॥

బానిసత్వమునకు లొంగిపోవడు వరులకెపుడు కలవంచి తిరుగడు
 స్వాతంత్ర్యంబును కోలుపోవడు స్వలాభానికై ప్రియత్నింపడు
 దేశమంటే పడిచస్తాడండి వాసిబోకనే బ్రతుకును రెడ్డి ॥పైపై॥

కష్టమొచ్చినా కలతజెందక కష్టమొచ్చినా దిగులుబొందక
 పిరికితనము దరిజేరనివ్వక బెదిరింపులకును లక్ష్యపెట్టక
 పేరుమోగినా కెద్దకాపుగా పెత్తనంబు జేస్తున్నాడు ॥రెడ్డి పైపై॥

కీ॥ శే॥ ఆంధ్రగంధర్వ జొన్నవిత్తుల శేషగిరిరావుగారు.

మోహన.

భక్తమణికిని బంధముతోలగెక ॥భ॥ బ్రహ్మానందమహా ॥భ॥ పతిపై
 సక్కును భ్రమపెట్టితిగా । సతిపై పతితో సరసములాడెద చతురత మెరయ
 గనా ఆఆఆఆ ॥భ॥

భైరవి.

రేపుపత్తువుగాని తూరుపుతెల్లవారె । పోరా యీవేశకు ॥రే॥ నా
 పతిజూచిన రాపీడిచేయును । కారంబునేడూ కడగెడ్డపాలవును । కోవ

మానక నాపయిని పరితాపభారము నాపరా । ఏపుమీర నుఖంబొసంగెద
నాపురీ గోపాలబాల ॥రేపు॥

కలకలరవములై ఖగములెగయజొచ్చె నలుగూరు యిటునటూ నడ
యాడువేళాయె । చెల్వూడా యిక వెడలమన్నను చిక్కులకు లోనగును
మకటా పిలువనంపెద నిక్కముగఁగి । పెనగులాడను పుణ్యమాయె ॥రే॥
మనను యిసుమంత మరలింపవలెగాని మఁకోరికలకింకా మరిమేర కలదె
ఎనసి సమరతులందుముచ్చట లెల్లయచుభవించితిమిగద । ఒనరగా పురుష
యితంబది ఒక్కటేగద తక్కువామెను ॥రే॥

పాట.

వాయింపుమా మురళి వాయింపు కృష్ణా!
తుమ్మెదగండ్లూ జుంజుమ్మనిపాడు
శారదరమణియు సంద్రింపురాజు
ఆనందమున నోలలాడుచున్నారు
వాయింపుమా మురళి వాయింపు కృష్ణా!
పండ్లుపెరులు మిగుల పండియున్ననె
రతిరాజు లోక సామ్రాజ్యమ్ము నేలు
ఈవేళ చింతలకు ఎడమేడదోయి
స్వచ్ఛమ్ముగా మురళీ వాయింపు కృష్ణా!
వాయింపుమా మురళి వాయింపు కృష్ణా!

పాట.

రాబోను రాబోనురా చందమామ! రాహుపాంచున్నాడురాత్రోవలోన
ఆకొక్కటైనాను అల్లాడనున్నాది మబ్బుల్లపైనేనొ మాయకప్పేసింది॥
తెల్లన్ని నీకాంతి నల్లనయ్యెనురా! చల్లన్ని నీమాము సన్నగిల్లేనురా॥
పరమరాకాసిరా పాపిష్టి రాహువు ఎత్తిలా నినుబట్టియింగ
బాయ్యెనురా రాబోనురా రాబోనురా రాబోనురా॥

పాట.

1. రావోయీ వనమాలీ కిరబిర రావోయీ
నవనీతమే రుచో నానుది రుచియో
చేతనుంచెదను చవిచూడుము రావోయీ...
2. తిప్పవారికి తిప్పలుబాపె పేదలపెన్నిధి రాటం మనమది
ఆరాటము ఓటమిమాన్సే రైతుశల్లి రాట్నమాతా...
3. పిల్లగారికే రివ్వవడిగీ బోల వంచెను పైరూ
తల్లి పాడుగులో బోదలదూర్చి పాలుతాగే లేగదూదా...
4. చిమ్మచీకటులు చిందినరేయీ మాయంబై తెలవారె
రైతుసంతతిని రాయిడిజేసి దయమాలిం ప్రభుతలు మానే
దీనపోషకుల తాలిమిమోసీ రవికాంతా జగతిని దాసే
5. రాజురాజ్యము లంకలువేసే బంగరుపంకెలరైతూ
రైతులమననూ రాచిననాదూ రాజులేదూ రాజ్యములేదూ
6. నీలిమల్బులు నీళ్ళనుబోసీ తోటలు పైరులు పెంచూ
మేలచెమ్మటలు కారిచివేసీ ఊరూ నామా పెంనురైతు॥

పాట.

కన్నబిడ్డకై కరకళపడుచును కన్నీ క్కార్పునులేమి!
ఉన్ననానిలో ఓపికమట్టుకు ఒరులను పెట్టును లేమి!
చీకటిచెలుగుల చిత్రములేమి జీవితీ అల్లిక చిక్కము లేమి
కష్టముఖంబుల కాడిలేమి మోదభేదముల ముచ్చటలేమి॥

కీర్తన.

ఇన్నాళ్ళవలెకాదన్నా! మువ్వగోపాలు
జెన్నినేర్చినాడమ్మా!
నన్నుకన్నులుమాసీ నాచెంతనుండిన
సన్నుతాంగిమోవి చాలాచప్పరించె ॥ఇన్నాళ్ళ॥

పాట.

చలో సిపాహీ కరో సఫాయీ హాథ్ దళో ఝూమా
జహాః కిహీః హోకూడా కచరావహీబడే ఝూమా
నుబహశామకరణీ ఇస్కీపూజా మృగనైనీగారీ
ఇసఖేజరాయూ కరతె సారాసలామీభరతె
చర్ఖే కీనానీ ఝూమా చలో.

పాట.

లేలో లేలో లేలో సూకామేవారేలో ధక్కాగాడి బండగవాలీ
ఆనేదో ఆనేవాలీ లేలో॥

యెపిస్తే బోఖాయే హనుమాన్ హోజాయే
యెయిలాయీచీదానె రసియాఇన్ హో బఖానె
కలకత్తేకాకాజా తోవేటల్ తరాజా లేలో
పీలేళ రబత్ కో ఈ, కీమ్కా

భమసేనకో జీతకరే లేలో
ఖాతేహై మిర్చిమసాలె బో
హోజాతేకాట్ హవారేవో లేలో
ఝూచారికా నూకామేనా
లావో బోర్ కరో దేకసేనా

(లేలో)

పాట.

జమునాబీచ్ ఫేలూం ఫేల్ అకేలీ క్యా సాజనా
లసరేఁ హిలోరేఁ ఖాతీ పలమేఁ జవానీలాతీఁ దేఖోక్త సే లులూతీ॥
క్యూం ఖడేహో మూఁ బిగారే క్రిమగంగాక కినాలె
సావనధన బసకరప్యామ్ బరసనాహో సాజనా

(జమునా)

సి. యన్. ఆర్. ఆంజనేయులుగారు.

మాండ్.

రఘుకులభూషణా రామ రఘుకులభూషణా । నీపనసేవనమే నాగతి
యని తలంతుగా ॥ర॥ రామనామస్మరణామృదమునునే తనివితీర మనసార
గోలి ధన్యుడనైతినిగా ॥ర॥

కాంగడ - 1, 2 భాగములు.

హితనైవచోట నీహితవించెగాక నేఇంపాదునటరా నీకు ॥హి॥ నిత
రానచూరామా మువ్వాగోపాల ముందుగా నామాటలూ ఓరామా ॥హి॥

ముచ్చటైనాఒక్క ముద్దుపెట్టెదనంటె మోమెర్రజేసితివో కృష్ణా
వచ్చిశేరగరాదు పలుకెంతో నుంచితే బాగాయెననుకొంటివో కృష్ణా ॥హి॥

ఇనుమంతసేపైన యిలుబొచ్చి పొమ్మంటె ఎంతైనగసిరితివో కృష్ణా
రసికూడా గావింకా రాత్రీనాల్గురూముల్ రమ్యాకృపజూపిస్తివోఓరామా॥

కాళింగడ.

రాధా యెంతకృశించితివో । మది ఎంతతపించితివో ॥రా॥ అంతరంగ
మున మద్వియోగానల । మలయుతాపమున దహియించెన్ । శాంతినుంతునై
లేదుగాన నీవెంతతపించితివో రాధా ॥ఎంత॥

పాట.

సత్యముగానకబాలానాధా ననుదయకనునాధా గోపాలా ॥స॥ అన్య
ముగామది భావింపకుమా । నిజముగనాకీ వేదన కలిగెన్ । ననుదయ గను
నాధా గోపాల ॥సత్య॥

భాగేశ్వరి.

యదునందన గోకులబాలా । గోపీహృదయ ఫేలతిలీలా ॥య॥ నీదగు
మహిమల యేరునుదెలియన్ । జాలరుగా లీలాశుశులైనన్ । హేమవళన
నగరధీర ॥య॥

భాగేశ్వరి — పాట.

ఓమహోనిలయ మాధురీమాయా, ఉహజయరామా మృదుభాషాతృప్త
॥ఓ॥ నీపదనేవా నిరతిలోలమై భావజగం బితుర్నిపావనలంబై ॥ఓ॥ విచలిత
హృదయా మృదుభాషాతృప్త మానిప్రేమసరి మాన్పెడితరమా ॥ఓ॥

వల్లూరి జగన్నాథరావుగారు, కాకినాడ.

కామిక్ — కోడిపాట.

కోడీ నాకోడీ ఆహాకోడీ నాకోడీ । నేనోడిపోతె పోతెగాని నోట
బెడ్డకొట్టుకొంటి ॥కో॥ నూజివీడు నుంచితెచ్చి రోజు కేరు తాడు బోసి
మోజుతోనిను జెంచినానె గాజువన్నెగలముద్దు ॥కో॥ సంకురాత్రి పండగ
నాడు సకుకుపూటు గేమకోని । చంకనిన్ను బెట్టుకొని సంపవానుకొంటినె
॥కో॥ బొడ్డునున్న ముల్లెపోయె లడ్డువంటి కోడిపోయె । రోడ్డుపైన దొర్ల
హాలీను దుడ్డుపోటులాయెనాకు ॥కో॥ కాలుకదల నీయకుండ మేలుపుంజ
లానుపొడిచి । చాలినంత కూరతెచ్చి పాకినావు మమ్ములాను ॥కో॥ అంద
మైనఆరు । నీక్రిందచూపులతీరు । పందలాది బొడిచిన బిరు దందుకొంటి
వీవునేడు ॥కో॥

కామిక్ — రైలుబండి తమాషా.

వయనమంటె రయము చేసి బయలుదేరె రైలుబండి । మెయిలుటపా
జనముతోడ మదరాసునుండి ॥ప॥ భుగభుగమను పొగలబాడ భూమిని పెడ
ధూళినిండి । దిగనుదిగను నరులజాతు లేకమైరు నిండి । కాకినాడ రాజమం
డి సామర్లకోటనుండి వేగముగ వాల్తేరు వెడలిపోయెపొగబండి । బండి
లోన బాటసార్లు దండిగాను నిండి । పండుకొనక పీనులాడి తిండిలేకయెండి
మైలు కోసు ఆమడంటె మరపింపజేసినాది । కన్నుమూసి తెరువగానె కల
కత్తా పోతాది డిక్ డిక్.

కామిక్ పాట

వద్దురా పెండ్లాము వద్దురా । ఇద్దరొద్దసరేకదా ఒద్దుఒద్దు ఒక్కరైన
మొట్టికాయ మొట్టుతుంది మూలివిరుగగొట్టుతుంది । అట్టుమాడగొట్టుతుంది

జుట్టుపట్టి లాగుతుంది ||వ|| కరములయ్యె బందాలు కాళ్ళకుసంకెళ్ళు వరపతి
తీసిపెట్టు వక్కలిరగ తంతుంది ||వ|| కూలిశేసి బ్రతుకవచ్చు బోలెత్తి కొనగ
వచ్చు | అలికాళ్ళ తాపులకు ఆగలేము ఆగలేము ||వ||

కొయ్యోడి పాట.

చుక్కలకోకకట్టుకోని చుట్టుకోటు రవికతోడిగి బుర్రనున్నగద్దె
కోని గొట్టుకాటుక బెట్టుకోని నోటిలాచుట్టా బెట్టుకోని గోటుగానేనడు
చుకుంటూ చక్కదనమే చూచుకుంటు యెక్కడికెల్లవు చిట్టమ్మంటే పోలే
రమ్మ మెరకలమీదికి పుల్లలకెల్లను కొయ్యోకో రయ్యో ||కొ||

కర్రచేత పట్టుకోని కిర్రచెప్పలు తొడుగుకోని పాయలమొలతా
డేనుకోని కాయపచ్చిలు కట్టుకోని వక్కలాకు లేనుకోని టీకుటాకుచేను
కుంటూ యెక్కడికెల్లవు కొయ్యోడంటే పోలేరమ్మ మెరకలమీదికి పుగా
కు కెల్లను చిట్టమ్మా లమ్మా చిట్టమ్మా మనమిద్దరి మెక్కడి కెల్తామే లమ్మా
చిట్టమ్మా||

చీటికిమాటికి చిట్టమ్మంటే ||చీటికి|| చీపురుబెబ్బలుతింటవుకో రయ్యో
రికొయ్యోడ నువ్వు ||చీపురు|| చిట్టెమున్న నడిదిలోను చినబాబుంటడు పెద
బాబుంటడు కరణాలుంటరు కాపులుంటరు చిట్టమ్మాని పిలవకుకో రయ్యోరి
కొయ్యోడ నే కుందను నాయుడు కూతుర్నికో రయ్యోరి కొయ్యోడ||

అబ్బోఅబ్బో అలాగునయితే కుర్రసాకురసా మొక్కలపీట కుందను
నాయుడు కూతురువయితే నే మద్దప్పయ్య మనవడినే లమ్మాచిట్టమ్మా
మాటికిమాటికి కొయ్యోడనకే ||మాటికి|| మడమాతాపులు తినగలవే లమ్మా
చిట్టమ్మా నువ్వు ||మడమా||

పావలడబ్బలు పట్టుకోని పాలకొండ బజారుకెళితే ఖర్చు లెక్కడ
చెయ్యనోరయ్యోరి ||కొ|| యిచ్చురూపాయి పట్టుకోని విజయనగరముసంత
కెళితే ఈదులన్నీ తెలుసునుకో రయ్యో ||కొ|| యింటియెనకల పెంట ఆ
పెంటదగ్గరగొయ్యి అగొయ్యిదగ్గర గుడిసి అగుడిసిలోనె గుంట అగుంటకు
నీకు తంటాకో రయ్యో ||కొ||

వేమూరి గంగయ్యగారు, బెజవాడ.

సోహిని — త్రిశాల్.

కుటిలాత్మలార యెందుకొ ఎందునుగందు మదాంధముకుందున్
తృప్తినడతు, పటమటల పటుతరగతికొ నిటలనేతుచి చటులదీప్తి నుడువగనే
నెడకొ ||కుటి|| నాసోదరినుతుడా ననుజంపుకొ వీసమైన దాక్షిణ్యంబింకకొ
మదినిగుదురు టొదవనేలనింకన్, ఖరతరాసి శిరమునరికివైతుకొ ||కు||

కల్యాణి — త్రిశాల్.

కావరమున కారులుప్రేరేడు మీకండకొప్పుదీర్చి దుండగమడతు
||కా|| మీదుడుకుతనము సాగిరాదికను మీరరయక వాదులాడనగునా, చెడు
ను శీతలుడుగ దలపకుండిన నడరులడచి జడతలుడిపి విడిచెధ ||కా||

అరాణా — జంప్ తాల్.

ధిక్కారమునుపైతునా కుటిలజన, అభిమానహీనుడై అటునాదు జన
కుడే సభిమలారడిపడకొ సలిపి శిక్షింతునే ||ధి|| జగముకంపింపగా, జనము
తోభింపగా, ఘనశౌర్యమేపారగా విజృంభింపగా, ధిక్కార ధిక్కార
ధిక్కారమునుపైతునా||

కామిక్.

ఓరి పింజూ చీచీ పింజూరి నీచగులాపోడా మీ నీవాటా ఏపేనా
రెట్టియేమో వాగుచుంటివి యీసారి నాపేరెత్తిచూడు ||ఓ|| వచ్చెకొ దీనికి
సిఖాసెయ్యడాన్నిక్కమాకిఖుషుహై (నవ్వు) ఖుషీ హేహమారెప్పారి చీచీచీ
క్యూరుడా చీచీచీ పోపో చీచీ పింజూరి ||ఓ|| చంక్రాబాక్ ధేక్ యేసహ
జమాకొ మహారాజ్ పుజుక్కాదారు కైసా నిషాచేస్తాది తోడతోడతాగి
నూసి ముద్దుయేసి హహహ.

కామిక్ — డైలాగ్.

ప్యారితేరిముద్దుల్కు తిన్నించుతే జరిముద్దుల్కు పట్టిముద్దుల్కు
చోటచోటముద్దుల్కు ముద్దుల్కు తినిపించు మోమునాకు చూపించు వద్ద
నిల్చిమాట నెయ్యవద్దు కోపంనాది మీదనుమ్మా

నన్నంటగరాదునుమ్మా మాయుంటివారు రాసిమ్మా బల్ తంటాలు
చేస్తారునుమ్మా

నిట్టల వెంకటేశ్వర్లు అండ్ బి. వెంకట్రావు.

డైలాగ్ — కంస, కృష్ణ సంవాదము.

కం—హీనపూతను జంపినానని పొంగకు

చాల తాళ్యచేగట్టి చంపివైతు

కృ—భక్తి తాళ్యచే కట్టుబడుదునేగాని

నీబంధముల్ నను గట్టివైవగలవె

కం—జలరాశిమంచి కొ బిలుకుమార్చెద కృష్ణ

చచ్చితివింకెందు చనగగలవు

కృ—జలరాసి మాయిల్లు జలరాసి ఓమామ

ఆయబ్బి నన్నేమి చేయగలదు

కం—కొండక్రిందనువైచి దండించి ఖండించి

పరలోకసుఖము నీకరయనిత్తు

కృ—కొండక్రిందను నేను నుండెదనోమామ

పరలోకసుఖమె నీకరయనిత్తు

కం—నీరూపమడగించి నీగుణంబులమాన్ని

మచినున్నచింతల మాన్పువాడ

కృ—రూపమేలేదు నారూపుమాపెదనెట్లు

ఓమామ నీచింతయుండదింక

కం—యెందు డాగితివొక్కొ నీవిన్ని నాళ్ళు

నిపుడువచ్చితి నాకార్యమెల్లదీరె

కృ—నీదు మదిలోననుంటి నేనిన్ని నాళ్ళు

ఆర్తియేటికి నీపనిదీర్తుమామ.

బ్రహ్మజోశ్యుల నుబ్బారావుగారు, రాజమండ్రి.

చేహ్గ్ — ఆది.

ప్రేమమోహన మధానిధాన ప్రియకర । తరిత విశాలనయన । సుఖ
ప్రేమ ప్రణయలలిత మధుమధురమోహనము । అధర రసాస్వాదిత సుఖ
మొసగుమా ॥ ప్రే॥

అంత నాకితెల్పును పికర్ యింతనాది మనస్సులోనలేదు రొంతనా
మాటలోకివిను రవ్వంత పెద్దగోడమీదనెక్కించి బాగాకూర్చుండ పెద్దాక
మోటార్గాడీమీద నెక్కించి రాజార్థోత్పాన్ టర్నర్ వహ్య లడ్డూల్
మంచిపకోడీల్కి అహ పేణీల్కి మంచి పక్కర్కి వహ్యజమ్మర్కి షాన్
సుపారీకి సాబీకిలావుంగా మదీకరుంగా తేరి పడర్కిరక్కర్ నిఖావుంగా
ముద్దుఁకు॥ (నవ్వు)

డాక్టర్. సి. హెచ్. బి. వెంకటాచలంగారు, విజయనగరం.

గైరమ్మపాట.

కల్లుముంత చూపినావు కన్నగీటినావుకాని । పట్టుపెట్టింతానంటు
వల్లకుంతాదా గైరమ్మదినో నామీద దయానుంచుమా । వకపరికొడిలో
నాలబుకులాడివొదిన నివ్వడికిపోక వొదినో । ఒ ఒ గైరమ్మలె గైరమ్మ
లె గైరమ్మ । నిన్నేతల్లి గన్నావోలె గైరమ్మ । నీవొల్లెంతో సక్కని
దోలె గైరమ్మ । నీపళ్ళుకళ్ళు చక్కనివోలె గైరమ్మ । నిన్నేటేటో
చక్కందె గైరమ్మ । నువు సక్కాని చుక్కవోలె గైరమ్మ । అందెలు
కడేలు కణేల్ కణేల్ మంటేను । సందలుగాజాలు ఘల్లుఘల్లు మంటేను
లగాలగీ లగాలగీ గలగలగలగలమంతాదోలె గైరమ్మ । ఘల్లుఘల్లుమంతా
దోలె గైరమ్మ । కిలకిల నవ్వులకు తలతల చూపులకు పైటచెంగురాపులకు
గహుడు హుగలగలగల మంతాదోలె గైరమ్మ నిన్నేతల్లిగన్నావోలె గైరమ్మ
నువ్వొడ్డిస్తే వయ్యారంతో గైరమ్మ కల్లువడ్డిస్తే । వయ్యారంతో గైరమ్మ
జగన్మోహిని వాతావోలె గైరమ్మ జగన్ మోహిని లలాగుంతావోలె
గైరమ్మ॥

పాట.

భారతమాతా! నీకన్యలగతిగనవమ్మా ||పిరియ భా||
ఇహపరసౌఖ్యము బాసి ఇటులైతిమితల్లీ ||భా||
భారతమాతా మాబ్రతుకిటులే చెడెనమ్మా||
పరమగురాగత మగునీ వరిశుక్లము వలన
జీవితసౌఖ్యముబాసి తనువులపైకోసి ||పిరియ భా||
ఇలలో ధనలోభులవలన బలియైతిమి మేము
మాజీవాత్ములకెపుడో మోక్షంబా జననీ ||పిరియ భా||

పాట.

విధిగతి గడువతరమె పడమేళా విలుగేందునై నా విధికై న ||వి||
ఈసంసారం బీలాగై బోయి నేడు కాసిన లేదాయె గ్రాసానికై న
ఈఘోరదారిద్ర్య మెన్నాళ్ళో మాకు మాజీవనోపాధి కీవ్యాధి వెన్నాడె
సర్వాధారంబౌమా తరువే మోడై ||ఈసం||

పాట.

బ్రతుకీగతి కానేలా! ||బ్రతు|| నాదగు పాపనుడేమీ స్వామీ ||బ్ర||
నాకొరకేగద వృథా అవిధానా బలిమి బలియొసగె అమానవతి
బ్రతికియుంటె యీబాధలనే అనుభవింపగా నా ||బ్రతు||

పాట.

జీవా! మాయాకాయమురా మమతలలోబడి చెడితివిగదరా
మాయజీవా!
అడియాసలలో బడుటేగాని కట్టుకుబోయేదేమిటిరా ||జీవా||
కట్టెబొగ్గులో కాలేటప్పుడు గవ్వరామరా నీవెంబడిసి
ఏటికి నీయారాటంబింక
ఎపుడో యేమో ఎరుగుమురా త్వరపడరా
కడలేకడుగతి గనుగొనరా ||జీవా||

అపన్నకొండపాట.

అపన్నకొండాకి యెప్పుడెల్లినగాని! చెప్పుకుంటే పెద్ద సిగ్గోలప్పుమ్మ
 ||సె|| మాన అంకమ్మకాయంది దిబ్బప్పికాయంది అయితరే అందుక్కల
 దాయి అప్పుమ్మకాయంది ||సె|| మెట్లెక్కినప్పుడే సప్పిడితీస్తారు దొంగ నా
 కొడుకులోలప్ప! ఉండ్రొళ్ళ గండలోలప్ప! కొమ్మనున్నయి మంచి
 దబ్బపళ్ళంతేను! కోడమని నూత్తుంటే సారవసెయిబోతారు! ఉండ్రొళ్ళ
 గండలోలప్ప ||అ|| తాసమాడినకాడ తడిసిమేముంటేను రెప్పలెయ్యక చప్ప
 లిస్తారు రెప్పలెయ్యక సప్పలిస్తారు ||అ|| సేతులెత్తి మేము పరవడెల్తుంటేను
 రెండుసేతుల నందుకుంటాడే రెండుసేతుల నందుకుంటాడే సుంకంబుసెల్లించి
 సారవగెల్తుంటేను గుంపుదాటినగదా గరబగుడిమనకి! గుంపుదాటినగదా
 గరబగుడిమనకి! సామే సిమ్మాదిరప్పన్న సామే సిమ్మాదిరప్పన్న అప్పన్న
 నామొక్కు.....

“ఓలప్పా అదేటిచిత్రమోకాని చూసినావు”

అద్దరేతిరికాడ నిద్దకోతుంటేను శతమాని పిసరికే చెయిచాపినట్లు
 అంతలో నావళ్ళు జల్లు సన్నట్లు! మాటరాక నాను మనసిచ్చినట్లు ‘ఓలప్పా’
 అన్నెపున్నెముజేసి కన్నెలువేసి ఆకరికి అతగాడే! అప్పన్న నన్నట్లు కల
 గాచి నాకుకలగాచి నువ్వుకలగాచి! లేచి నావోళ్ళుచూసుకుంటే అన్నీ
 టికన్ని సరిపోనాయోలప్ప! చెప్పుకుంటే పెద్దసిగ్గోలప్పుమ్మ ||సె||

కామిక్ 1 వ భాగము.

నాకాలమునాడూ నావీలమునాడూ! నాకాలమునా డేలమునా డే
 లాగుంటే నేనే ఓలెపిన్నమ్మా! నేనేలగుంటేనేనే ఓలెపిన్నమ్మా! మేన
 త్త కొడుకైతె నామేనత్త కొడుకైతె! బొత్తిగా మెత్తనెపోనాడని
 మారుమనుమునకంటిని! మంచిచినపిల్లవోణ్ణి! ఒయిసుపోలేదని ఒగ్గేసి బాలు
 ణ్ణి ఒగ్గేసి సిగ్గిడిసి మోటనాగండణ్ణి మురిగొలిపినానే! మురిగొలిపి కలిసిరం
 గం పారిపోనామే కలిసి రంగం పారిపోనామే! కాసింత కూసింతో ఎలాగో

ఓలాగు । కాపురంచేస్తుంటే పరమానాయాశ్రమ ఓలమ్మ । పరమానాయాశ్రమ
శ్రమ బందోబస్తుచేసి ఓలమ్మ . బందోబస్తుచేసి భార్యాభర్తలకు మాకు పడ
కుండజేసేరూ । మూడోమనుముననైన ముచ్చటలేకుండా । నోటికి ముద్ద
లేకుండా ఒంటికి గుడ్డాలేకుండా ॥నా॥

2 వ భాగము.

మారుమనుముకొడుకు మంచివిల నున్నాడని । ముండినై సిగ్గిడిసెలితే
ముండ ముండ । రోకలి మెడ గెంటాశాడో మెడ గెంటాశాడో

వచనం:—పిన్నమ్మా నాబాలతనాన్ని గోరింకనాగ పిగిలిపిట్టనాగ
పికపికలాడుతు పకపకలాడుతు కిసకిసలాడుతు అంగ ఎన్నముద్దనాగ
నేనుంటే మంచో నెబ్బరో అని

పాట—మాయమ్మ ఎల్లినూపింతేను । ఎంకన్నబుగదంటే వంచాంగ
మెంకన్నబుగదంటే మంచిదని మాయమ్మ మతినాకిరిసింది । నామనసిరిసేసింది

వచనం—ఓలమ్మ. అదేమిటోగాని ఆమతిమతి నాకిప్పటికీ అదేమలే.

పాట—అప్పికొండేళ్ళము । ఆత్మీర్థమాడేము ఆపాట్లుపడ్డాము । అదే
పూరిబుగతోగాని మూడణాలుచ్చుకోని । ముందలిమొక్కించుకోని తనకే
ముందలి మొక్కించుకోని । మూడుదేవుళ్ళాకు ముమ్మారు మొక్కించి ఆది
దేవుడుకాడ మనకెల్ల ఆదిదేవుడుకాడ । తొలిచదువు చదివించి మలిచదువు
మంతరాలు । మరోపాలిచదివి ఆఖరుచదువోలమ్మ యెంతోనేపైలేను ఓ
మ్మా యెంతోనేపైలేను యీదుబాసినదాన్ని । కెవ్వమన్నానుగాని కెవ్వన
పోంగిపోనానుగాని । మూడవలసినకీడు మూడకపోతాదా పోయికాలము
బుద్ధి పుట్టకపోతాదా । అల్ల బ్రహ్మరాసినరాత ఒమ్మైపోతాదా॥

ఉడుపుళ్ళపాట.

ఉడుపుడవండమ్మలారా మీరు ఉడుపుడవండమ్మలారా కచ్చాలెగ
గట్టి మడిదిగిరండమ్మలార ఉడవకుండమీరు వంగొనిమాట్లాడుకుంటే ఒడ్డున
కూతున్నబుగత పూరుకోలేదుబుగత ఊగులాడకుండ ఊగులాడకుండ గుళ్ళ
పేర్లుగులాడకుండ మీపైయాడచెంగుల్లో పెట్టేసికట్టేసి ॥ఉ॥

పాపతల్లల మల్లీవెలుదురుగాని పాలెట్టి మల్లీవస్తురుగాని నడుము
నొప్పునకుండ నాలుగు మొనలేసుకొని నడుమునొప్పునకుండ నాలుగు మొనలేసు
కొని ||ఉ||

వయసుకట్టెలాల పూరుకోబోకండి ఉడుపుకాలముపాట పాడుకొని
మీరు ఉడుపుకాలముపాట పాడుకోనిమీరు ||ఉ||

... .. గానీ కడుపునిండినపంట గలగలానిమొక్కి నం
దీశ్వరుడయలేదు నందిదేవున్నిమీరు నెత్తిమీదెత్తుకోని ఊరంత తిప్పినగాని
లింగమూర్తిదయచేత అల్లాలింగమూర్తిదయచేత పిల్లానెత్తుకొని మళ్ళీ మళ్ళీ
ఉడుపుకొత్తురుగాని ||ఉ||

వచనం—ఓఅమ్మలాల అట్టే నిలబడిపోకరారీ ఒంగోని మునుపు
గట్టరారీ ఓటేలమ్మ నీసిరాకు వుండే అచ్చమ్మ మనుమరాలు. ఎత్తురా
లముందిని చెప్పరారీ బుగతోర పెద్దమడిలో ... ..

వచనం—అచ్చప్పా నీవు ముందెత్తే గుంట్లైనకపాడతారు.

పాట—నోమి నోమల్లాలో నోమల్లాలో రామచందనాలో ||నో||

పాట.

వంత్రిగర్జమలార యీశరకట్నముల దొలగింపగా
శాసనముగావించి సంఘము సకలవిధముల గావరే
అగ్రధర్మము నిలుపుడీ స్త్రీశాతి దుస్థితి బాపుడీ
గరవధూవరపరిణయంబులు నిరంతరము శుభములై
యశోగర్భాచరణమునకై వెలయుగా||

పాట.

కన్నయ్యనురు తగదండి వరకట్నాలను నిలువండి ||క||

దేవోద్ధారకలారా! జాతీయాశయులారా ||భారత దేవో||

సంఘములో జరిగెడు ఘోరవరశుల్కుదురాచారము మాన్పరే ||దే||

వెలమగలేగల యీవరులు వివాహవిధి యీవిధి చెడినందీ

కన్యాదాతల గతి గనుగొనుడీ దురాగతందిదికాదా||

పద్యం.

చం. పరువునశించె పండితులు పామరులున్విని యింటసెంట నా
చరిత్రమెఁ జెప్పకొంచు నెకసక్కెములాడు నవస్థపట్టె ము
వ్కరమునఁ దండికి కిప్పటికి గల్గకపోయె నుదారబుద్ధి యీ
తరుణమునందు మాకునివిధంబుననుండుట నాకు బాడియే.

పద్యం.

మ. చెడె ధర్మంబు నశించె నీతి హరియించె బూర్వమర్యాదలం
గడి కూరాకువిధాన వేలమునఁ జొక్కాటోపి ప్లాగాలకై
వడి సంతం బశువట్లు పెండ్లికొడుకున్ న్యాపారమార్గంబునం
బడయంగావలె ద్రవ్యముంగురిసి దైవంబైన నే డిమ్మహిన్.

పద్యం.

సీ. నీటైన యింగ్లీషు మోటారుపైకిలు కొనిపెట్టవలెనను కూళయొ
కడు । రివ్వునాచియు గోట్టరింగును బూట్సును నూట్లుగావలెనను కుంత
యొకడు । బియ్యేబియల్ వరకయ్యెడి కర్చు భరింపవలెనను దరిగురికొకడు
భార్యతోడను చెన్నపట్టణంబుననుంచి చదివింపవలెనను చవటయొకడు

గీ. సీమచదువు చాల సింపిలు నన్నట కంపవలయుననెడి యజ్ఞఁ
దొకడు । ఇట్లు కొసరుక్కించ నిష్కర్థములు వరుల్ తెలుపుచున్నవాగు
తెల్లముగను.

పద్యం.

సీ. కులలోప గుణలోపములు మాపుకొనుటకు ధనము, ప్రధానసాధ.
నమునేడు । వరకట్నములకుసభాకట్నములకును ధనము ప్రధానసాధనమునేడు
మునిసిపల్ లోకలుబోర్డు యెన్నికఁకు ధనము ప్రధానసాధనమునేడు । మ
డులు మాన్యములు కొంపలు వచ్చిపడుటకు ధనము ప్రధానసాధనమునేడు

గీ. అట్టిధనమును తమ పాడుపాట్లకొరకొ బట్టకొరకొ లంక పుగాకు
చుట్టకొరకొ వెనుకముందులు చూడక వెచ్చపెట్టువారు నిజముగ మతిలేని
వారుగారె.

పాట.

కొరగాని యీతనువికేలా దైవమా ||కొర||
 పరతంత్రితను జీవనరకాన బడిపోతి
 పరువుచెడి వరకుల్కు పాపాన గురియైతి ||కొర||
 ప్రియూరాలి యిల్లాలి లాలింపలేనైతి
 ఈదుర్వయోగాని ||కొరగాని యీతను||

పాట.

ఎన్నడు నాపతి గూడినుఖింతునో ||ఎన్నడు||
 బన్నము తీర దార లేదాయె ||ఎన్నడు||
 ఈవిగహాబ్ధికి యేదరి లేదా!
 దైవమా! నూపై దయ మాలితివా ||ఎన్నడు||

పాట.

నానోముల ఫలమే మనసా ||నా|| కోర్కెలెల్ల మానుటే సుఖంబె||
 వనసును మీ వయసు వృధా తనువు వృధా వలపువృధా
 లేదిక సుఖాశ వగవగనేలా జగము సకలమును కూన్యంబెకాదే||నా||

పాట.

ధీరమతీ దిగులేటికిరా ఊరకయేలా నాదారిపోవ ||ధీర||
 ఐరమప్రేమను భంగము కలదా బాలకా పరమాత్ముడులేడా!
 నీమనోరథమే సమకూరుకొ ||ధీరమతీ||
 ఏలనిరాశాగతివాబోవ కీలవతి కీమలాసతి నీమతి
 మేలుతెలియదా ||ధీరమతీ||

పాట.

సంగీతసారమీరా జగతిలో జాతీయ తేజోవికాసంబేరా రాగాను
 భోగ ||సంగీ|| త్యాగభోగానందసారమే గీతమురా సామవేద సుధాసారమై
 ఓంకారాధాగమైన ||సంగీ||

కి ర్త న.

పలుకవేమి నా దై వమా రామ పలుకవేమి
పరులునవ్వేది న్యాయమా రామ ||పలుక||
అలుగకారణ మేమిరా రామ నీవాడించినటుల
ఆడిననాతో ||పలుకవేమి నాదైవమా||

తల్లితండ్రి భక్తి నొసగి రక్షించిరి తక్కినవారలెంతో
హింసించిరి తెలిసియూరకుండే దెన్నాళ్ళురా
దేవాదిదేవ శ్రీత్యాగరాజునితో ||పలుక||

పాట.

పూలమొక్క తెటులున్నవో పోయిచూచెదన్ ||పూ||
చాలకాలమునకు నేడు సంపంగీపూచినదే
రాలిపోయెనామలన్ని మాలతీలతన్
సోలిపోయెనే సూర్యకాంతము ||అమూలమొక్కతెటు||
వింతగానుపూచె చంద్రకాంతులు చేమంతులు గురు
బంతి మొక్కలన్నియెవరో పాడుజేసిరే
దొంతరమల్లియునుగూడ దుగ్గించలేదు కొంతనయము
అంతుదలిసి రేపువారి నడుగనా||

పాట.

జాతికినీ సూత్రించే సంవత్సరమా సాధనము ||జా||
ప్రేమమయమై సత్యగుణమయమై మా
కామితార్థము లొసగున్ ఐకమత్యమున కీదారంచే
ఆధారంబై వెలయునుగా మాతృభూమికిది మంగళమే ||జా||
మాతృదేశ పాదనేవా మహిమ దలిపే మంత్రంబౌ నీ
నాదబ్రహ్మ పాసనలోనే లీనంబై నీ తరియించెదన్

పాట.

.. వినివిడి యేమి పొగబ్బమే యేగతి వేగుదుమే నీతో ||హి||
సుతలే యీలాగెడిరించినచో గతియేమున్నదే మా ||హిత||
అడుదిపెండ్లిమానుట మనదేశాచారముగాదె
అయినవారిలో కానివారిలో అపయశమే తల్లీ
వీడుము నీ వివాదముకొ పెండ్లికి సంబరపడుమా!
శీడో రేపో నుముహూర్తము నిశ్చయింతురునుమా ||హి||

పాట.

పరుగిడకే చంపకమే భ్రమరీ పరుగిడకే
ప్రభాతమునుగని పరవశమతివై పరుగిడకే||
గుములుగుములుగా గోపకన్యకలు యమునానదిలో
జలకమాడుతరి కమలములో కమలాసనలో మరి
పరికింపవె త్వరపడకే భ్రమరీ పరిమళమే
సరిపడదే మనసా పరుగిడకే చంపకమే భ్రమరీ||

పాట.

నుందర నందకుమారా జయ బృందావనసంచారా జయ ||నుంద||
గోపికానయన కువలయమాలా మేళితలీలా వనమాలా
మురళీధర మాధవశౌరీ మురహర గోవర్ధనధారీ
పంకజనయనా భవహరిహరీ కరుణాశరధే పరిపాలయ మాం ||నుం||

పాట.

స్వాతంత్ర్యమేలేదా? యీస్త్రీజాతిలోన
జనియింపనేలా నే స్త్రీనై పాపమేమి దైవమా ||స్వా||
కట్నమిచ్చి కొంటేగాని కన్నియలకు పరుడే రాడు
కన్నవారికా కోత కన్యజన్మమే రోత ||స్వా||

పాట.

శాశ్వతమా బ్రతుకీ ధాత్రీ బహుళ శోకమయమే కాదా ||శాశ్వ||
 భోగికై న నిరుపేదకై న దోగికై న రారాజుకై న
 మరణ మహార్తి స మానమెగా శ్రీహరి పాహీ యనవే ప్రిణీ
 ఈ యనకాశము పోనాడకయె ||శాశ్వ||

పాట.

మాయావిలాసమే కాదా జగతీ మాయ మోహ మేలా ||శ్రీవా||
 దానశీలమే ధన్యుకాదో సత్యమే జయమగుకాదో
 భాగ్యభోగముల్ బాంధవ నిలుచునా మూడునాళ్ళది ముచ్చటకాదో
 ముగిసెద విది కలకాదో ||మాయా||

పాట.

సుకృతబాలా ప్రియపాలనా రతీమోహనా ||మర||
 ప్రియము బడసిన బాలబాలికలు ప్రియవాహినిని నీడుటలేదా
 ప్రియమే స్వర్గము ప్రియమే భోగము నీలీల
 కీధానుణియే నిలయము ||మర||

పాట.

శోక పూరితము గద సంసారము ముగిసెద వనియేలా ||శోక||
 అపవద్ధర్మము లరికట్టునుగా మోహము కన్నుల మాయనుకాదా
 పునరపి జననం పునరపి మరణం ఏలాబడసెనె మూఢపుజీవా
 జ్ఞానోదయమే కలుగదుగా. ||శోక||

రెండుచింతల సత్యనారాయణగారు.

తిలంగ.

గోపాలబాలకృష్ణా గోపాలబాలకృష్ణా । గోపరిపాలన గోపికలోలా
 ||గో|| మోహనమారళీ నగధరవందిత । మునిజననేవిత మోక్షదాయక ||గో||
 భవభయపాపవి భరజనమగునీ । భక్తి నొసంగుమ భక్తపాలకా ||గో||

మ హా ను పాటలు.

రాట్నం పాట.

1. మనుజులకి నీ ధరణీ ప్రధానా కల్పభూరుహమే || మమ ||
హైందవజాతికి జీవనమార్గము రాట్న సమాసతి రహితుధ నార్పుచు
2. రాట్నముకాదు నుదయనచక్రము రాట్నము త్రిప్పడు జనులారా ||
3. వినుడీ, నిజంబు కనుగొనుడీ పరమపావన నేతవస్త్రములు
కోట్లమానవుల పరమావధియో ||
4. బేరము మంచిదిగా ధనార్జన కనువగు సాధనగా ||
5. జేశము లిం సౌభాగ్యంబై శుభకరమగుకాదా ||
6. నేతః స్త్రు ల నేవగింపకుడు పావనంబు ఇది నుండీ
పాటవంబు మెయి మేటికిరాటులు భాగ్యవంతు లవలేదా || మను ||

ప్రొఫెసర్. నారాయణరావుజీవ్యాస్ గారు.

జేజ్ — తిలంగ్.

శ్యామసుందర మదనమోహన కుబరీసంగ ప్రితకీన్ । అభమసోగ్
గోకులః హో హోనజాయ్ || శ్యా || గోకులరీః ఛాండోకీన్ మధుః మే న్యా
పలీన్ । ధాయే ధాయే గాయే గాయే అభమసో గోకులరహో । హోన
జాయ్ || శ్యా ||

జాతర పాట.

పిల్లలను సల్లసేనెదవు గామదేశతవు కావె
వారపోతునే గంగమ్మా దయనూడరావె మాయమ్మ
మేకపోతులను కోడిపుంజాలను
కల్లుకుండలను ఆరమిత్తుమే గంగాలమ్మా || య ||
దయనూడుమమ్మా శివ సాంబుకొమ్మా
సలిదిత్తుమమ్మా నినుగొలుతుమమ్మా || దయ ||
బండెడుకూడును గారె బూరెలును నైవేద్యమిత్తుమేమాయమ్మా ||
ఏటికేడాడి నేనీ జాతర నేయిత్తా
ఊరికే కీమా లేక కావవే మాయమ్మా || య ||

॥ ను పాటలు ॥

మిస్. వనజ

కామిక్.

గొర్రెముక్కు తొరిగోరు బర్రెగొంతు పెండ్లికొడుకు । చిర్రెముద్దు
లాడి పూలచెండులాడెనే । మేల్ బంతులాడెనే ఎగిరి గంతులాడెనే గోచి
పాత వీడెననుచు జనులుచూచినవ్వు । పెండ్లికొడుకు పాచిపండ్లతోడ పూల
చెండులాడెనే । ఎగిరిగంతులాడెనే మేల్ బంతులాడెనే ॥ గొ॥

హాస్యపు పెండ్లిపాట.

వదినెలందరు వచ్చిరి వయ్యారమునకు । వదినెలందరు వచ్చిరి । వదినె
లందరువచ్చిరి మిఁకల సంతోషించిరి । వగలుచేయుచు వకరికొకరితో వాదిం
చుతువచ్చిరి । పిల్లికుక్కలవాలెను మావదినెలందరు । పందిమూతులవాలెను
బానకడుపువారుగా । కోరపండ్లుయుండగా వగలుచేయుచు వకరికొకరితో
వాదించుతువచ్చిరి । సారిగామా పాడెదరు మావదినెలందరు సంగీతముపాడె
దరు ఇట్టిసభవారందరూ పెండిలిఁగిరి । కొచ్చిరి వగలు చేయుచు వకరి
కొకరితో । వాదించుతు వచ్చిరి.

హాస్యపు వివాహపుపాట.

చింపితల చిస్కదీసి । సంపంగినూనెపూసి సొంపుక కట్టిసి వేవదినా
పేడగంప యాడబైట్టివే దినమొక జతసొమ్ము సరిపిలిపిలి సొమ్ము చిన్న
నాడె అన్నీనాదె । చింతకాయల గంపయాడనె టౌనానా ఓసి అంతటి
మాకు చాలుచాలును । పోవెవదినా సరసంబులాడకువె వదినె॥

కామిక్.

అత్త పేరు అటుకులచాట మామపేరు మంచంకోళ్ళు । నాపేరు చిల
కలకొలికి పెండ్లికొడుకుపేరు నుబ్బంబొట్టు చక్కనిఅత్తమ్మవారికి జయమం
గళం ॥ అ॥ మొగలిపూల ఇల్లుకట్టి మల్లిపూల మంచంవేసి । మంచులంజ లేక
పోతే మంచంఎక్క మనసురాదు । చక్కని అత్తమ్మవారికి జయమంగళం
గూటములోగోడక్రింద కుక్కలు రెండు పిల్లలుపెద్ద కొడుకుపుట్టెననుచు
మరిది పుత్తొక్కాహము చేయించెను చక్కనిమామరిదిగారికి జయమంగళం॥

నువ్వు నేనూ నువ్వు నేనూ ఊనుబాదుకుండానుచు పు
 దోపిల్ల || వెం || నీకు నాకు ఈడుజోడు నీకు నాకు ఈడుజోడు నీతిబాగా
 చూడు ఆలోచించిచూచు బైటమాట ఆడు రా నాయెంటనే అటుమా
 మిడితోటకురా || అం || ఆహ గాంధికొకకట్టుకొని పేడతట్టకట్టుకొని || గాం ||
 సొమ్ములు మలగొట్టుంటే మనసుపట్టిన గోపాలకృష్ణమూరితైవగాని మనసు
 పట్టు చెట్టోగట్టో సాటు పెట్టి గట్టిగముద్దట్టుకోడపిల్ల || చె || 4 అట్టిచక్కాని
 చుక్కవనిగదా ఓలెపాట్టి పట్టిజట్టిడిపోనాని ఒట్టెట్టుకుంటాను తా || అం ||
 నీయమ్మచూడకుండ నీయన్నకి తెలకుండ నీయప్పకైన చెన్నకుండ ఇదిగో
 మిఠాయియుండ రా || అం || ఆహనువ్వు నేనే ఇలుచూపుచూచికుందాం పెల్లి
 చేసుకుందాం సరసమాడుకుందాం ఆడుకుందాం సరసమాడుకుందాంరా || అం ||
 ఉడుపులెల్లిపోనాయి కోతలెల్లిపోనాయి పండుగొచ్చిందిగాని నీమనసొచ్చిం
 దిగాదు ఆహఓలె || నవ్వు || 4 యేకమైతే పెద్దపండుగాతాది రా || అం ||

చచ్చడిపాట.

ఆ.....మామిడిపల్లో

వచనం—ఒకే నాన్నా మామిడిపళ్ళు కొనవురా. రా గులాబీచెగవ
 రామేశ్వరపు రాద్రిప్పలాగ మొగంబీడు చూడు. పొలాన్నింది రానియ్య
 రా మీయత్తని యింట్లోవున్నాయిగావటా) యిస్తుంది. దీని దగ్గరవే బా
 గుంటాయి. ఇవే నాక్కావాలి. ఒసే రల్లీ మానాన్న రమ్మంటున్నాడే
 నిన్ను.

యెలాగిస్తావేంటే.

చూడుబాబు నాడెంచేసి చూడుబాబు. పంచదారాలు, అమృతపా
 ణీలు, అమృతపాణీలు.

చెప్పదూ.

• తోడు ఆరణాలియ్యబాబు.

గ్రామ ఫోను పాటలు.

భాషా దంతాకాడు.

61

చూడుబాబు బాగాచూడుబాబు ఆమెటికనొక్కి మాతిదగ్గ
స్తావు ముడ్డికాడ గిల్లిచూడుబాబు. రుచి అక్కడే కొంచెం పుల్లతగిల్పి
తే బోడా ఆరణాలియ్యిబాబు, వండ రూపాయిన్నరకాదు ముచ్చావక
కూడా యిస్తాము బావనయ్య కొన్నాడు పళ్ళు.

పాట—బావనయ్య బావనయ్య అగ్గురారం బావనయ్య || బా || ఓల్లు
కొని తిన్నావు యెల్లవయ్య బావనయ్య డొక్కముక్కు || డొ || బావనయ్య
డొక్కముక్కు || బా ||

వచనం—అయ్యయ్యయ్యో యింట్లో కళ్ళిపోతున్నావే మణ్ణీలు
తెచ్చకుంటున్నావే

బావనమ్మకి మడికొట్టుకపోతున్నాది. బట్టతడిఅయిపోతే ఓల్లు మడి
అయిపోతాది అమ్మా మీఅంట్లుతోమినోళ్ళకి అడిగేస్తే చెప్పేస్తారుగదమ్మా
మియాపారాలు మియాశారాలు.

పాట:—జనకడి లబుజనకడి జనకజనక యెంగిలికుండలనీల్లు బోసి
పిసికి పిసికినచింతపండు చారుగాసుకోరా మీరు ఆబావనమ్మ బోడి బోడి
బావనమ్మ.

వచనం:—అయ్యయ్యయ్యో రెల్లిముండ బజారుముండ పీతిముండ
ఆటముండ రెల్లిముండ చాకలిముండ నీతో నాకేంటిపోవే.

వచనం:—యాయమ్మకి అంతా ముండలైపోనారు అమ్మా అహ.

పాట:—తడతడలాడుతాది యెగ రేసినజండా లొడలొడలాడుతాది
ఓ. తైనకుండ బడబడలాడుతాది బావనిముండ ముండనినేగాను || ము || ముంత
కేసిన ముండనినేగాను మాకుమనుముజాతి మారాజుజాతో || మా || ముండలైన
రండలైన మీబాతిలో నుండారు మాదో మారాజుజాతో మారాజు జాతి ||

పాట.

కాలముమీరవిధాత పళమా కలవరమింత యేమిది తగునా || కా ||

తనదగుపూర్వ కర్మానుగుణముగా ఇతడుచరించును ఈజగతీలో || కా ||

- గ్రామ ఫోను పాటలు.

62

ఎలాసమేకాదా ఈనవసతీ ప్రేమా॥

జగతిని స్త్రీ జనవిభూతి పతిపద సేవనమేగా॥

3. తెలియగలే రెవరునుతృటిలో కలుగువిధానమదేమో ॥విధి॥

4. పతియే ధనము పతియేదై వము పతియే గురువగుగా
ప్రణమాంబుధిని కాంతా కాంతులు నుఖవంతులు కారా॥

5. పూర్వజన్మమున చేసినపాపము లనుభవించు కవి పోనా
దుఃఖకాలమున సౌఖ్యాభ్యుదయము దైవ నియామకమేకాదా॥

పాట.

జనపతికే తగునా యీ కూలీయుని బ్రతుకు ॥జన॥

అధమాధముని సలువగనేలా సార్వభౌము నకటా దేవా ॥జన॥

పాట.

మార్గమదేవో గాంచుడీ దేహము నిత్యము కాదిది వినుడీ
సారరహిత సంసారములోడి నాది నీదనెదరేలా ఏవేళా
ఏది సంభవమొ యెరుగజాలరు ॥మా॥

ఎవరికివారే యమునాతీరే సతిసుతబంధులు తామెవరో
జగతిని యీ మాయా తెలియగజాలరు మూఢజీవులు ॥మార్గ॥

పాట.

రతనాలమేడల్లా రంగైన తోటల్లా దాగియున్నది రామసిలుక
సిలుక కాదది మెరుపు లలిక॥

వరుపుగొలిపి జనుల మురిపించుచున్నది తళుకుబెళుకుచూపి సిలుకా ॥ర॥

రాచోళ్ళ పడుచురా రతనాల మురికిరా

పచ్చపసిడిచూమ్మ సిలుక

దాని చెలువంబు నూడంగ కులుకా

మెరుపు మెరుసీనట్లు ఎలిగిపోతుంటాది

మేలిముసుగుమాటు చిలుకా ॥రత॥

పెరుగుపడతపాట — డైలాగ్.

పెరుగు పెరుగోయంట తిరిగి తిరిగొచ్చేవు పడతబేము జెప్పమో
పిల్లా మాయగుమీదను దింపు చూడాలి || పె ||

గొల్ల:—మచ్చనూనుకుపడత నచ్చితే పుచ్చుకో మంచిపడతే నీకు
దొరికింది బేరమాడవద్దొక్కటే తెచ్చింది || మ ||

గంగడు—పడతలోంట నీరు వొడిసి పూపీకొంట గడునుదానవు
నీవు కంగారుపడబోకు గట్టికుంటే పుచ్చుకుంటాను నీరు గారుమంటే మాను
కుంటాను, యిష్టమైతే వుండు కష్టమైతే నెళ్ళు మొట్టమొదటే నీకు చెప్పే
నూ మొగమాటపడి బేరమాడాను || పె ||

గొల్ల—అడ్డుమాటాడను అమ్మకొనవచ్చేను జిడ్డుమీగడ చుట్టు
గట్టింది పెరుగుజున్నలాగే తోడుకున్నాది గుడ్డెత్తిసూసుకో గడ్డిలో పెట్టా
ను గడ్డివొత్తీగించి గట్టిగా పూపుకొని కదలకుంటే మెచ్చుకోవాలి రోజు
నాగంపకే యెదురుచూడాలి || మ ||

గంగడు—తట్టలో పుబెట్టి బెట్టుసరిజెప్పేవు గట్టిదానవు నీవు చా
లాను కమ్మగావుండాలి బాగాను యిట్టిమాటలుజెప్పి యిరిగిపోయిందిచ్చి
నట్టయితే వొద్దంటే తిట్టుకుంటావేమో తట్టముందరబెట్టు చూడాలి మా
తలుపు లోపలగంపదింపాలి || పె ||

గొల్ల—ఆళ్ళయీళ్ళకుమల్లె నీళ్ళుగలిపీదెచ్చి కళ్ళుగప్పిపోను కలిపి
సూపింతాను కానిచ్చి రెండంచు లట్టాకో గట్టిగా పూపూపి సూసూకో
మానకుండ నన్ను మళ్ళిరమ్మని రోజు నాకొరకె నీవెదురుచూడాలి నీవు
నాకాళ్ళవద్దకే రావాలి ||

పూరికల్యాణి — ఏక.

మరియాదటే మానినీకిక || మ || సరిలేనివానితో పరిహాసమాడుట || మ ||
మంచివానితీరున చించివలె జిక్కితను | వంచనతో దానిజూచి మంచిము
దయమొందునయ్యె | వంచమహాపాతకుని వంచనలన్నిజూచి ఇప్పించెనె
వెలయును సవరించి ససలెందుట || మ ||

కామిక్.

గుత్తి కోకగట్టి గుత్తిరివికదొడగి || ఓ || గుత్తిలో మావాసుసామి ముద్దు
పెట్టెదరు || గు || పట్టుకోకగట్టి పట్టురకదొడిగి | పట్నములో మావాళ్ళు
నాసామి పాటపాడెదరు || గు || తలుపుచాటుకునచ్చి తలయెత్తి చూచేవు |
తల్లిదండ్రితేనిచాననురాసామి దయయుంచరాసామి || గు ||

కామిక్.

యేమిసేతునే యెలమునిగౌరీ సామిరాకపోయె | సామికి నాకు రు
ణానుబంధం నేటితోసరిపోయె || ఏ || మొక్కిన మొక్కులు చల్లగయుంటే
మగనికండ్లుపోతే | ముంగిటయుండే మునీశ్వరునకు పొంగలి నేబెడుదు || ఏ ||
సంకనయుండే చంటిబిడ్డకు జవలకోగమెస్తే | పూరివెలుపల పోలేమ్మకు
పొంగలి నేబెడుదూ || ఏ || కోటలోయుండే ఇద్దరుమరుదులు గుండుతగిలిచస్తే
కోటలోయుండే వీరబ్రహ్మముకు పొంగలి నేచేస్తూ || ఏ || కాసికిపోయిన
మాఅత్త గారు గడియలోపడిచస్తే | కాశిలోయుండే విశ్వనాథునకు అభి
షేకముచేయిస్తూ || ఏ ||

కురంజి — ఆది.

శివదీక్షా పరురాలనురాయేర || శివ || శీలమింతైనన్ విడువజాలనురానే
శీల || శివ || శివశివగురునాజ్ఞ మీరనురానే శ్రీవైష్ణవుడంటే చేరనురా || శివ ||
వడిగవచ్చి మరము చొరవకురా శివార్చనవేళ తలుపు తెరవకురా మడుగు
దాన్ని శరగు ముట్టకురా | మాటిమాటికి నోరుమూయకురా.

కామిక్.

ఓరోరిబండివాడా వగలమారిబండివాడ || ఓ || బండిమీద నాదిమోజు
నిలుపరాబండివాడ || ఓ || నీవుపోయె బాటలో నె నిమ్మ చెట్టున్నదిరా | నిమ్మ
చెట్టునీడకింద నిలుపుటద్దమున్నదిరా || ఓ || గాజులం గాడికాడ పూవులంగడి
కాడ | తలుకున నీవుపోయి వుండ్రాబండి నటనిలుపరా || ఓ || చెవులో
పోగుల్ దేర చేతిలోకి మురుగుల్ తేరా | కొప్పులోకి పూలుతేరా ఏమి
వద్దు పోరాసామి || ఓ || కట్టుకోనుకోకతేర పెట్టుకోను నగలుతేర లేకుంటే
ఒడ్డుపోరా వెంకటగిరినాసామి || ఓ ||

తుంగల చలపతిరావుగారు, 'సక్కుబాయి' బెజవాడ.

అసావేరి.

బాగేలా కరుణాలవాల, ఈవిధిని నే నెటుల భరింపగలను ||జా||
మల అనాథను పరీక్షించెదవా ఎరుగవా మన హేపరాత్పరా కటకటా
హుకష్టంబయ్యెన్ | గానమునేయుట్టకైన నోచనా ||జా||

మోహన — ఆది.

ఆటలాడుకోరా నాముద్దుల మాటగదరా గోపాల ||నీ|| గజ్జెలందియ
ఘల్లుమల్లుమన గంతులువేయర గోపాల | బ్రాజ్జనిండు పాలారగించి నీ
రళీగానము నేయరా నీ ||వా|| కనికరమింతయు లేక యుకోదనిన్ కట్టినై
నా నాతండి! ఆయ్యో కట్లువిప్పెదను పారిపోకుమా కన్నుల పండుగ
లుపరా నీ ||వా|| నందకుమార నవనీతచోరా బృందావనభువి సంచార
ందమెల్ల నీసామ్రేర మామందిరమును విడనాడకురా నీ ||వా||

బి ల హ రి.

గీ. వచ్చినాడవా నాతండి! భక్తురాలిమొరను వీనుల బడింత
వాదమలరగ వచ్చినాడవా | ఎన్నివిధముల బ్రతిమాల కన్నుగవకు | జస్మ
రియింప జేసితో చక్కధారీ.

పాట.

గోపాలక్రిష్ణ విరలే గోవిందక్రిష్ణ విరలే ||గో||
నాపాలిరంగ విరలే శ్రీపాండురంగ విరలే ||గో||

అసావేరి.

పరాకా! కరుణా సాగరా జల్కులే వినవేరా హా ||ప|| బాధలకొర
బ్రతికించితివా పాండురంగా రంగా | పల్కవాదయచిల్కవా ||ప||నీప
ములనే పాడుకోతగనా నిత్యరూపా రంగా | నేరమా అపచారమా సరస
రళీమోహనా జాలిదీర్పగలేవా ||ప|| జగధాదారుడు వీవేకాదా దారిలేదా
గా స్వామివే సందేహమా జలజనయనా గోపాలా జాగునేనెదవేలా||

ముఖారి.

కదలీ రావిదిదూరమా భారమా గరుడ గమన బృందావనము ||క||
సదమలాంగ కరుణాంతరంగ నిన్నే నమ్మినాను ||క|| ముదమంది రాగముద్ద
పాటలకు నీ । మురళినంత సాగించితో । కరిని గాచిన కథల్ మరచితో
మొరవినవేల పురాణపురుష ||కదలీ||

రాద్రీ.

దాక్షిణ్యనిధి దినులపైతామసమా । పూరక వీక్షింతువిదేలా । రక్షకు
లింకెవ్వరురా రాధికలోలా ఆలస్యమికేలా ||దా||

సాకి—సాధుపరితాత హేజీవదాత । తువాభధమముకా కాల్పు
గదా కృష్ణా రక్షకులింకెవ్వరురా రాధికలోలా ఆలస్యమికేల ||రా||

పాట.

పుల్లకల్లు త్రాగనివాని జన్మమేల
పుడమిలోన అమృతమన్న నిదియే కదా ||పు||
యీసారాయి వసుధలోన అమృతమా
నేవింప జన్మ సార్థకమా
సానిసకస జీరితే సౌఖ్యమున్నదన్నో
మద్యపానము జేయని మనుజుడుండేలా
వ్యర్థ జీవియేగాక యీవసుధలోన ||పు||

పాట.

హరిభజనమే - జీవనమురా మనసా
పరమార్థము తెలిసిన మనుజులకు ।
నిరతము భక్తా బరవకుడయ్యా
దరమునబోయి వరదుడో వానికి ||హరి||
కనకపు సింహాసనమున నుంచిన
మనుజునికైనను మరణము దప్పునా
కనకనీప్రియ భక్తులబోనకా
కనకపట్టభరుడే జనకుడో వానికి ||

పాట

ఏదీగతినాకు రంగారంగా ॥వీ॥ కరుణాభరణా కావగరాదే రంగా
ంగా రంగ శ్రీంగా ॥వీ॥ తల్లియు తండ్రియు దైవమునీవే గంగా దాను
గాన దయానిధే దాకినేక నీదారి కేరిత తామసమేల శ్రీమనోనాథా
ఏదీగతినాకు॥

పాట.

లేరా లేరా నిదురమానరా హరజనవీరకుమారా!
మానవులే నిను మాలమాలయని దూరముచేసిరికాదా
చాలుచాలు నీసంగోన్నతికై దీక్షను బూనగరాదా ॥శే॥
గాంధిమహాత్మాని దీవెనచేడు గర్మమునీడని చూడు
గట్టిగనడుచు కట్టిననిన్ను కాదగలవా రెవరూ ॥శే॥

పాట.

మాలలుమాత్రము మనుజులుకారా భారతపుత్రులేరా
ఏడుకోట్లహరిజనులే తొలగిన ఏమగుమతమని కనరా
యీభేదమేల నుజులారా భేదమేల!
మాలనుకోసిన రక్తమురాదా నీలోనున్నది కాదా?
మానకోషములు అనురాగములు మాలకు కలకానలేరా
మూడరభారత జననిముకాన యిట్టికలంకము తగునా
అటుకోషముల యికనీజగమున యే మెడకొచ్చిన తగునా ॥భే॥

పాట.

వేణుమనోరి గానిమునేను వేళను నోచగ లేరా ॥వే॥
మాడనిసిముసమె యేడుగనోచును సుతీమణియేమో ॥వే॥
జగముసర్వమును వెగటుగదోచును తాళలేను పకక్షణమైనా
మనోభావములు మనమున లయమా మాటలు నోటనురావూ ॥వే॥
అనుభారసము అగలేని అంటము బ్రతుకేనా
అంటమన్నది నీకా లేకా అంటమట గుమిలెడు నాకా ॥వే॥

త్రాగుభోతుమగడు పాట.

నాకందుకీకాపురంబు అమ్మ నాకు తగినోడు కొరికాడు తా
భోతు మగడు || నా ||

కూలినారికిపోడు కూడొండనున్నాడు కూడొండనున్న యి.
జాడు ఖానిజేసియు పదలిపెట్టేడు ముక్కలున్న కూడెమ్మన్నాడు ప.
కున్న దుండగములికచూడు వీధిలో బెట్టి వేలమేసేడు తిండితినడు కుండలని
తెగబగలకొడతాడు || నా ||

ఎద్దులాటిమనిషి మొద్దెల్లమేపొద్దు ఎద్దుపోయేడుచూడె పొద్దు.
డకముందుగను త్రాగేడి త్రాగవద్దన్న శరిమిగొట్టేడి కూటికి డబ్బులడిగి
కోపించేడి కూలిపేరెత్త కోగమన్నాడెత్ల కూలినారికిపోడు కూడుతెన
న్నాడె || నాకందు ||

అప్పొసప్పొజేసి యెప్పుడుయాలాగే తిప్పలుబడి వంటవొండ గుం
మొయ్యిత్రాగివచ్చు నెండ గిన్నె చెంతకుజేర్చును కుండ ఊర్చితినునంతయ
నుండకుండ తిండితినె యూరకు మనా కుండవగులగొట్టివేయుచు నుండకుం
యిత్రాగుభోతుకునాకు తగదింక నేనుండ || నా ||

పొద్దుపొద్దునలేచి పుల్లలెల్లచెచ్చి కల్లుకర్చునకు నయ్యేడు కల్లుక
మ్మకే చెల్లించేడు తెగత్రాగి డబ్బులతినివచ్చేడు డబ్బులకు కట్టుగట్టమనా
డు పగలురాతుల్లు బాధపడ్డాడు ఇట్లు త్రాగి తన్నులుతినె త్రాగుభో
నామగడు || నా ||

తప్పత్రాగి గొప్పజెప్పతాడెప్పుడు అప్పుల నికప్పతాడు కల్లుకెడ
రలుకల్పించేడు తల్లు కొరకుకొంపలకు మాపేడు కూడదన్న కోపమును
దేడు ఎప్పుడోగ యెడ్పించేడు తల్లి నిప్పుపై నిలశెట్టునీతిలేని నామ
నాకందు కీకాపురంబు అమ్మ.

కల్లుత్రాగిమగడు కైపెక్కి వస్తేను, పళ్ళుకాళ్ళుపట్టలంట నీళ్ళు
సినిద్దుర పుచ్చలంట బట్టలోవిరేచనము గూడనంట తీసివుతికి తిరిగికట్ట

వాంఠియైన తీసివేయలంట కంపు ఇంపు చేనుకతియగలంట తల్లి దండమతనిని
నాకుతగడెందుమ జంట ||నా||

అద్దకేతిరికాడ నిద్దురలేనియు అన్న మని గట్టిగరచేడ లేవకున్నను
తన్నిలేపేడ కుండెడైననుతిని మరికునికేడ బాడిబండలా కందుకొనేడ
శుద్ధిశుభ్రమున జూడబోడె అద్దుఁద్దులేకను బ్రతికేడ తల్లి తగదానిచెప్పితే
తరిమి తరిమికొడతాడె ||నా||

పాట.

ప్రేమనుధా మధు పానము శేయని
ప్రాణియై లేదీ జగతికా
ప్రేమమూర్తియా పగమేశ్వరుడే
బ్రోవడె ప్రేమను మనలకా
ఇందకావ్య మిదంకావ్య నదీతీరేతిసంగమం
ఋణానుబంధ రూపేణ పశువత్త్వినుతాలయా
ప్రేమశూన్యమా జీవమేలా
దీపశూన్యమా దేహమేగాదా

పాట.

మాధవా ఆధారమివే.దీనజనమందార సాధుజనసంతాపహారి
సకలలోకవిహారి శౌరీ ||మాధవా||

పాట.

ముసలాడికి మంచిముండ కావాలంట ||మన||
ముగ్గుబట్టతలతోటి మురిసేటి గిరిసేటి
కూకుంటె నెగజేవు—కూరాకు లేజేవు
అదిలేకుంటె వుండనేవు
వుండ నలుపుతావు—గెంటులాడుతావు
వంగి లేవలేవు ||ముసలాడికి||
వానిపొందు పసందు నేకందు జగమందు||

పు య్యా ల పాట.

అట్లతదీవచ్చెను । నేనుయ్యాలు యెక్కెదాను బాగానుపూగేదాను
పుయ్యాలు నేనెక్కితె మాబావ నాకే బాగాపూపుతాడు । కళ్ళు తిరిగిం
దాక పూపుతాడు । చెమట లెక్కిందాక పూపుతాడు పూపూపి తానుఅలిసి
పోయి నేనెక్కుతా నీపూపమంటాడు ॥అ॥ నేను పూపూపి బాగాపూపూపి
యింక వొద్దోలెపిల్లా అన్నదాక । చాలు అన్నదాక యెప్పు డెక్కెనన్న
దాక నేనూపుతాను ॥ఆ॥

బి. యన్. ఆర్. రైల్వే స్ట్రీయికుపాట.

బాబు! బి. యన్. ఆర్. రైల్వే స్ట్రీయికుట బాబు స్ట్రీయికుట రైల్వే
స్ట్రీయికుట కంపెని స్ట్రీయికుట.

బాబు! తెల్లదొరలకొకజీతం నల్లదొరలకొకజీతం బాబు! మధ్య మన
హిందువులకు తక్కువజీతాలుబాబు! అందుకు బి. యన్. ఆర్. రైల్వే స్ట్రీ
యికుటబాబు! బరంపురం వాస్తవ్యులు బారట్లా గిరిగారు కార్మికుల కష్టాలు
కళ్ళారా చూచినారు బాబు! కళ్ళారా చూచినారు కంపెనీతోవారు కర
స్పాండు చేసినారు వారు షరతులకొప్పుకపోతే స్ట్రీయికు చేయమన్నారు
అందుకుబి. యన్. ఆర్. రైల్వే స్ట్రీయికుట బాబు! గార్డులంతా మరిజండా
లెపూపినారు టిక్కెట్టు కలక్టర్లంతా పోర్టర్లందించినారు చిన్న మేష్టర్లంతా
సిగనెళ్ళే లాగినారు బాబు ॥బి॥

వెల్లంకి వెంకటేశ్వరుగారు, రాజమండ్రి.

హిం॥తోడి — ఆది.

శ్రీపతిరమణా దీనదయాలో పాతకహరణా పాలింపవేనన్ । భూ
పతినగునన్ యీగతిసేయన్ పాపమదేమో పరమాత్మయెరుగన్ ॥శ్రీ॥ పర
మపతివ్రతయగు సర్ధాంగిన్ వంశాంకురమా వరలెడు తనయున్ । సత్యదీక్ష
కై సాహసించినే పరులకమ్మితిని పాపాత్ముడనై ॥శ్రీ॥ అతిలరాజ్యభోగా
దులు విడిచే కడకుకాటికాపరినవవలసెన్ మహినిజనించిన మానవతతికిన్
నదుటవ్రాత మాన్వగ విధితరమె ॥శ్రీ॥

పాట.

నమకాగానే తెంచినావా నాతండ్రి ||న|| మనోహరకార దీనమం
దారాధయో అనాథాల్నిపై నీకింత అవ్యాజీసేనా ||న|| కనుల్ పడువయ్యెన్
నాదుకర్మల్ సశ్చెన్ నాతండ్రి ||న||

పాట.

నల్లవాడే గొల్లపిల్లవాడే కల్లగాదే వానివల్లజిక్కితినే ||న||
వచ్చినాడే తోటజొచ్చినాడే అక్క సాచ్చినదొమనను
ముచ్చించాడే ||న||
అడినాడే పొదిల దాగినాడే నాదుమది తనయాపు
మిదలిపినాడే ||న||
వూదినాడే మురళిచేదినాడే మనసు రాగబంధముచేసి
లాగుకొన్నాడే ||న||
పాడుకుంటా మాటలాడుకుంటా నన్నుచూడరా దయయంచు
వేడుకొంటా ||న||

పాట.

నిత్యం స్యామతో జితశూర్పి సంతశక్తివంతంబగు ప్రేమము ||ని||
దేవతలైనను దానిధాటికిని లోబడిపోవలసినవారే ||ని||

కీ॥ శే॥ దొమ్మేటి సూర్యనారాయణగారు, 'రంగూరొడి'

కామిక్.

నీసా నాసీసా అయ్యోసీసా నాసీసా నువ్వులేకపోయెగానివాననైన
లేకపోయె ||సీ॥ బేసినసీసా బల్ నోకైనసారా రాసగుంట తెచ్చియిచ్చె
మోసపోయి యిడిసితిని ||సీ॥ సారానాసారా నువ్వులేకపోతేపోయెగాని
నోక మెల్లమాయమాయే నోపల్చిన్నిమిరి బల్ పాకలోనదూరి రాకరాక
వచ్చినాను యాపల్చిన్నిగర్థమాయె.

తీర్థంజంగాలు పాట.

నూలపిల్ల — ౪॥ యావుండీ జంగమయ్య గారుండీ డబ్బితాను పొగుడు తారంటుండీ

జంగమయ్య — ౫॥ అయితే పిల్లా డబ్బితైంచుకు పొగణ్ణే.

పాట — మా దేవోహోమా దేవా కోటిపిల్లి సోమన్న, దొడ్డా రామ భీమన్న, పట్టిసీమ యారన్న, అంతిరేది నరసన్న, వాడవల్లి యెంకన్న, పొన్నాడా జగ్గప్ప వున్నా పాటిదేముళ్ళు వొచ్చిసాయమవ్వాలి, సల్లగానె జూడాలి, సంకబోలునిండాలి.

జంగమయ్య — ౬॥ అయితే పిల్లా నీ మొగుడు కే రేంపేరే.

నూలపిల్ల — ౭॥ నా మొగుడిపే రంకులుగాడుండీ, బాగాపొగుడుండీ.

పాట — ఓరంకులో రంకులు దానికేయిర రంకులు తాననూడిందంకులు పోయినోడే జంగమయ్య పొగుడోడే దానిమొగుడు భొంభొంభొం॥

పాట.

నా మహిమ తెలియగలరా నాలీలుకనగలరా నాధాటికోర్వగలరా
॥నా॥ జగములనన్నిటి ప్రేమమయముగా చూపుచునుండు నెడవివరై నను ॥నా॥
అమరేంద్రాదులు ఆదిమూర్తి నని జూపుచునుండె దవివరికినై నన్ ॥నా॥

కా మి క్.

ఇనరయ్యా సెపుతాను యివరముగ నొకయింత । ఇగ్గునేస్తునెత్తిమీ
దిభీశనుడు యెక్కినాడు ॥ఇ॥ సప్తసముద్రాలు సారాయికావారి కాల్యలో
నీరంతా కల్లయిపోవారి । గుండామేద బండిపార బండి రెండు చెక్కలా
యెర బావా గుభీగుభీ । నగజనమరి నభిజనమరి చిత్తోపక్కో॥

శాత్రువురండాల చదివిన యీబాపనోరు ఏదీ నాతో పేలమను కల్లు
తాగమను గుండామీద బండిపార బండిరెండుచెక్కలామెర బావా గుభీ
గుభీ నభిజనమరి నభిజనమరి చిత్తోపక్కో యెడవకల్లు పోతే పోనాదిగాని
అప్పుయితే అయిది నవ్వుంటి సారాతాగమన్నాడు శాత్రుకారుడు మరటి
రాసోళ్ళగుంటతెచ్చి యిచ్చినసారాయి యెరిగి పందినెత్తురునాగుంతే
మనూద్దా... ఓసిదేలే చుట్టొదిలొడిపోనాది... ఆల॥

పాట.

బలమా బ్రహ్మచారీ సూన పడీ మేరీ ఫులవారీబ మాన
సాక తారె భిలె చన్దాబోనమిలె రాత్ నూపహీ రహే
నీరనెహో నే బహే బలమా కౌన్ నునె దిల్కి బతియా
భరీ జబానీకే రతియా యూహీ : ఈరతురె (బలమా)

పాట.

బలమా బ్రహ్మచారీ తాజాహుకుమేరీ ఫులవారీ బలమా
మైకో దేఖూఁ ఖడీ కబ్ ఓ ఆమే ఘడీ శ్యామ తూమె బంసరీ
భీజాయె

చూదరీ బలమా బ్రహ్మచారీ.

సిరిసిరి మువ్వ పాట.

జోడుకొయ్యలవాడమీదా సిరిసిరిమువ్వా
జోడ్గిపెట్టిలంపినాను సిరిసిరిమువ్వా
అందింకోఅందరేదో సిరిసిరిమువ్వా
నాకు తిరుగుటపా రాలేదు సిరిసిరిమువ్వా
సింగపూరుమోడమీదా సిరిసిరి బర్ గంగుచీరలంపినాను సిరిసిరి
ఓడమునిగిపోయింటూ సిరిసిరి నా కత్తరాలు రాకాలో సిరిసిరి
రంగూనులాభాలు సిరిసిరి అయ్యో గంగపాలుజేశాను సిరిసిరి
సిక్కుచీగట్టి సిరిసిరి నీకో కులుకుదామనుకుంటి సిరిసిరి
మోటారుకాయమీదా సిరిసిరి నా మోజుకాపాలనుకుంటి సిరిసిరి
అద్దాలమేడలో నా సిరిసిరి నీతో మద్దులాడ్తాననుకుంటి సిరిసిరి
కానికాలమాటచేతా సిరిసిరి నా కళ్ళుమునుకొన్నాయి సిరి...
రంగూనుగండ పుండా ... నను గంగుజేసి పిలిపించి ...
అద్దాలమేడలో నా ... నను మద్దులాడియరిపించి ...
రమ్మసారాత్రాగించి ... నా సామ్యంతకాజేసి ...

చెన్నరానికోగాలూ ... నా కోప్పజెప్పిపోయిందీ ...
 కూమగుడ్డకరువయ్యే ... నాకు తోడునీడలేవయ్యే ...
 నై న్యుడొచ్చి మందిచ్చి ... నామచ్చ మాపుతున్నాడు ...
 రంగునమాహాత్మ్యం సిరిసిరిమువ్వ యీభంగపాటు దెచ్చినది

సిరిసిరిమువ్వా

అపనాతనామనాపాట.

ఇంటికుందు యీతపాద యింటివెన్నగచ్చపాద
 ఒంటిగానురాబోకు యుగలజిక్కి పోదువురా || ౨౪ ||
 అత్తగారి కత్తికోత ఆడబిడ్డ పెట్టుపోత
 చిత్తకార్తికుక్కలయ్యే స్నేహమెట్లుచేసెదరా || అప ||
 గుమ్మమైనదాటనీరు గుసగుసలో చేయనీరు
 కాటికాడనక్కవోలే కాచియుండు రెల్లపుడు
 రాత్రిరెండుబాములకు రావిచెట్టు! ఇందనుండు
 యింటివారిని నిద్రబుచ్చి యెట్లానిన్ను గలసెదరా || అప ||
 పచ్చిపోయెదారిలోను పిచ్చికుక్కలున్నవిరా
 మచ్చుజల్లి పోయెదరు మాయలపడీ పోషమురా || అప ||
 నీకునాకుజోడుగాన నిమ్మపూలలెప్పమీద
 తేలిపోవ మననుబుట్టె రెల్లనారు తెప్పడురా || అప ||
 ఎప్పుడిల్లు విడిచెదనో యెపుడునిన్ను గూడెదనో
 చిత్తమా చెదిరిపోయె కత్తికోత బలమాయె || అప ||
 అందగాడ వాడనీను పొంగుగోరి యున్నదాన
 యెట్లులేన యింటనుండి లేసెత్తుకొనిపోర || అప ||

పాట.

మాధవదరిసెనమీరా రారా అడవిలో పాడెదరా నీ || మా ||
 పరాకా కనరా నామీరా వినరా కన్నులవిందుగ గనరారా || మా ||

పాట.

యశోదానందన దీక్షితరణ్యా గోపీమనోహర శౌరీ
నీదయలేకా నిలువగలరే దేవాదిదేవులుగానీ
హేయోగానందా మాధవా రాసలీలా లోలా
రాధాప్రేమాధారా గీతాబోధామోదా
నీపదభజనా నాకొసంగుము జలజనయనా శౌరీ || యశోదా ||

పాట.

మాయావిలాసినులూ మాయావి ధనికులూ
ఉన్నంతకాల మిలా నాకేమికొరత
నన్నూచి నవ్వినను నాకేమికొరత || నూనూ ||

పాట.

సగమురాలిరి అయ్యోవే జగము కన్నులుమూసేనే నాధా
కానవా పూనవా కరుణను || సగమురాలిరి ||
ఊహించి కలలోని ఊదనా మామ కంఠోయిలో వేదనా
నీదు ప్రియురాలి తీవ్రైనచూపుల తాపము బాపగ రావా
మరచితే విడచితే ప్రియవిభో || సగము ||

పాట.

బాధాసహనమేసతీత్వము బాధా సహనమే
బాధలఊర్చి సాధనశ్రీ సంతారాంబుధి నీదినవారే
ఆతారకమా కీర్తిగాంచిరి || బాధా ||
శైలకుమారి నుమతీబృందా నాధునిసేవా మహిమనెకాదా
సౌఖ్యము జెందిలా || బాధా ||
ఎంతటి బాధకు గురికానీ ప్రాణమైనపోవలసిన పోనీ
భారతసరికి నాధునిసేవధర్మము || బాధా ||

పాట.

కానరా మానరా హింసానూనర బలవేత ఫోగములీయగ
బోడేనాదూ || కానరా మానరా ||

కొనరాభక్తి కనరాముక్తి సుమహితభజనమె
శోభనదాయి || కానరా మానరా ||

పాట.

తనువశా శ్వతము నమ్మబోవడీ దైవభజనము చేయుడీ || త ||
మోక్షమొందుటకు మురహరిస్మరణమే
మఖ్యసాధనము జనులారా || తనువుసాశ్వతము ||
జగంబు నిత్యమా మఖంబు సత్యమా భ్రమయే నుమ్మా || త ||

పాట.

గాంధీమహాత్మునిసేనా మనకు కన్నులార గనతొలివా || గాంధీ ||
ఆర్యులార మీరురండి తమ ఓపికతో చూడండి
ఈకాంగ్రెసువారిసేవ మనకన్నిమార్గములతో || గాంధీ ||
భక్తులార మీరురండి తమశండ్ధ్యో చూడండి
ఈపనుపుపెట్టి మహాత్ములంబు దీనిపరమార్థము గనుగొనుడీ || గాం ||
జనులార వేగరండి ముక్తి మార్గముకై చూడండి
ఈపనుపుపెట్టి వెతకండి తమఓట్లకు దయచేయండి || గాంధీ ||

పాట.

కన్నులార మీరుగనుడీ జనులార కాంగ్రెసువారిసేగనుడీ || క ||
ఎన్నిబాధలనైన నైచీ జనులార శాంతిమార్గము కనుగొనుడీ
ఎన్నికష్టములైన నైచినైచీమీరు మెల్లగా చివరకు
ముక్తిమార్గము గనుడీ కాలమేగతిగడువకున్నదీ జనులార
కట్టించి ఫలిత మెకకండి తప్పతొగిగడి వారితోను జనులార

తలలూపి పాటుపడకండి ఎన్నివిధములనైన
 ఏమార్గముననైన కాంగ్రెసువారినో కంపి పనిచెయ్యండి ||క||
 భరతమాతా పుత్రిలారా మారంత సమపుష్పెట్టెను చూడరండి
 ఒప్పుగా మారంత ఏకీభవములొను
 తప్పక తమఓట్లు కాంగ్రెసుస్వీకృతి ||క||

పాట.

ప్రేమమెధనమూ ప్రేమమేశాంతీ
 ప్రేమమె భవతారకమూ ప్రేమపూజచేయువారే
 సౌఖ్యభూమిపాలకులూ మానసముల్లీ నూదెనప్రేమ
 లభించునేకళా ||ప్రేమమె||

పాట.

రాధా! అభాగ్యసోదరీ! ఇటురై తివా
 నీనునుఖమేసదా గణముననుగొనా దుర్విధి వేడికంటా
 గనియేగదా వాపోవ పంమేమి ధైర్యమూనుమా
 నుఖదాయి హరిసేవ మదిగొనుమా మంగళకరనీపదభజనా
 బహుళవినతజననుఖవమనా భవ
 భవదమలచరణ మధురతులకు నీ కరుణాలవమిడవా
 నోడ్చడవా రాధా సనాథ మాధవా||

పాట.

జయజయ మహాత్మాగాంధీజీ హే భరతభాగ్య విధాయీ
 పరితపాలా ప్రేమశీలా హరిజనాధ యదాతా ||జయ||
 నీపదాంకములంటి నడువా జయము కొంగునమాట కాదా
 నతజనబాగ్దాపహరీ నిజము నీడదనేవా ||జయ||

కామిక్.

బండెక్కుమామా మే డెక్కుమామా ఎక్కుమామా
 బండెక్కుమామా ఎక్కుతుంది ఎక్కుతుంది||

పాట.

పండెమిడిన యాపాపిని పటాపంచలుగజేసెద ఆహా ఆహా యింత
కూర్కారకార్య మెందయిన గలదే ఆహా ఆహా ఆకరమును ఖండించెద అభుజ
మును దండించెద ఆమణిబంధముద్రొంచెద ఆహా పావనశుభచరితా నిరత
వంశ్య సుకూటభరిత ఆద్రోపతినిన్ గనగా మాయేవురికి న్నెలతా ||ఆ||

రవికపాట. — డైలాగ్.

అత్త వారింటికి కొత్త గావెళ్ళాలి । గుత్త ముగ నారైక కుట్టాలి । నే
వస్తాను సందాలక్రీయాల్లి ||ఆ|| కొత్త సారలగుడ్డ కొనితెచ్చుకున్నాను । కొల
పెట్టి అందముగ కుట్టాలి । నామోదులు బిగువూరేక కువరాలి ||ఆ|| సంకలూ
వొదులెట్టి సారమట్టుబెట్టి సన్ననూదీ యెర్రదారాలూ చిన్నవన్నెలుపువ్వు
లేయాలి ||ఆ|| మడతచిన్నదిబెట్టి । పడుసుపేషనుబెట్టి తొడిగి తీసినగాని
సడలకుండుండాల్లి । తడిసినాకుట్లు విడకుండాల్లి । ముడికెదుర. కుడియెడమ
నొక్కాల్లి ||ఆ|| నడుముపటకాబెట్టి । మెడకుబొత్తామెట్టి । ముడివేసినా
రైక తొడిగి నూపించితే తోటోళ్ళు మెచ్చాలి । తొలిపట్టు నులువుగా
యెక్కాల్లి । తోడ తానేమనను దీరాలి ||ఆ||

కల్లుపాట — పడవపాటవరుస.

హాయి గానున్నాది ఆనందమైనాది ||హా|| మాతల్లిచెల్లమ్మ మంచికల్లో
శింది ||హా|| కలుపులేని కల్లులోకి కాంతసీకు నంజుకొంటే నలుపుకంటే
బొలూ । చెల్లమ్మపిడతలోకల్లు ||హా|| కల్లంటే తాటికల్లు కల్లంటే కట్టకల్లు
కల్లంటే పొంగునొల్లు నాకడుపునిండు కడవకల్లు తప్పకుండతాగి పేరుచెప్పు
కుంట పోవాలి యెప్పుడొచ్చినగాని యాయమ్మసాయ్యాలి ||హా||

జై. శ్రీ గ్రామమూర్తి భాగవతులు, విజయనగరము.

బన్ను పాట.

వచనం—దొడ్డమ్మ గారూ బన్ను ఎక్కుతారా?

వచనం—బాబూ నడచి వెళ్ళిపోతే మీబన్నుకన్నా ముందు వెళ్ళి
పోతానురా నాయనా.

పాట—బస్సుపుట్టి దోరిబాబు బస్సుపుట్టింది యీబస్సుపుట్టి బళ్ళ
వాళ్ళ కడుపుకొట్టిందోరిబాబు ||బ|| ఒంటెద్దుబండిపోయే రెండెడ్ల బండిపో
యే డబ్బుపోయే మనకు యిబ్బందిలావయ్యే ||బ|| కాళ్ళుజాచవీలుకాదు కైదీ
వలె కూర్చోవలె కడుపుబ్బినావీరు యిదియావరోయ్ బాబు ||బ|| పిల్లనాని
పెళ్ళికి శిషాకొండపోవుమండ పాతపైరు పేలగానె వెనకతిరిగి రాలేక
ముందుకుమరి పోలేక ఎండబాధపడలేక చెట్టునీడక్రింద నేను చల్లగాను
కూరుమంటి తొలివమధ్యస్తంలో తొయ్యి తొయ్యి మన్నార బాబు ||బ||
చదువునక్కరలేను చాకలి పోతనచేతిలో స్త్రీంగొక్కటయే బాబు బారికి
రాముడుకొడుకు బస్సుద్రైవరే మంగలి వెంకటాకొడుకు మోటారుద్రైవ
రోయిబాబు ||బ||

ద్రైవర్లుదోపిడి కండక్టర్లుదోపిడి కడసు క్లీ:ర్లుకూడ కక్కుర్తిపాలే
||బ|| బస్సుకొచ్చినసాము పోలీసువారికాలు లైసెన్సులపాలు మగ్యమగ్య
పైర్లపాలు మరామత్తులపాలు తుదకు ఓనర్లంతా దేశాలపాలు ||బ||

ఓనరుచుట్టాలు పోలీసువారిచుట్టాలు తానీల్దారుచుట్టాలు యంతమం
దిచుట్టుకుంటే బస్సుఓనర్లంతా భిక్షుత్తుకోవడమే ||బ||

గోదావరి పుష్కరాలపాట.

వనసం—సుబ్బప్పా గోదావరిపుష్కరాలికి వెళ్ళేవుటే!

వెళ్ళేను దొడ్డమ్మా అయితే నాతోను చెప్పేనాచెప్పేవు కావేమి?
ఏమిటి ఆపుష్కరాలవంతలు ఏమివింతలు దొడ్డమ్మా చెప్పితే నమ్మవుకాని.

పాట—గోదావరి పుష్కరాలవంతలు దొడ్డమ్మా ||గో|| నేనీగొప్ప
గ్రామఫోనువారు కోరబండితి దొడ్డమ్మా ||గో||

నున్నటిగుందుమీద పైనుపంచే గూబసందులకుదించి కునికిపాట్లుపడ
కుండ కూర్చోని వినె దొడ్డమ్మా ||గో|| గోదావరి పుష్కరాలు చూదామని
పోతుంటే వ్యాధులంటకుండ మందుసాధనచేయిస్తానని మందుసూది గుచ్చి

నాడే మునిసిపల్లి మొనగాడు అమ్మయ్యో అమ్మయ్యో సూదిపోటు గుండె
మొయ్య నాటిపోయిందె దొడ్డమ్మా ||గో||

ఉదయాన గోదావరి నదిలోన స్నానమాడి ముదముతో కోటిలింగా
లు ముఖ్యంగా నేవిస్తే తాతముత్తావలందరు తయిస్తారని పరిలముగా
గట్టాడున భక్తితోడ మొక్కుతుంటే అదిగని గదిగదుగో గదలెడురింగాలు
గంపెను కనపడ్డాము దొడ్డమ్మా ||గో||

గోదావరితీరమున కోటిలింగాలి రేవులోన కొడుకులుపుట్టాలని కోరి
స్నాననూడుతుంటే కొత్త నీటికుమపులకు కోక చెంగు బురదలకు వెనకముందు
తోపులకు కుచ్చళ్ళకుమపులకు అమ్మయ్యో కోప్పులోని కొత్త సవర కొట్టు
కుపోయిందే దొడ్డమ్మా ||గో||

జామిపళ్లుపాట — డైలాగ్.

నర్సమ్మ—పళ్ళమ్మవచ్చేను : శోభ మంచి పరుకొచ్చిన జామి
పళ్ళూ ||ప|| పళ్ళుకావలెనున్న కళ్ళతోడ నెజాసి కాళ్ళదగ్గరకొచ్చి కానిస్తే
రెండిస్తా ||ప||

రంగడు—పరునైన పళ్ళయితే కొంటాను నేను పట్టినొక్కచూను
కుంటాను అరువు బేరముగాదు అమ్మోరుకెట్టాలి వురజూడగనిమ్ము వుండు
పొరొత్తున్న ||ప||

నర్సమ్మ—చెంగుచాటున కప్పియించేనూ నేను చేతపట్టి చూడ
నివ్వాను వొంగిపోవును ముచ్చికొడుగు గట్టిగలేదు రంగుమారిన యెవరు
రారు మోజూబోవు ||చెం||

రంగడు—చూడకుండెవ్వరైన కొంటారా చేతసామ్మ వూరికె వదలి
పెడతారా అడదానవు వీధి : ముక్కోవచ్చు వాడిపోకుంటేని వదలాను
సూనుకొని ||చూడ||

వర్సము—గోరుగుచ్చి చూడనివ్యాను పైని కొసరులేదు నీసలు
జెప్పేనూ మారుమాటాడితే మర్యాదదిక్కమా పళ్ళెపై చెయ్యేస్తే పళ్ళుడి
పోతాయి పక్కనుండి మాటలాడాతి పరువుతప్పకుండ అమ్మలీ ||గో||

రంగడు—బెట్టుసరిబేరాలు జిక్కినూ వళ్ళు ముట్టుకుంటే యిదిపి
కొట్టేవు కొట్టుకాడికిరమ్మ కోరినా డబ్బిస్తా పట్టుకుంటే చెయ్యి నిండా
నీపళ్ళు నేనే యమభవించాలి||

చెరుకుతోట పాట.

వచనం—ఓలి పోలప్పు యాయాట నీభూమి యేలాపండిందో
నూసినావా.

పాట—నీదిబాగుండె బుచ్చెప్ప చెరుకుతోట, నీదిబాగుండె నీదిబా
గుండె, బుచ్చెప్ప చెరుకుతోట ||నీది|| పన్నెవన్నెలకర్ర రంగురంగులకర్ర,
గుంపుగుంపులకర్ర కలిసి బలిసి ఎదిగినకర్ర భూమికితగ్గర్ర, బాగానా
టిండె, బాగాబలిసిండె, ఓలప్పు నీకేటి మిక్కిలి సాగుబడి చేసేనాళ్ళు సల్లా
గుండ్రాకాని నీదిబాగుండె బుచ్చెప్ప చెరుకుతోట,

ఎన్నోనోములునోసి ఎన్నోవ్రతములుజేసి, యియింటపడ్డావు, డబ్బు
గలిగివున్నాది ఇబ్బందిలేకుండ ఏల్లాగై నా నీకు ఎల్లిపోతాదప్ప కాలము
ఎల్లిపోతాదప్ప మామబావచాల మక్కువయివున్నారు మంచి మక్కువయి
యున్నారు ముద్దుబిడ్డాలాగ చూచుకుంటున్నారు ఇల్లుకదలి నిన్ను ఎల్లనీయ
కుండ కాసింతయైనాను కష్ట పెట్టాకుండ కూకుండబెట్టినీకు కుమరుగ పెడ
తున్నారు కూడు కుమరుగ పెడకున్నారు, పరాయివాళ్ళ అవస్థము పిస
రయినలేకుండ, వున్నా నీదిక్కాచుడికీచాలా ఓపికతోవేస్తుంటే సాగుబడి
ఓపికతోవేస్తుంటే బాగుండదు, నీది బాగుండదు తోటబాగుండదు చెరుకు
తోట బాగుండదు, ఎందోలె బాగుండదు ఓలప్పా ఏనుగులాటోళ్ళు నీకు
యిద్దరు కలిగిండబట్టి, ఓలప్పా యిద్దరుకలిగిండబట్టి ||నీది||

వచనం—ఓలప్పా నీసుసాగుసాయి అడుతావనినాకు తెలుసుమనేయే
నీభూమిమాత్రము బాగుండనేదేటి నాభూమి యేలాపండిందో చెప్పయ
వినవే.

పాట—మండమనువువచ్చానే, ముద్దుముచ్చట లేదె యె కముంగు
చూపు ఎవ్వరులేపు దన్ను ఎవ్వరులేరప్ప, ఉన్నావాడు ఒక్కడే, వో
టోడైపోనాడే మండబాటోడైపోనాడే ఎట్టికెప్పుడైనా, ఎక్కుతాడో
లప్ప, ఏతాం యెక్కుతాడోలప్ప ముమ్మా తొక్కుతాడు అప్ప ఓలప్ప
ముడుగులు నొప్పంటాడు నడుమునొప్పి అంటాడు, కాళ్ళుతీతంటాడు,
మాటన్నమాటలేదు నాగలి మాటలేదు తవ్వన్నతవ్వలేదు గొప్ప తవ్వన్న
తవ్వలేదు, అందుకే మూడేళ్ళనుంచిభూమి మేటెసుకపోనాది నాది మేటె
సుకుపోనాది మేట యేసుకపోనాది ||నీ||

వచన—ఓలప్ప తరువాత యేటన్నాడో చూచివా.

పాట—రామగాడ్ని : మ్మి కయితరకమిస్తేని దానికుండాని దీని
కుండాని మండగండ దప్పా మూడొండ లందుకోని తప్పతాగుకొని,
గొబ్బోళ్ళు కోడలైన దిబ్బచూరికాడ కూకుండ్లవోడన్న వూసులాడుకొంటు
కూకుండ్లవాడన్న కానికట్టుమనొకనాడైన పనిచేసినాడుగాదు ఓలప్ప నీ
కెందుకంటాడు చేతగానిదంటాడు చవిటిభూమియంటాడు నాది చవిటి
భూమంటాడు, నీది గొడ్డుభూమిఅంటాడు ||నీ||

నెనక రామగాడ్లైనాడు గవిరిగాడ్లైనాడు ఇంతమంది అయినారు
ఓలప్ప అప్ప యింతమందైనారు ఏమిలాభమప్ప ఆయారునెలలెట్లా ఆడితో
నైనాది ఆడితోపడ్డాను గండల ముచ్చటికై నామొక్క మొలిపించినారు
కారు (నీ||బాగుం) కాపరానికొచ్చాను కడుపునిండినపంట కల్లారచూడ
లేదు ||నీ||

పాట.

లెండు భారతవీరులారా, నిదురలేవండోయి బాబూ కల్లుమానండీ
||లెండు|| బాబూ కల్లుతెరవండీ|| ఎదువా కూడు తొడుగా వలువా లేనీ
పిల్లల గోడూచూచి నిలువనీరొ సరినిగాంచి త్రాగకండి మీరు త్రాగే
కల్లదికాదే రక్తముమండి ||లె|| నీదలపీల్చితివే మహామారీ ప్రభువుల కాల్పు
కునే పింబారి, దేశదానిద్రాత లేదాదానీ పాపపిశాచము పారద్రోలి భారత
కీర్తిని నిల్పగరండు ||లె||

పందెగాళ్ళపాట — బాబ్బిలిపాటవరుస.

సంకురాత్తిరీ పండుగొచ్చెరా సర్దుడిమగ్గాలు సంకబెట్టరా కోడిపుం
జాని సాగునుపందాలు ||సం|| వేతగాళ్ళు కండేతగాళ్ళు గవ్వేతగాళ్ళు మన
పందేగాళ్ళకు జాతిలోదిరా పూలకోడి మానవాలా మీదొదులూ పాతిక
య్యభై కలుపుదామురా పందెమురెట్టిం యీతలాతలాపుంజులవనలీ చేత
డబ్బబెట్ట తన్నుపైని తన్నెగిరితన్నెరా వన్నపూలకోడిపోటుపైన పోటె
త్తి పొడిచెరా సూటిగాను సవలాయేటూ దప్పెరా కాటూదప్పెరా యెత్త
ర నీళ్ళాసు ||సం|| యారేసో మల్లెసో అందేవల్లయపంది మొడిసితె బింది
పందిరా రూపామీర్ బిందిలోయి వదివంఃలుచీసి బంద బోదముబసవన్న
యారేసెల్లి యీడ్చులొబడితే దెబ్బతగిలెరా మల్లయకు మల్లయ్యెల్లి మడుగు
లొదిగితే జెల్లగొట్టెరా శివలింగం శివలింగ మెల్లి చింతలెక్కితే నీమగుట్టెరా
పెరుమాళ్ళు పెరుమాళ్ళెల్లి పేడచీసితే యెద్దునొక్కెరా బసవయ్యానీ బస
వయ్యెల్లి పందెముగడితే అసలే వోడె సవలాని ||యా||

కోలాటంపాట.

ఓచిన్నదాన విడువనెకొంగు మరొడలనె కొంగు ||ఓ||
బంఃరుచిన్నదాన బాబాబండులదాన
బాబాబండులమీద మోజెంతలేదే . ౧ ||
అల్లూమల్లూకాడ కల్లూబజారికాడ
కల్లూబజారికాడ కలసిందె మనను ||ఓ||
ఎర్రఎర్రానిదాన ఎత్తుపిరుదులదాన
ఎత్తుపిరుదులమీద ఎండిమువ్వలేమే . ౨ ||
గుంటూరుచిన్నదాన గులుకుమట్టెలదాన
గులుకుమట్టెలమీద గురగురమంటాదే ||౩||
నల్లనల్లనిదాన నడుముసన్ననిదాన
నడుముసన్నమీద నల్లకోకపోకే ||౪||

గ్రామ ఫో ను పాటలు.

పచ్చబొట్టుపాట — డైలాగ్.

బావ పచ్చబొట్టు పొడిపించుబావ (బావ)
పాపలాఁరకయిచ్చి పొడిపించుబావ (బావ)
ఏటేటిపచ్చబొట్టు పొడిపించమంటావే
ఏటేటికావలెలమ్మా నరసమ్మ .
నీకేటేటికావలెలమ్మా నరసమ్మ
బావ, బావ అప్పున్నకొండొకటి! కొండమీద
గుడియొకటి గుడిమందు గంటలతో గరుడస్తంభం
యొకటి, అడివారం చెరువొకటి యాదరబకోవిలాకటి
నాచేతిమీద పొడిపించుబావ || బావ ||
ఏటేటి పచ్చబొట్టు పొడిపించమంటావే
నీకేటేటి కావలెలమ్మా, నరసమ్మ
బావ ఆరిమల్లి బొడ్డుమల్లి సిరుమల్లి మరుమల్లి
శ్రీరామపాచాలు, సీతమ్మ సవరాలు,
లచ్చన్నబాణాలు, హనుమంతువాలాలు, అబరతః డుపులు
తోడలపైని పొడిపించుబావ || బావ ||
అయితే బావ, నేనప్పుడేలాగున నుంటానంటే
కోమటోడింటికెళ్ళి, కొవిరినూని రానుకొని
బుక్కావాడింటికెళ్ళి, బొట్టుకాటుకెట్టుకుని
గాజులోడింటికెళ్ళి పూలగాజులేసుకుని, అప్పుడునూనుకో
బాగానూనుకో అందం, గాజులేబాగుంటాయో,
బొట్టెబాగుంటావో, చీరెబాగుంటావో,
నానే బాగుంటానో, నువ్వే బాగుంటావో
పయిడే లాగుంటావో, అప్పుడు నూనుకో
బాగానూనుకో అందం, బాగానూనుకో అందం,
అప్పుడు నిబద్ధిగా చెప్పవోయి కర్రెంకట బావ ||

తెలుగులజిడ్డుపాట.

నూకాలమ్మ సంబరమునాడు మదుముమిద కొర్పుండై
మాయిదారిగాలొచ్చి మదుములొ బడవోసేసోయి
తెలుగులనూకమ్మ నన్ను మదుములబడవోసేసోయి
తెలుగులొజిడ్డు

పడితె వడ్డానుగాని యరుగుతోను చెప్పకుండ
పొరుగుతోను చెప్పకుండ ఎవరితోను చెప్పకుండ
నీమనసులుంచిదాసుమా తెలుగులనూకమ్మ॥

వెంకటస్వామి అలసిపోయి అరపమిద తొంగుండై
అడి మొలనున్న ముప్పయిరూపాయిలు యిప్పుకోసొదొబ్బి
అది సంతంత నైరుజేసి సంగిడంత విప్పి

దానికొప్పులెట్టి మదునునా ముప్పయిరూపాయిలు,
దానికొప్పులెట్టి దాచునా ముప్పయిరూపాయిలు

వెంకటస్వామి లెగిసినాడు బలేబలే నూకమ్మ
తెలుగులొలిపిల్ల నా మొలనున్న ముప్పయిరూపాయిలు
యిప్పితే యిప్పేవుగాని ఎవడిపాలు జేసితివే
ముప్పయిరూపాయిలు నీవు నిబద్ధిగా చెప్పుమా
ముప్పయిరూపాయిలు॥

బావా యరుగువారితోడు, పారుచువారితోడు,
కల్లాకాటికితోడు, కన్నవారితోడు,

నాయంటిమగనితోడు, ఈరభద్రుడుతోడు
నాసంకాబిడ్డాతోడు, రంకుమగనితోడు

నేనెరగనోయిబావా నీముప్పయిరూపాయిలు॥

కోపగించి వెంకటస్వామి సవరాల దానికొప్పు
సాగదీసిపట్టి అడికాలికొచ్చినతన్ను
అడిచేతికొచ్చినగుడ్డు మాడుగుడ్డులు గుడ్డగనే

గల్లున రాలెనా మువ్వయిరూపాయిలు॥
 అయిదురూపాయిలు తీసినాడు, మేవరోలనుడుముతిరిగి
 ఏరాడప్పయ్య ఏరుదాటి కోరాడప్పయ్య పోకదోలి
 నకటిన్నర సారాదాగి చుట్టుదిరిగి చెరువునగ్గరకొచ్చి
 వెంకటస్వామి విజయనగరము ఏటిలోను
 రెండుచేతులు కడుగుతుంటే నేనిచ్చిన రెండరిసెలు.....॥

తీండ్రంపాట.

తీండ్రమెల్లాస్తాను తల్లిలచ్చమ్మప్ప । చల్లికూడట్టుకొని సాగెల్తాను॥
 ఓలే! వొడపప్పుకొంతాను కొబ్బరుండలు దెత్తాను కడినూలుదెత్తాను కాళ్ళ
 కునీకోలే । ఎల్లుతావుగాని ఏం జాగరతమ్మి । కన్నామూసినావంటే కమ్మ
 లుతెంపుతారు! పైటబిగ్గట్టుకోని ప్రజలలో కెల్లమ్మి! చాటునున్న కంగరోళు
 సంకలో చెయ్యడతారు । ఎవక నేనొకసారి ఎల్లినానాతీర్థం సన్నసన్నగొక
 గండ దనరాని పనిచేసె । చూడు గడును నచ్చమ్మి కూడుతుంది తీర్థమిప్పు
 డు । ఏడజూచినగాని యీనేత్తువ్నారుపెబ ॥మా॥ ముండబావనోళ్ళు వుం
 డనీయకొక్కాసి! దచ్చినాలుతెమ్మని దండట్టుకు నాగుతారు ॥మా॥ జంగపో
 ల్లాక్కాసి లింగకాయ లెగరేసి తానాలు చెయ్యమని తలాడమెడతారు॥

పాట.

నెరానెరానెరబండి నెలవరదనడొ ॥నె॥
 అప్పసప్పజేసి అరిసెలు నేనొండితె
 పైతొక్కలేదని పక్కలొతన్నేడే ॥నె॥
 నిన్నురమ్మన్నది నన్నురమ్మన్నది
 యిద్దరిని రమ్మని నిద్దరోయిందో ॥నె॥
 అప్పసప్పచేసి బూరిలొండి పెడితేను
 పూర్ణములేదాని పూనిగుడ్డజో ॥నె॥
 మూడుపైసాలెట్టి తాటిపండు నేకొంటే
 పేసములేదాని కేసూకళ్ళేదో ॥నె॥

ఆయాదికుక్కోడు యాయాచిక్కోచ్చాడు
 అద్దామేడలో అద్దెసన్నాడో || నె||
 మూడురూపాయలెట్టి దుద్దురు నేకొంటె
 బొక్కలులేని బిక్కలెల్లడే || నె||
 మూడుపావలా లెట్టి చొక్కానేపట్టిస్తె
 జీరలు లేని జీవనమొదెల్లడే || నె||
 అయిదురూపాయలెట్టి పంచెలు నేకొంటె
 అంచులు లేవాని అణచిగుడ్డే || నె||
 సంకలోపిల్లోన్ని దొంకలోపారేసి
 మొగళపూవువాసనకే మొగుడికెల్పిందె || నె||
 సర్దాగ నామరది సైకిలుకొంటేను
 మొరకీధిభవనంకాడ సతికలబడ్డాడె || నె||
 అల్లయ్యాలలపున్నాన్ని అబ్బాయిపుడిలేను
 మామజేరుకెట్టమని మండిపడ్డాడె || నె||
 ఆమంట యామంట తాతేమల దడిమంట
 ఏమంటలేకపోతె నాయెంట రారో || నె||
 సోమదారునామరది సానింటికెల్తేను
 మడతమంచం దెబ్బలకి మణిగిపోయేడే || నె||
 అయిదువందలు పెట్టి యిల్లు నేకొంటేను
 మండువాలేదాని మండిపడ్డాడె || నె||
 మున్నయిరూపాయలెట్టి పట్టిమంచం నేకొంటె
 పందిరిలేదాని పక్కుననవ్వేడే || నె||

పాట.

వివాహభోజనంబు వింతైసపాయసంబు
 ఘనమైన చిప్పళంబు కడుమంచి అప్పళంబు || ౨ ||

సప్తలూరజేయవిందు సంహోషముగతిందు
సా కేలఁగడుముందు లేకున్న మనసుగుందు ||౩||
బలేశబాసులడ్డు శరుగెత్త నేమి అడ్డు
జిలేబులారలెండు శీఘ్రంబెయిటప రండు ||౪||

కమ్మలజోడుపాట.

యిక నేను రానుపోరా తెల్లరాళ్ళ కమ్మలుతేరా
వేషభాషతేగాని పోషింపచేతరాదు
రోషమయినా లేదేమిరా తెల్లరాళ్ళ||
శేలమంచుపంచిగట్టి సిల్కు-చొక్కానువేసి
చేతనయితె యిచ్చిపోరా తెల్లరాళ్ళ కమ్మలజోడు
ఎఫ్ యేప్యాసయినవాడా యికనిన్ను నమ్మనుపోరా ||తె||
యిల్లయినా తనఖాకెట్టి తెల్లరాళ్ళకమ్మలుతేరా||
రాజమండ్రిపురములోని రంగయిన చిన్నవాడ
కొంగయినముట్టినవరా తెల్లరాళ్ళ కమ్మలుతేరా ||యిక||

పాట.

వండే వండే భారతమాతా వర్ణవిభేదము కల్పితమైనా అందరుమానవు
లొకటైయైనా మాకీకర్మము తప్పదుయేలా ముస్లిము హిందూ హరిజనమాత
సమస్తజగతీ గీతామాతా ||వండే|| సహోదరా సహోదరా దీక్షనుగైకొరా
మాలలమేనుకు పొగిణములేదా, హరిజనపేవా హరిసేవారా అవశ్యకరణీయం
బీవేరా ||వం|| దాస్యవిమోచన మార్గములేదా..... వండే||

పాట.

హే రాధారమణశ్రీశా ||హే|| ఆఆఆఆ భామామణి హృదయలోలా
||హే|| కరుణాసింధూ కాంచనచేలా గరుడారుడాయ కమలానాభా ||హే||
శరణాగతరక్షణదీరుదాంకా ఆర్తానా ఆఆఆఆ పరమనుజ్ఞానా మురళీమో
హన అరయుమునన్నూ । మరువకు మీపాద సుసీరుహములు ||హే||

కామిక్.

ఆహా! మినపవడ, మంచి మినపవడ
 ఆహా! నేయియందు నేటితోను కూడు || ఆ ||
 నీవు పోయి నాపాట్లలోనె జడగట్టి
 పేగురా వెద్దవెద్దలాడ || ఆ ||
 కోరికోరి దుడ్డుపెట్టి కొంటివే వడ
 నోరుతెరిచి నిన్నువేస్తే జారిపోతివే వడ || ఆ ||
 తూముపప్పు నేయియిచ్చి స్వాములకటయే
 మాటకలింటి నే మసాలవడ || ఆ ||

ఈతపళ్లుపాట.

పం— ఈత పళ్ళోయిబాబు ఈతపళ్ళండి
 పచ్చపచ్చనిపండ్లు మామంచిపండ్లుబాబు
 యిరుసుమట్టనుండు యిరివిగలపండ్లుబాబు
 మచ్చలేనిపండ్లు మచ్చుమాడండి || ఈ ||
 య— పళ్ళుపళ్ళని కలుమారుచున్నారు
 పండ్లట్టుకొనిరాయె ఓపడుచుపావ||
 పం— బాగా నలిగినపండ్లు పుచ్చుకోకండిబాబు
 గుల్లించిదీయండి గుమ్మనపండ్లుబాబు ||
 య— పళ్ళమ్మి పళ్ళమ్మి పట్టుకొనివచ్చావా?
 పచ్చపచ్చనిపండ్లు పరువై న పండ్లేనా?
 పం— పచ్చపచ్చనిపండ్లు పరువై న పండ్లుబాబు
 మచ్చలేనిపండ్లు మచ్చుమాడండి||
 య— వీధీలో నిలబడి యింతమాట్లాడావు
 సావిట్లొ దింపితే చాలాబాగుంటుంది||
 పం— తలుపెయ్యమంటావు దడదడపస్తావు
 పళ్ళగుత్తిరిలాగి అట్టిట్టుచూస్తావు || ఈ ||

అసావేరి—ఆది.

ఓసిపింబారిముండా నువ్వునాకొద్దుపోవే
 పద్దువద్దుంటె సిగ్గుండ వద్దుంటె నీకోసిరండ ||ఓసి||
 మద్దేనకాడపోయేవు అర్ధరేతిరికాడవగొచ్చేవు
 నీవాటము నాకొప్పవోలె నీజోలింక నాకొద్దోలె ||ఓసి||
 అళ్ళుసెప్పనీ యీళ్ళుసెప్పనీ వోళ్ళుసెప్పిననాకొద్దోలె
 నీమట్టుమున్నకాడకేగవే నిన్న ముట్టుకుంటేవట్టుసూడవే ||ఓసి||
 సక్కనిసుక్కవని తెచ్చానుగాని సంగ తెరుకుంటేను
 దెత్తునంటె పలుగుముండ నీదారిమానుకోయే
 బతిమిలాడినా నాకింకొద్దులే ||ఓసి||

ఓటు పాట.

నాకేయండి మీఓటు నాకేయండి ||నా||

మీఓటునాకేస్తే పనులు నేనిస్తా,

మీకు చాలాలాభకరముచేస్తా ||నా||

పంబ పాట.

పచనం:—పార్వతిబుట్టింది పంబబుట్టింది పంబబుట్టకముందు రుంజ
 పుట్టింది రుంజకోసం దేవతలు గిజగిజగింజుకున్నారు. అపంబవాయిం చె అం
 బరీషుండు అపంబవాయిం చె పరశరాముండు అపంబవాయిం చె పద్దనా
 బుండు పద్దనాబుండు బాగావాయిం చేడ్రన్నా! పార్వతిపంబ పరమేశుండు
 వాయిత్తుంటే! కింద ఎవరుసూత్తున్నారండి! అయోధ్యపురవాసులగు దశర
 థమహారాజుగారు మనులు జనులు సావుకారులు సంపన్నులు డాక్టర్లు పం
 టబ్రాహ్మనులు అప్పుడు వ్రాబగుండోరి బొంగు తీసుకొచ్చి పంబలోపెట్టి
 వాయించారు.

పాట.

పార్వతీయాపంబ । పరమేశుండోయిస్తే । పర్యతాలేడెక్కి బద్దలై

నాయి । పర్వతాలేడెక్కి । బద్దనౌతుంటేను । వంటబాస్మాణులంత వారి
గిపోనారు । వంటబాస్మాణులంత । వారిగిపోతుంటేను । డాకపేరురూ
మంతా । దద్దరెల్లింది । డాకపేరురూమంత । దద్దరిల్లుతుంటేను । దేవతలు
మంచాలు । గెంతులేశాయి । దేవతలు మంచాలు । గెంతులేత్తుంటేను । ఆ
యావుదూడాలు । అడిలిపోనాయి । ఆయావుదూడాలు । అడిలిపోతుంటే
ను । సిగలుపట్టుకోని సిందులాడేరు । సిగలుపట్టుకోని సిందులాడుతుంటేను
ఎంగిలు చేతులతో ఎల్లిపోనారు.

పదనం:—అది యినపపంబకాదు, రాగిపంబకాదు యిత్తడిపంబ
కాదు, నేవెండిపంబకాదు, ఎండిపంబకాదు, అది తోలుపంబకాబట్టి యింత
మంది దేవతలు ఏమి సేవారంటే

పాట:—తోలుపాము పట్టుకొని తోమేసినారు.

రాక్షసుల పాట

సూసార మన పెబువు సుందరం ॥ఓహో॥
ఓసోసి ఆమొగముతీరు మనమెంతానివరిణింప
ఏమానివరిణింప ఏమానివరిణింపగలమా ॥సూ॥
భీమరాజు కుర్రడంటే బింకమైనవోడు
సోమశేకరునికన్న సాంపైనవోడు
యిడింబికొడుకంటే ఈనాటివోడు ॥సూ॥

పాట:

దండా దండాలు మాసామొ మాదొడ్డసామొ
సల్లంగయేలేటి దాతయ్యో మాదాతవయ్యో
కాపాడిరక్షించు కన్నతండో మముకన్నతండో
యెయ్యెలువర్ధిల్లి యెలుపెబువా మమ్మెలు పెబువా ॥దం॥

పాట

కొడుకా గణేశరావా నువ్వు పాడయిపోతావురా ॥కొడుకా॥
పట్టుపంచెలు కట్టబోవరా పట్టణమంతా తిరగబోవరా ॥కొ॥

గంగువంచెలు కట్టబోకురా రాజమండ్రి వెళ్ళబోకురా || కొ ||
 సన్నవంచెలు కట్టబోకురా సానియిండ్లకు వెళ్ళబోకురా || కొ ||
 సిల్కుచొక్కాయి వేసుబోకురా చీపురుదెబ్బలు తినబోకురా || కొ ||
 కావివంచెలు కట్టబోకురా కాశ్యతాపులు తినబోకురా || కొ ||
 ఖద్దరువంచెలు కట్టబోకురా కాంగ్రెసులోను తిరగబోకురా || కొ ||

మాండు—తిరిపుట.

మాయిదారిపెళ్ళాలు మామిడిసిపడుతున్నారు
 మొగుడిగాడిమాటంటే ముండానాసైతు లినరుగా || మా ||
 పెద్దపెద్ద పేచనులంటారు పేనుపాడుము ముఖానవ్రాచుకుంటారు || మా ||
 వద్దవద్దంటే మండిపడతారు మాగంటే నిన్నిడిసి
 పోతామంటారు || మా ||
 నాటకాలు సినీమాలంటారు డాన్సింగు పార్సింగులంటారు
 సందకాడనగళితారు తెల్లారగట్లసక్కావత్తారుగా || మా ||
 సంకల్లోక్తి రైకలు సక్కావచ్చాయి వాసినకట్టు మొలకువచ్చింది
 పూరోత్తరాల సరుకులుపోయాయి చేస్కోగీర్వానాలు
 చేసనైనాయి || మా ||
 కలవరేకుల్ని గెలిచేటి కల్లాను వాటమైన ముక్కస్తాలోచ్చాయి
 కాశ్యకు సిప్పర్లుతోడుగుతారు అదేంటి అంటేను
 ధుమాధుమాలాడుతారు || మా ||

యర్రయ్యబావపాట

యర్రయ్యబావా । యర్రయ్యబావా
 నామొరాలకించరో యర్రయ్యబావా
 చక్కనీ నీకనులు చక్కానీ కనులు
 వలువరుసామృత్యములు । వలువరుసామృత్యములు,
 వలపూ నీవయ్యనిగలిగి నిలువాకున్నాదిమనసు || య ||

నీయందమునుజూడ నీయందమునుజూడ
 నీపైని నామనను నిలిసింది కలిసింది ||య||
 మక్కురోరమునాడు చక్కానీ రోజున
 బుర్రానున్న గదువ్వి కిరుచెప్పలుతోడిగి
 యొక్కడికో యెలుతుంటే యేగాదిగాచూశాను ||య||
 సంపంగీతెలము సాంపుతోనేరాయ
 సక్కుగున్నాదాని కనునైగా చేసినావు య||||

పాట.

సోకుగాడే సింగినాయనా
 కాకిచొక్కావేనుకొని కాకినాడ వెల్తుంటే
 కాకిపిల్లతన్నింది సోకుగాడినీ ||సోకుగాడే||
 వీలుముడివేనుకొని వీలూరువెల్తుంటే
 ఎలకపిల్ల తన్నింది సోకుగాడినీ ||సోకుగాడే||
 నైకిలువేనుకొని కై కలూరు వెల్తుంటే
 కొజుపిల్ల తన్నింది సోకుగాడినీ ||సోకుగాడే||
 ఒంటెద్దుబండిఎక్కి ఆకివీడు వెల్తుంటే
 బాతుపిల్ల తన్నింది సోకుగాడినీ ||సోకుగాడే||
 కట్టుపంచెకట్టుకొని పాలకొల్లువెలుతుంటే
 పాముపిల్లతన్నింది సోకుగాడినీ ||సో||
 చుక్కబొట్టుపెట్టుకొని నూరికింద నిలుచుంటే
 సుంచుపిల్ల తన్నింది సోకుగాడినీ ||సోకుగాడే||
 సన్నపంచెకట్టుకొని సామర్లకోట వెడుతుంటే
 పానిపిల్ల తన్నింది సోకుగాడినీ ||సో||

చాకలివానిపాట.

చాకలి—ఎల్లెల్లెనంజా నీవోటము నాకెరికనేదా బెంజాలినంజ
 నూరిగాడు నీకాసి నూచిననూపులకు

నీవొట్లుపులకరింపుతొ ఎత్తించెక్కై పు॥

యారి — ఆపాటి నూపులకే నోపకపోతే

నీచేపాటికరికి తానోపగలదటా॥

చాకలి — మాపిటికి నాకాడ మరిపాసగదోలె

మారుమనుము నూనుకోయె

నీమాటంటె మరిపాసగదోలె

తలుసుకుంటె సాలు తరుగుకుపోతున్నాది

మనను తెగుసుకుపోతున్నాది

మారూమనుము నూనుకోయె నువ్వు ॥మా॥

లచ్చి — యీపాటినూపులకే నోపలేకపోతే

నువ్వేపాటి మొగుడివిరో రెంకయ్యబాబూ

నీతాపులెట్లు తింటదిరో రెంకయ్యబాబూ॥

చాకలి — నీపడుచుతనపు పడుపులకీ గడునువనపు రాకటికీ

మిడిమేలపు మాటలకీ మించిపోయె నామనను ॥మా॥

యారి — తప్పుచమించమంటె పప్పాకుంటున్నావు

నిన్నిడిచి తానుండగలదా బాప దాన్నిడిచి నువ్వుండగలవా

దాన్నిడిచి నువ్వు నిన్నిడిచి తానూ

ఎప్పుడైన వున్నారా మాపిటికి నీమనను

మారీపోతుందేమో మాటుమణిగిందంటె

మారీపోతాదిమనను మారీపోతాదిమనను నాన్నిడిచి॥

చాకలి — నువ్వొద్దె నాకింక తుంటరిగుంట

నిన్నొడిలేస్తె పోతాదె నాకీతంటా॥

నీయమ్మలాటిదొస్తాదె యింకొకగుంట

నువ్వు నూరిగాడికేయెల్ల నుప్పనాతిగుంట దొమ్మరినంజా॥

పారుపల్లి సత్యనారాయణగారు, బెజవాడ.

— పద్యం.

సీ. పాశ్చాత్య నీమంజు భాషలువినలేని । కర్ణవంధ్రంబుల కలిమియేల
పురుషరత్నము నీవు భోగించగాలేని । తనుతవలని సౌందర్యమేల । భువన
మోహన నిన్ను బాడగానగాలేని । చక్షురిందియముల సత్యమేల । దయత
నీయధరామృతంబానగాలేని । జిహ్వను ఫలరస సిద్ధియేల

గీ. నీరజాతనయన నీవనమాలికా । గంధమబ్బలేని ఘ్రాణమేల । ధన్య
చరిత నీను దాస్యంబుచేయని । జన్మమేల యెన్ని జన్మములకు.

పాట.

సాహసమేల యీలీల జానకీ వెతబడకే పతిసేవనభాగ్యమే ॥సా॥ వి
నుతాచరితమాతా బేలాతనంబేలా సుగుణోపేతా సుచరితమాతా ॥సా॥

పిల్ల, బానపాట.

నాయుడోరింటికాడ నల్లశుమ్మ చెట్టుకాడ నాయుడేమన్నాడే పిల్లా
నాగుండెజల్లుమన్నాడే రైటో ॥నా॥

రెండిల్లసందునా రోలేసి కూసుంటె దయ్యమనుకుంటినే పిల్లా అబ్బ
గుండెజల్లుమన్నాడే రైటో ॥నా॥

నానుంది పట్టెడుంది నాలుక్కోళ్ళు మంచముంది మంచమెక్కి దం
చకో మామ అబ్బనాగుండెజల్లుమన్నాది రైటో ॥నా॥

మిద్దింట్లో మంచమేసి మేకతంబి కుంపటెట్టి మేలమామను రోడి
య్యేలమ్మా అబ్బ నాగుండెజల్లుమన్నాది రైటో ॥నా॥

అకేనుకొ పాకేనుకొ లవంగాలు మొగ్గేనుకొ మొగ్గమీద దోసేను
కొ లమా అబ్బ నాగుండెజల్లుమన్నాడేరైటో ॥నా॥

కామికో.

వస్తున్నాదిగా వస్తున్నాదిగా వయ్యారిభామా సక్కానిసోకు దేరా
లెయ్యండి మాకరితుమ్మ చెట్టు మాయందమైనపట్టి మాచాకిరేవుబల్ల గుడ్డి
కన్నుకి గుల్లడికాకి గుడ్డిలాలికో గుడ్డిలాలికి నడ్డికాలికి నాగలికోక గుడ్డిలా
లికి అఅఅఅ గుడ్డిలాకి ॥వ॥

హిందూస్తానిపాట.

సునోసునో బనకేప్రాసీ, బనిహుఁ అజతుహ్మరీరాఢీ
తుమ్ ఫేడ ఖడే క్యా కరతీ!

క్యింసహి రాహ పెహరాబేదీ । ఘుస్సాచోరకరానాహాసీ।

ఏఖార్! కరోమత జల్ జీ బనో

సిపాహిబే దర్జీ । సబనే రోజకరో సైతానే॥

తుమకుంజ బడీ మస్తాసీ । బసజానా రాసీకినాసీ।

సచా శరీర బడే లాసాసీ పత్తర్ తుమ

మంత్రీ బసనా రాజకాజమొ బాధా దేనా

ఆపకీ యా కలనా నాదాసీ ॥సు॥

ముఖారి—ఆట.

స్వాతంత్ర్యమెలేదా స్త్రీజాతికి

పతులకు సతులూ పరిచారమునకా ॥సా॥

భారత దేశాంగనలకు భాషాపటిమంజుగలదు

పూర్వాచారములన్నియు పాలతుల పీడింపగన్

అదియంతట వినినుంతన్ లేనాయిక

సంఘసంస్కర్తలు మాకిక నీగతి ॥స్వా॥

కల్యాణి—ఆది.

మాతా నడువారేనాహి యీకాననమున నేను గనగట ॥మా॥

పదములెంతో పొక్కినో నాపదములెంతో పొక్కినో

అడుగైన నిడగలేనే నాఖర్మమిటులుండెన్ గనగట ॥మా॥

నందిని, సుధీర్ పాట—డైలాగ్.

నం:—ఆ జహమె వనబే హద భాతా । దేఖీ సఖీ వస్తు అతి

సుందర క్యా వసంతహై ఆతా । కలకల కరతీ

వ్యాకులహోసదీ కిధరచలీ ఇతలాతీ!

సు:—అపనే ప్యారే మిత్రీ నీర సాగరనే మిలనే జాతీ

నం:—వహా మాలతి రే ఫేడనే మిలకర క్యా కరతీహై

(18)

గ్రామ భాను పాటలు.

మ—చాహతి హై ప్రియమసా ఉనకో విసట హియా భరతీహై

నం—గునగునకరతా యహ భహరా యో

కిసకీ గునహై గాతా!

ను—గాతాహైగున గులగులాబక జిసనే రసహై పాతా

నం—కురతమేయే, హేన మేలకా కహోక్తి చెలియేహోతా,

ను—అనుభవకరతా హైదిలమే వనరా పరశ్యో నహీ బతలాతా

నం—ఆ జహమే వనబే హద బాతా॥

పాట.

సఖియాఇకనే తాళలేనే ॥స॥ సఖియో నాప్రియ

సఖునిటుతేవే ॥స॥ ఎన్నెన్నోబాసలు నేర్చినాడె

ఎంతో ఎకసక్కెము లాడినాడె ॥స॥

పాట.

సనువీడగగలవేబాలా, చనదేబాలా నీవిటుల ॥స॥

నినువదలగనే నేరసుహృదయా గనుగొనుమినిజ మనురాగలయా

మనసానందము నొందెను చెలియా మానుదు నేసఖియా ॥స॥

పాట.

చెడుపలుకులాడెగా జడమతి ధనమదాంధుడై

పితరులను ॥చెడు॥

పడుచునిత్తునని విడచిన విడనీ వెడగుమాటలని

వివేకరహితుడు ॥చె॥

కురుకులాధముల దరిసిరి యదుజాలు అరిజనాపురిక

హాలాయుధుల, లేవెరిమడింతుజననీ

వైరియైన శౌర్యున విడువను ॥చె॥

పాట.

అబమేపె బానాహై । హాయ్ పేమక్యాహై

హమ్మగరూ బానతేకీ ఇక్కదరూర్ జీతాహై

గ్రామ ఫోను పాటలు.

ఈ భూమికి సరియే ఇన్ మర్జ్ కా సోడాకరతే॥

ప్రేమ బనా అబదిల్ లకీ బేడీ జోడీ బవరుమానాహై

ఇస్కాదిల్ హిల్ ములక జోస్తి మే ఏక హుయే?

దిలనేగమా ఇశ్కా నికాలతో దిల్ భి జాతాహై ॥అ॥

పాట.

1 కరరాజదేవయాలో - ననుదరిజేర్చుము కృపాలూ

నీవేదిక్కుగోపాల - నామొరవిను మికభూపాలూ

॥క॥

2 భక్తవత్సలాదేవా - నాపైకక్షయేల యబురావా

భిక్షమడిగితిదేవా - మోక్షభిక్షమొసగి ననుభోవా

॥క॥

3 పాండవకులపరిపాలా - మార్తాండభక్తజనపాలా

దనుజహరి నినుచాలా - కోరివేడుచుంటినీవేలా

॥క॥

4 బాలుడనంటిని స్వామి - నాదుకల్మషము బాసినదేమి

వలుకవేల నాస్వామి - యికచలమేనుసామి

॥క॥

5 నిను నమ్మియుంటి నోయన్న - నన్ను మన్నగచేయగదన్న

జగమంత యికనున్న - నాగతి నీవేప్రార్థనా

॥క॥

6 వాసిగ వైశాఖపెర - నివాసుడైయెంటిరా

ఈశా నీనాహమేగదరా - నామిదినియుంచితిగదరా

॥క॥

పాట.

1 జై శ్రీభో శ్రీహరనాథాజై జగదావనశీలాజై ప్రభోనీచరితములిన్న

జన్మదుఃఖములు జెంపటన్న బాగమేలకృపజూడగదన్నా ॥జై॥

2 ప్రేమమూర్తి నీవృతిమే గృహమున భక్తిమీరగన్ బాదుకొల్పినన్

పావనమై యలరారుగదన్నా

॥జై॥

3 శ్రీహరనీవదనేవమడైన శంకరలాల్ నీస్మరణసేయగన్ చలనమే

దాటించితపట

॥జై॥

4 ఆగభయదాఖగవాహనచర నిగమగోచర నినునే నమ్మితిలా పగ

తునిగా బాలంపకీబోవరా

॥జై॥

ఎ. వీరభద్రాచార్యగారు, విజయనగరము.

పిల్ల, నాయుడు పాట

1. ఓహో నాయుడ వయ్యారి నాయుడ పగలూరి నాయుడ జమ్మపురి
జమ్మపుల నాయుడా ||జ||

గబగబ నైరుకొట్టుకోని గుండుబోడు పెట్టుకోని క్రిరుబోడుతొడుగు
కోని కరుకిరునడకలతో కర్రచేతపట్టుకోని కామమ్మసందుకాడ కనబడి
నప్పుడు నాతో గొప్పుకురమ్మని నాతో సెప్పనేదనాయుడా ఆననాళితా
నని ఆనపెట్టనేదా కూలికి ||ఒ||

నాయుడు—ఓహోకోడలా వయ్యారికోడలా పంగపండోళ్ళ నడిపి
కోడలా గాంధికోకకట్టుకో గడ్డిచెంబు పట్టుకోని అడ్డపోగెట్టుకోని వన్నె
వన్నె పడకలతో సిన్నెసిన్నె పలుకులతో కామమ్మసందుకాడ కనబడి
నప్పుడు నీతో గొప్పుకురమ్మని నాను సెప్పినానె కోడలా నీటిపదునులేక
నాటినాయికావు బొరిగెలు అందుచేత పిన్నవనేదెకోడలా ||ఒ||

2 ఓహో నాయుడ వయ్యారి నాయుడ దగాకోరు నాయుడ ||జ||

నీటిపదునులేక నాటనేదన్నావు బొరిగెలు యెగువుమడిలోన మొన్న
యెంకప్పనెట్టనేద దిగువనుడిలోన నిన్న దుంగప్పనెట్టనేద మద్దిమడ్డిలోన
యాయాల మంగప్పనెట్టనేద మంగప్పతోనీవు గట్టుమీదకూకోని ఆడుకున్న
రీతిగ ఆడుకోనేమా మరి ఆశికాలాడుకోనేదా మరి అందుకొనినువ్వు అంది
య్యనేదామరి అంటిపం డందియ్యనేదామరి సాటునుండినేను సూడనేద
మరి నాయుడ యాయాట గొయింటిదానితో ముట్టగించనామరి నాయుడ
ముట్టగించనామరి నాయుడా ||ఒ||

నాయుడ—ఓలేలేకోడలా వయ్యారికోడలా పంగపండోళ్ళ నడిపి
కోడలా సెప్పకేనీకు దండమెడతానె కోడలా అది రాకాసిముండొలె
కోడలా మరియుంటిలో నుండనివ్వరెకోడలా నన్నిక యెంటాతరుమాతాది
కోడలా మరియుకమీద యెప్పుడైనకోడలా మరి నిన్నేరమ్మంతానెకోడలా

కూలికి వోలో లెకోడలా వయ్యారికోడలా పెప్పకే నీస దండమెడతానె
కోడలా || ఓల్లె ||

జాగర తెవోలెంకి పాట.

జాగర తెవోలెంకి జాతరెల్లాత్తావు || జా ||

జాగరతనేనుకో నానుకోళ్ళు రెండూ || జా ||

బాపనోరుంటారు కోమిటోలుంటారు

తాసవోలుంటారు శూద్రపోలుంటారు

నానాబాతులవోళ్ళు నలిపేస్తారోలె నలిగిపోతావోలె || జా ||

యెనకముందు అనకుండ ముందుయెనకలనకుండ

(ముండరగిడిసోల్లు) సందుదొరికిందంటె

మెడలా చెయ్యెడతారు యామరుగుంటేను

యెత్తియెల్లిపోతారె || జా ||

అల్లాదొమ్మిలో ఆమూకలో లజ్జగుజ్జలుపడకుండా

రాటుపోటుతినకుండా రెండూ దక్కించుకోని

రేపే తిరిగి రాయాలె || జా ||

గా జు ల పా ట.

1. అబ్బా నొక్కకోయి | గిల్లిగుచ్చకోయి నలిపి తొడగకోయి!
తోన్సిపెట్టకోయి | నేతాళజాలచిగువు గాజాలు||

2. అగులామారీమడవు బేరమాడ పచ్చేవు గోరుమీటించకోయి పెద్ద
బూరుగవలె నాసిందిచేయి అబ్బానొక్కకోయి||

3. అందముగా నాతో బేరమాడను రారమ్మంటె పాందుగాగొంగ
శృగుడ్డ క్రిందపర : కూర్చుండపెట్టి నొక్కకోయి అబ్బానొక్కకోయి||

4. శప్పక మాకోరుకొండా దామునితో యెప్పుడైన చెప్పుకుంటే
వట్టాబెట్టయ్య గుప్పాటే చాటూనబెట్టి నొక్కకోయి గిల్లిగుచ్చయికోయి||

కాట.

దేవునిమహిమా దెలియగలమా పాపులకీ యిలలో కన్నులుదెరచి
గరువమువిడచి కాంచనచేలుకొ గనరా జీవా ||దే||

పాపపహిలో పడబోమరా తరుణిలోలుడవై . ధనముకై లోకము
దోయమరా కుమతివై నీతినిబాయమరా దేవుని కనులకొ మూయగ
లేవు యమబాధలు తప్పవురా మూఢా ||దే||

పాట.

నుభద్రానిధిన్ దాటకతీరునా ||సు||

కాసున్న దేదైన కాకుండునా ||సు||

ఏచోటప్రాప్తంగా ఆచోటనే

వివాహంబు ప్రాప్తింపకేమిరునా,

వృధాభ్రాంతి నీకేలనోసోదరి ||సు||

పద్యం—బిలిహరి.

గీ. ఔర చేజిక్కినటుజిక్కి పారిపోయె

సక్రియలేతెంచిగనునొక సాకుజెప్పి

చేతబడినట్టి షరిమళ జాతిసుమము

వాయువశమున మాయమాపగిది చెలువా.

పాట.

సారాయి పెట్టనిండ తాగుదాం, గొర్రెన్ని మేకల్ని

కొత్తకన్ననూ అమ్మారికిచ్చేసి, గెంతుకుంటు

గొంతుదాక ||సా|| ఓకోరిమాటసెల్లి,

దేవికోరికాతీరి భరిరమనము కోరుకొనిన

వరములన్ని దొరుకుతాయి ||సా||

గ్రామ ఫోను పాటలు.

వెంకటస్వామిపాట.

ఓపోలీనెంకటసామి, నిన్ను నేను మరువజాలరా
 || ఓపో || కోమటోడి కొట్టుకెళ్ళి కొత్తచీరెతెచ్చి
 మడతమడతకీ నీమీదెవుండు నామను || ఓపో ||

పాట.

పూలో—పూలో—పూలో కనీకొనుదూ - పూలూ
 మల్లెమాలతీజాజీ గులాబిలు విరజాజీ
 కనకాంబరి సంపంగీ నీలాంబరి గేదంగీ
 కోరినరంగులపూలూ - పూలూ - తెనుగుతోటలో పూచినపూలూ
 తెనుగుతల్లీకట్టినవీ - నా - తెనుగుతల్లీ కట్టినవీ - పూలూ -
 దేవార్చనకూ శ్రీమార్చనకూ
 తల్లీపూజా కివిగోపూలు - పూలో - పూలు

పాట.

తూరుపు తెలతెలనాయె—పోయెను చలీబడాయీ ||
 చల్లనుచిలుకూ మా వదినా || తూ||
 వడివడినీ—మేలుకొనీ—చలిది తినీ—
 తయారామెచూడూ—జీత నాచూ—యెడ్లజోడూ || తూ||
 మేలుకొలుపుతోడా—అడుగదో రాగలోలా
 నూ పుషారాణి—జోతినీబూని—బిరబిరా చేరరాగా || తూ||

పాట.

- 1 శ్రీహరనాథసేవ - యిహపరములకు తగుతోవా
 మహిలోనీవేగావా - నీమర్మము దెలుపగతావా || శ్రీ ||
- 2 పావముర్తి గోపాలా - పక్షపాతముజూపెదవేలా
 పొగల్ హరనీలీలా - యెడబాకదలదునువేలా || శ్రీ ||

3 కా మేల్వర పరిపాలా - ననుకరుణింపగ కేలా

శ్యామసుందరజాగేలా - నీనామము నమ్మిచాలా

॥ శ్రీ ॥

4 శ్రీమూర్తి ననుకొంటి - పాపంబులు బాపగమంటి

ప్రొవెన్సరులేరంటి - ననుకాపాడగరమ్మంటి

॥ శ్రీ ॥

5 సోనాముఖిపురవాస - శ్రీశాచిద్విలాస సుప్రకాశా

శేషశయనమణిభూష : శంఖచక్రధరాబగదీశా

॥ శ్రీ ॥

పాట.

ఓ మురళీ ! ఓ మురళీ ! మురా : నీచరిలేడా మురళీ

పువుపొదమాటున యేటికోపలకేగి పిచ్చి తీ పక్కడే—మురళీ

నాపై అలుకో ఆదేహా తెలుపగదే—

పాట.

బేరతనమూ పడినా ఫలమా విధిభిక్షం కడచేనా

నేటి ప్రభువూ మరునిన మెవరో తెలియవశమానా—

॥ బేల ॥

కలిమీ లేమీ చావును బ్రదుకూ

కావడి కుండలురా కర్మమ మునిగి

ఫలమును విడిచి నుఖము కనెదపురా—

॥ బేల ॥

దేవుండనుకో విధియని పిలువూ

లోకమాతనిలీలా—ఈ—లోకమాతనిలీలా

పేద నవాబా—రాజుకరీమా లోకనాటక మిదిరా

॥ బేల ॥

పాట.

పిన్నమ్మాలె పిన్నమ్మాలె పిన్నమ్మాలె పిన్నమ్మా

॥ పి ॥

బలేసోకుదారి కుక్కోడే బలేటికుదారి కుక్కోడే

॥ పి ॥

మాయమ్మతోడబుట్టిన అందమైన పిన్నమ్మా ఆఆఆఆ పిన్నమ్మా ॥ పి ॥

సందులోకనబడి సంకలో చెయ్యెట్టినాడు

నాతో నీవురావే బయస్కోపుకు వెళదామన్నాడే

॥ పి ॥

బయస్కోపుకు వెళ్ళినాము దీపాలు అర్పినారు తెరతీసి చూపినారు

॥ పిన్నమా ॥

గ్రామ ఫోను పాటలు.

వచనం:—పిన్నమ్మా నీనగ్గరి చెప్పడానికి సిగ్గుగాయించిగాని ఎమని చెప్పను.

పాట:—అందులోని అడవామ్మలు గుడ్డెత్తితిడినాయి అంతలోకి వక డొచ్చి ముద్దెట్టుకున్నాడు అప్పుడు వళ్ళుజలదరించింది కళ్ళుమూసు కుపోనాయి తరువాత ఏమిజరిగిందో చెప్పలేను పిన్నమ్మా ||పి||

బెల్లకొండ సుబ్బారావుగారు.

కాఫీ.

ఉ. చెల్లియొ చెల్లకో తమకుఁ జేసిన యెద్దులు పైచిరండలుం దొల్లిగతిరాచె, నేడు ననుమాతగఁ బంపిరి సంధిసేయ నీ పిల్లలు పాపలుం ప్రజలు పెంపునహింపఁగ బొందు నేసెనో యెల్లిరణంబు గూర్చెదవో? యేర్పడజెప్పుము కౌరవేశ్వరా!

కాఫీ.

చ. అలుగుటయే యెరుంగని మహామహిశాత్ము డజాతశత్రుఁడే యలిగిననాడు సాగరము లన్నియు నేకముగాకపోవు, క య్లు పదివేవురై న నని నొత్తురు చత్తురు రాజరాజ! నా పలుకులు విశ్వసింపుము విపన్నుల లోకుల గావు మెల్లరక.

పాట.

స్వేచ్ఛాపథమూ చూపుము మాకో

మాతా భారతభూమాతా

|| స్వేచ్ఛా ||

కులమితకలహము కూలగదోస్తీ

సంకెళ్ళూ తెగదోస్తీ—మాతా భారతభూమాతా||

భయములులేనీ—పరువూవిడనీ

బలసంయుతమగు పోరుషనీమా

పద్యం.

సీ. కనులెరఁజేసి యీగర్జనలేల నీ

జెదరింపులిక కట్టిసెట్టుమమ్మ

మనని కూరిమినెంచి తగమాయమాటల

పురివెట్ట నాసరమెరుగడమ్మ

నీకపటోక్తునే రాజు నమ్మెనా

యుచితజ్ఞుఁగు మంతుఁబుండరమ్మ

మంతులెల్లరు నీతిమంతులుగాకున్న

నిజ లోకులెరుంగ నేరరమ్మ

గీ. పుడమిపై ధర్మమడుగంటిపోయి, నీదు

కృత్రిమమె దుర్జయంబయి కృసదొలంగి

విభుడు నామీద ఉరిశిక్ష వేయనన్న

నేమిసేయుదు నాపయి యీశ్వరాజ్ఞ

పంతులమ్మ పాట.

పంతులమ్మ మా పంతులమ్మ బలే పంతులమ్మ సెబాస్ పంతులమ్మ॥
సంతసముతో పంతులమ్మ సైదునుంటే నల్ల గుంటాడి॥ నాకంతో నల్ల గుం
టాడి॥

పాట.

మోమోటమా విశ్వమోహనాకార ॥మో॥

మాటాడవేర మానసచోర మార ॥మో॥

మదనాగ్నికోర్వసుర కరుణింపవేర

శ్యామసుందరకార శ్రీమదీర్పవేర ॥మో॥

పాట.

అనరా హరి హరి శ్రీ హరే అనరా హరి హరి శ్రీ ॥ఆ॥

అపపాలా మాధవా ॥ఆ॥

సతత సతితా నందవైభవా శాంతిః శాపే కరుణాన్తః

శంఖచక్రిగద శాంగధ్వజమలా

శ్యామసుందరా హే ప్రిథో, అః ॥

కాలకంకరులు పిలుచుకమునుపే కంఠపాశములు

బీగియకమునుపే ఘననిద్రాంకము మూయకమునుపే

తనువుబాసి తొలగకమునుపే ॥ అనరా ॥

పాట.

పరేశా మరారి గయాసాగర ॥ ప ॥

సునాధగేయ నతశ్రీధః ॥ పరేశా ॥

సుధాబ్ధిశయన సదానుగ్రహ, మగు రాషలోకన

సతాంగ్రహ మణిహార హరి ప్రభావాకర ॥ ప ॥

మియాకీమల్లార్—త్రితాల్

ఏలా మదిలో భీతిజెందక బాలులీల తేతరినిక గనుచుక

చాలుక మదివగబూసన్ ॥ ఏలా ॥

సుఖమొదవంగక మదమేపారక మేగలేని ధృతిమీరక

సుఖమొదవ్రచో సుఖంబెడయున్

పగచుచునుండగ పేలా, ఏలా ॥

పహిడి—త్రితాల్.

తగ దది మమా దండధరుడవే

ధర్మవిధికి మరియాదా మామా ధర్మవిధికిమరియాదా

మహిలో భారతమహిశాశీలము

మాపొనరించెదనా ॥ మామా ॥

మారాజ్యమునకే మాకులమునకే మహ

పపయితే మిది కాదా ॥ మామా ॥

హరనాథబాబా కీర్తన.

విశ్వమాత వేదభూత కుసుమహార నాథా
సతీశ్రుతి ఘోరభవబాధా నిఖిలఘూనిన
చారలదయతో నీదరిజేర్పవా, నీదుష్టవ్య
దర్శనమొదలెను నాదుజన్మము తరియించెన్ ||వి||
దేవి శ్రీకుసుమకుమారీ దివ్యసుఖహారీ, సురారీ,
పావనా నీభక్తకోటికి పాలనశేయంగా, దయచేసి తే
విష్ణుమాతా వేదభూత కుసుమ హరనాథా సతీశ్రుతి ||౩||

చల్ మోహనరంగపాట.

చల్ మోహనరంగా నీకు నాకూ జోడుగలసెను గదరా ||చల్||
నీకూ నీవారులేరు నాకూ నావామాలేను
వీటిఃడ్డన యిట్లుగడదంగదరా ||చల్||
మారుమల్లీతోటలోన మంచినీళ్ళ బావికాడ
వుంగరాతే మరచినచ్చితిగదరా ||చ||
చెట్టుదాటి పుట్టదాటి గనమైనవనముదాటి
అన్నిదాటి అడవి ఖడతిమిగదరా ||చ||
కంటికి కాటుకెట్టి కడవా సంకానుబెట్టి
కంటినీరే కడవనిండెనుగదరా ||చ||
నీకునాకు జోడువితే మల్లెపూల తెప్పగట్టి
తెప్పమీద తేలిపోదముగదరా ||చ||
అంతాప్రవాహమైన అగంగజలధిలోన
సరిగంగ లాడుదాముగదరా ||చ||
బొగడిపూలు తెచ్చినీకు చక్కనైన దండనుచ్చి
దండ నీకంతమునవై తును గదరా ||చ||
వంటగా నేనువస్తే నాయెన్న నీవువస్తే

పాట.

—(రెండవ భాగము.)—

నాకెందు కీకాపురంబు అమ్మ.

నాకుతగినోదువారికాదు తాగుబోతు మగడు

॥నా॥

తప్పతాగి నన్ను తన్నేదిగాకుండ తప్పలెన్నో బెట్టేడమ్మ । బండ
బూతులెన్నో తిట్టేడమ్మ । వెక్కి వెక్కి దుఃఖపడేడమ్మ । వెరిగానవ్వు
చుండునో యమ్మ । నడ్డలెల్ల చింపుకొనేడమ్మ । తిండితింటా నె కక్కేడు
నుమ్మ । యీపుండకోరుతోను పుండలేనోయమ్మ

॥నా॥

చిల్లిగవ్వకూడ చేతిలోలేదని । యిల్లుబేరమును చేసేడు । వందకైన
తాకట్టుబెట్టేడు । కల్లుకొరకును కర్చుపెట్టేడు । దొంగతనమును మొదలు
పెట్టేడు । కల్లుచెట్లాను కన్నమేసేడు । కొట్టుతిట్టునుబడి ఖూయ్యేడు ।
దారికాసియు తలలునరికేడు । అమ్మ పదై నా కీదొంగవానితోడ బోడు

॥నా॥

పెద్దపులిలాగ అర్థరేతిరికాడ ని ద్దురపోతుంటే చూడె । కోడిపుం
జల వేటానాడెడే । పందిపిల్లల పట్టితెచ్చేడె । మేకలజంపి తీసికొచ్చేడె ।
గొడ్డనుగోసి వట్టుకొచ్చేడె । ఏమిదొరకకున్న నింకచూడె । ఇల్లుత్రిప్పుచు
నన్నుచేకేడె । తల్లి తగనికాపురమాని తాడుతెం । చితిసేడె

॥నా॥

కల్లుబాగుగాతాగి కై వెక్కివచ్చేడు । వచ్చిచెంతకురమ్మ । నేడు ।
లేనిపోట్రినీతులె నేర్చేడు । తెలియనిపూను దెబ్బమనేడు । తెల్పుకున్నను
తిట్టికొట్టేడు । నాకంటెఘనుడు లేడనేడు । జ్ఞానమెంతో నాకున్నాద
నేడు । నన్ను గెల్చేవాడు లేడనేడు । తల్లి, యిట్టివాబులుగొట్టు యీలా ।
టినామగడు

॥నా॥

కల్లుబాగాతాగి కాళ్ళునిలబడకేమి ఇల్లుగూడతిరిగేడు । చొల్లు
మాటలెన్నో పలికేడు । కల్లుగూడవేటా గొప్పజెప్పేడు । చేసిన దొంగపను
లెన్నో జెప్పేడు । బీవులను గోసినదియు జెప్పేడు । యీగొప్పజెప్పేడు
గలచెడ్డగుణము నామాగడు

॥నా॥

వడ్డాణం పాట.

వదినా చేయిస్తానన్నాడే మువ్వలవడ్డాణం । వదినా చేయించి పెడ
తానన్నాడే రంగులవడ్డాణం ॥ ప ॥

కుచ్చిల్లుఅన్ని పెట్టి మందర కుచ్చిల్లుఅన్ని పెట్టి । వలుబిగువు అస
కుండా సరిగా సరిపోయేటట్లు । నేను పెట్టుకుంటానే వడ్డాణం పెట్టుకుం
టానే ॥ ప ॥

తొమ్మిదికాసులు పెట్టి । మియన్న చేయిస్తానన్నాడు । సరిపోట
ట్టుచేయిస్తానన్నాడు । బిగువు అవకుండా చేయిస్తానన్నాడు । రంగు రం
గులచీరమీద బలేబాగుంటాది । బలే సోకుగా యుంటాది ॥ ప ॥

పాట.

మధునూదనా శామహారే శౌరీమురారీ మముగావవే ॥మ॥

దేవదేవ జగదీశపరాత్పరా దీనదయాశరధీ మముగావవే ॥మ॥

పాట.

అమ్మా బలే బలే వానకొట్టింది । అమ్మా దంచి దంచి బాగాకొట్టింది
॥అమ్మా॥

అమ్మా ఏమనిచెప్పమంటావు । ఆవానకు తడిసి నేను । బజారుకు వె
ల్తుంటే । నాకోక ఒంటికంటిపోనాది । అంతలో రాడీనునాకొడుకు ఎగా
దిగా చూసాడు । ఏమనుకొన్నాడో ఏమిశలమకొన్నాడో । పిల్ల గుడ్డయి
ప్పి పిండికట్టుకోరాదా । నీబళ్ళంత కనబడితే । కంగారు పడతారు ॥గు॥

అమ్మా చెప్పసిగ్గుతుంది । నాదేంటి నీకుకనపడ్డాదిరా నేను గుడ్డ
యిప్పికోను । నన్నేంటి చేస్తావు ॥అమ్మా॥

పిల్లా నీబాకిట్టులో బాడీ కనిపిస్తుంది । నీ మొలనున్న కోకంచుకని
పిస్తుంది । యింకాఅన్నీ కనిపిస్తున్నాయి ॥గు॥

అమ్మా పైకెత్తిపిండికున్నాను । తవ్వెడునీళ్ళువరకు కారినాయి । అ
వ్వడు పొడిపొడిగా తడితడిగా । కట్టుకొచ్చాను నేను ॥అమ్మాబలే॥

పాట.

దేవరాజయ మహాదేవా

॥ దే॥

త్రికూలాపారణా త్రిపురాంతక గణేశా గిరిరాజానగదా

శంకరా మహాదేవా

॥ దే॥

సకలలోకజీవ తతికినీకే శరణమపార కృపాకలా

బాలచంద్రేశ్వర పరమేశ నమోనమో

॥ దే॥

పాట.

శ్రీహరనాథా లోకాధాగ కుసుమహానాథ గావుము బోవుము

పాగల్ హరనీ నామమే నమ్మిన పాపమునొలగుచుగా ఆఆఆఆ

॥ శ్రీహర॥

దేవదేవ జగాదీశవరాత్పరా కాపాదగమమురావా

లోకరక్షకా నిను నే నమ్మితి మముగననయరావా దేవా ॥ శ్రీహర॥

పాట.

ఇహపరానంద జీవనా నీకేనా ఆఆఆ

॥ ఇ॥

ప్రేమనుధాపారా సరసీత్యకావిహారనైతి కామినీకుణి నిను సతిగా

బడయుగంటికో నుశీలా

॥ ఇ॥

పాట.

భయోత్పాతమేలా పాపనా నీపతి౯ ద్రితికింపలేనా పాపనా

జగముక ప్రిభాకరా విభవశూన్యమై బొగులగ నేలాభువనావలికి౯

ఆవదవిడగా నానె నీపతి౯ ద్రితికింపనే లేరా

॥ పా॥

పాట.

ఆహా యిదియేమి గంగాదేవికి ప్రియాసా

భువనైకరాజ్యయైన పుణ్యశీలకేలా

యీపాపపు పిశాచమహాతాపము పరమేశా

॥ ఆహా॥

నీడచూచి జడునుకొంటిని గదరా ||చ||

గదరా చెంగల్వపాదలా మధురావెన్నేలరేయి

నిదురాకు రమ్మవంటిగదరా ||చ||

భైరవి.

ఉ. ఆతడ నేఁ యుద్ధముబ నాటియుదేరిన యుద్ధమూర్తి నే
నో? తరుణుండ నక్కతన నుండిన నుండగవచ్చు సుత వి
ద్యాతిశయలు తాతయెడ నందులకు బదివేల రెట్లు నీ
యూతగదా గదాధర! జయోదయమబ్బటకింక శంకయే..

మాయామాళవగౌళ.

శ్లో. యాశ్యత్యద్య శకుంతలేతి హృదయం సంసృప్త ముత్కంఠయా
కంఠస్తభిత బాష్పవృత్తి కలుషశ్చింతాజడం దర్శనం
నైక్లంబ్యం మమతావదీదృశ మహాన్నేహదగ్ధయోకసః
పీడ్యంతే గృహిణః కథన్న తనయా విశ్లేషణః శ్చైవై.

మాయామాళవగౌళ.

ఉ. కొండలమందెడెందము శకుంతల తానిపుడేసునంచయో
కరిందుగ బాష్పరోధమున కంఠమునుంజెడె దృష్టిమాంద్యముకొ
బొందె యొకింత పెంచిన తనాధనులే యటుగుంద ఎంతగా
గుండుదురో తమంతగను కూతిలబాయు గృహస్తులక్కటా.

శంకరాభరణం.

ఉ. తమ్ముని బిడ్డలంచ మందల్పడు పుత్తులలోనకూడి రా
జ్యమ్మున మీకు పాలాసగడంఘనపాలుడటంచ మొన్న నీ
సమ్ముఖమందె తేల్చెగద సంజయుడా కురురాజు లుబ్ధి
త్తమ్మున కన్ను గాగకిసు తప్పుదు యుద్ధము బంధునాశమున్.

కామికో.

ఓరోరిబండివాడా | ఓయ్యారిబండివాడా
 బండివాడనాసోకు | బండివాడనాజోకు | నిలపరానీబండినీ యో
 కోడెనూడలాగునున్న | కోడెగాడ నిల్వమురా
 యీదుజోడునొక్కటిరా | కూడకలసిపోదమురా
 సంతలోనిన్నుజూచి | చాలకాలమయ్యెరా
 మంతములాడుమురా | చింతలన్ని బాయునురా
 బండిలోకూచోడెట్టి | బండిచుట్టుతెరనుగట్టి
 గండెవారితోటలోకి | బండి పోనీయుమురా
 ఆకులతోటనీడకింద | అందమైనవచ్చగడ్డి
 జోతుగామొలచింది | సోకులన్ని తీరునురా
 పొద్దుకుంకులోపలనే | ముద్దులాడింపుమురా
 మొద్దులాటినామగడు | గుడ్డిగుడ్డిచంపునురా
 ఎవరిమోముచూచితిమో | యిద్దిరముకలసి నాము
 రవికముడివూడిపోయె | రంతులేలజేతువురా
 మీటినావిచ్చుగుబ్బలో | పాటవమున జూడుమురా
 కోటదాటిపోవపురా | గూటిలోకి రావేరా
 అబ్బబ్బనాయెడలు | యుద్ధిపోవుచుండెనురా
 దిబ్బయెక్కిచూడకురా | మబ్బుచాటునకురారా
 నామననునిల్పలేను | నన్నుముద్దు పెట్టుకొని
 ఆమిద్దెపైకినన్న | హాయిగదోడ్కోనిపోరా

మధ్యమావతి.

ఉ. చచ్చిరి సోదరుల్సుతులు చచ్చిరి చచ్చిరిరాజులెల్ల రీ
 కచ్చెకు మూలకందమగు కర్ణుకు మామయు జచ్చిరీగతిం
 బచ్చని కొంతమాతివి బాపురె! కారవనాధ నీసగం
 విచ్చెడ జీవితేచ్ఛకలదేని బయల్పడుమయ్య గ్రమ్మనన్.

పాట.

జే జే బంగారు ముద్దులతండ్రి! జే జే మోహనమూర్తి ॥జే॥
పాలుగారు నీ చెక్కుల ముద్దికు భాగ్యము మాకు లభించే ॥జే॥
వినోదమగు నీ వింతపలుకులూ వినోచితమో సుకుమారా
ఆ జగదీశుని సత్కృపచేతను ఆపదగడిచితమి ఆహాహా ॥జే॥

పాట.

విశ్వప్రేమయై శుభమూ విశ్వప్రేమయై నుఖమూ ॥వి॥
పెద్దసిన్నయను భేదములేదూ రాజా-వాదములేదూ
కనుగొనుడీ! జయమనుడీ! జననీ పూజకు రండీ ॥వి॥

పాట.

సాధా—ఓ సాధా మీదర్శనభాగ్యము మాకెపుడు గల్గునో ॥ఓ॥
తుడు—ఓతండ్రి మీదర్శనభాగ్యము మాకెపుడు గల్గునో ॥ఓ॥
ండి—పుత్రీకా శ్రీరామునికృప నాపై యెపుడుకల్గునో యపుడు
జాతునయ్య భేదమొందకు

స్తులు—దేవా మీచరణసేవ యెపుడు జేతుమొకదా

సాధా—ఈవియోగ మెటులోర్తును యేగతియిక సాధా

ర్త—యేకాలమునకు మనకే కష్టములేటు ప్రాప్తమానో ఆకాలంబున
కాగతు లందరనుభవింపవలయు యిదివింత మనమెంత విచిన్మంత
కనుమంత అఖిలభువననాధుడే దశావతారములనుదాల్చె నిఖిలకష్ట
ములనుబొందె

టులు—జీ చెలో చెలో జావ్

స్తులు—దేవ దేవ సాధ్యభోమ దివ్యవినుత శ్రీరామ మారామదాసుమాకు
శీఘ్రమిప్పింపవే వందనమయ్య మీకు.

పాట.

తొలగిపోనిండయ్య దొరలు పెద్దింటోన్ని తెలిసిసెప్పకుంటే తులువా
పొమ్మంటారు || తొ || పబులుమీకుక్కల కట్టివేస్తాండయ్య గబగబబావం
చు కరువవత్తుండయ్య || తొ || వాచనంటారు మూదోచమంటారు నేకానంత
కల్లే కటికిపోతుండ || తొ ||

పాట.

ఓహో సరనూడ నిన్నెకోరివచ్చితి నీచేరికాగలింప వేగరారాప్రియా
వీరవన్నెకాడవు మమ్మేలుకొమ్ము వన్నెరేడా ఎంతో శ్రమజెంది ఎంతో
భ్రమజెంది నిన్నెకోరివచ్చితి నీచేరికాగలింప వేగరారాప్రియ || ఓ ||

పాట.

ఎచ్చటకీగొని పోయెదు జననినీ బిచ్చపుబాపడవీవు మృచ్చవలెను
నీమొగము జెట్టుకోర ముందుకు మరిరమ్మనెదూ || ఎ || ఏమనితలచితో నీమది
తులువా శూరుని లోహితుగనవా యీమహిపతి నీకడ్డువచ్చినను గోసెద
ముక్కలు గాగ్ || ఎ ||

కమాచ్ — అది.

ధన్యుడనైతిని తాపసచంద్రా మాన్యంబయ్యెను మామకజన్మము || ధ ||
పాదనమగు మీపాదస్పర్శముచే విమలత్వము జెందెను నాకిరమేగతి నొచ్చెనో
మీమృదుపాదము వేగగు నాదుకిరీటము తాకున || ధ ||

పాట.

జానకి—నుందరమాలతి ఎందరి మనమిటు కరచి కులికెదవే
రఘు—జానకి మాలతి జీవనశోభే రామమధుప్రతు పాలేనే
రఘు & జానకి—పూలపరిమళము అందమువోలె

విడళ వెలిగెదమే

వెలసినంజా వెన్నెలవికలూ

ప్రేమనుధతో మధురములుగా
మేనులె ఐడిగా మనసు లొకటై
గడపివేయుదమే—

జానకి—నుఖచీవననుధావిధానా నీమోముగనీ మురిసేరా
విను పాడెద మురళీగీత డోఁ అను అను వినరా తనయా
రా ఆదుము మధురాకారా
దరహాసితవదన సుకుమారా.

పాట.

ఫలమిదియా ప్రేమజపపూజలకూ
మనముననాటి కోలుచుచున్నా
ప్రియతమనే కోరతగనా॥
కలకలరీతి చిలుకలుగూయ మధురముగా
సాగరముజేరగ ప్రేమాకృతులై
నదులుపొంగి పరుగులువార
ప్రేమభరిమునే కనదగనా॥
సాగనులరాణి చదువులవాణి సలిపి తుదా
వలచినవానీ కలయికలేమీ గిలిగిలివా.

పాట.

బ్రతుకుజగతి కృతియాగా—సతి
తొడిమవిడని విరి
పరినివిడని సతిబ్రతుకు॥ ?
ప్రేమవియోగుల వలపునుబ్రతుకూ
ఆశలతోమునుసాగూ—పే—
రాశలతో మునుసాగూ సతిబ్రతుకూ॥

పాట.

తల్లినిమించే దైవమువేరే ధారుణిలేదోయీ॥
 స్వారాజ్యమూ స్వరాజ్యమాయమ సేవాఫలమోయీ
 మాతృచరణములపయి సాగిలి మొక్కిచూడుమురా
 ముదమూ గనరా
 ఇహమూ పరమినియేరా నీకుజీవన్ముక్తే రా
 తనువు ధనము తపసంతా మాతా
 పూజాబలికీరా.

పాట.

నీకుదుగులే నమ్మినారా నాసామి
 నన్నయిడ నాడిపాడ్యేవా॥
 చిన్నబాబిల్లిముందు చేతిలోచెయ్యేసి
 వొట్టేసిపెడదారి రుచులకాసించేవ॥
 పుచ్చపూపూలాటి పున్నమియెన్నెల్లా
 సరసమాదూతుంటె సరులు తెగిపోతేను
 జరదాలు మోనినీ సరసకూరాకుంటె
 సరిపోయెనని వీపు సరిచింది మరిశావ॥
 సీతమ్మజడతెచ్చి చెరివి నాజడలోన
 నీతోడే వోపిల్ల నిన్నిడవ నన్నావు ॥నీ॥

Blank Page

రాజమండ్రి
బాక్సుముద్రాక్షరశాలయందు
ముద్రితము.
